

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Ústav germánských studií

Oddělení skandinavistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anna Šimsová

Anglicismy v dánštině a češtině.

Komparativní studie

Anglicisms in Danish and Czech language.

A Comparative study

Praha, 2020

PhDr. Petra Štajnerová, Ph.D.

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí PhDr. Petře Štajnerové, Ph.D. za trpělivé vedení této diplomové práce a za všechny její přínosné rady a připomínky.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12.5.2020

Anna Šimsová

Abstrakt

Tématem práce je srovnání přístupu k anglickým výpůjčkám v českém a dánském jazykovém prostředí. Ve snaze poskytnout celistvý obraz zkoumané problematiky se na proces přejímání anglicismů do obou jazyků nahlíží z několika rozdílných úhlů. První část práce je věnována popisu diachronního vývoje češtiny a dánštiny, a to především vlivu cizích jazyků na jejich slovní zásobu. Zde je také vymezena používaná terminologie a zároveň je popsán teoretický rámec práce, tedy způsoby obohacování slovní zásoby a rozdělení výpůjček z cizích jazyků. Druhá část práce je věnována pohledu sociolingvistickému, popsána je jazyková politika obou zemí, přístup jazykových institucí a ústřední témata, jež jsou příznačná pro současnou jazykovou situaci v České republice a v Dánsku. Třetí část pak popisuje formální adaptaci anglicismů v češtině a dánštině z hlediska morfologického, ortografického, fonetického a syntaktického. V poslední kapitole je věnován prostor vyhodnocení ankety, která představuje praktickou část této diplomové práce. Teoretická část práce byla zpracována pomocí metody literární rešerše a praktická část pomocí metody dotazování. Jelikož se práce zabývá dvěma jazyky zároveň, v celé práci byla použita také metoda srovnávání.

Klíčová slova: anglicismy, čeština, dánština, přejímání cizích slov, strategie přizpůsobování, postoj mluvčích

Abstract

The topic of this thesis is a comparison of attitude to English loanwords in Czech and Danish. The process of adopting anglicisms into both languages is viewed from several different angles in effort to provide a complex picture of the researched issue. The first part is devoted to the description of the diachronic development of Czech and Danish, especially to the influence of foreign languages on their vocabulary. In this part there is also defined used terminology and the theoretical framework is described, i.e. ways of enriching vocabulary and characterization of borrowings from foreign languages. The second part is devoted to the sociolinguistic view, i.e. the language policy of both countries, the approach of language institutions. In this section there are also described some central topics that are typical for the current linguistic situation in the Czech Republic and Denmark. The third part describes the formal adaptation of anglicisms in Czech and Danish from the morphological, orthographic, phonetic and syntactic point of view. The last chapter is devoted to the evaluation of the survey, which represents the practical part of this thesis. The theoretical part was processed using the method of literary review and the practical part using the questioning method. Since the thesis deals with two languages at the same time, the comparison method was also used throughout the work.

Key words: Anglicisms, Czech, Danish, loanwords, strategy of adaptation, attitude of speakers

Obsah

1	Úvod	7
2	Vznik a vývoj jazyka	10
2.1	Vznik jazyka	10
2.2	Vývoj jazyka	11
2.3	Vývoj dánštiny s důrazem na slovní zásobu	14
2.4	Vývoj češtiny s důrazem na slovní zásobu	17
2.5	Puristické tendence	19
3	Slovní zásoba a způsob jejího obohacování	22
3.1	Jádrová slova – arveord	23
3.2	Přejatá slova – importord	24
3.2.1	Dělení výpůjček podle míry přizpůsobení	25
3.2.2	Dělení výpůjček podle způsobu přejímání	27
4	Sociolingvistický přístup k anglicismům	30
4.1	Jazyková politika a jazykové plánování	31
4.1.1	Jazyková politika v Dánsku	32
4.1.2	Jazyková politika v České republice	34
4.1.3	Jazyková politika v rámci EU	35
4.2	Současná jazyková situace	36
4.2.1	Současná jazyková situace v Dánsku	37
4.2.2	Současná jazyková situace v ČR	42
4.3	Přístup jazykových institucí	46
4.3.1	Dansk Sprognævn	46
4.3.2	Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky	47
4.3.3	European Federation of National Institutions for Language (EFNIL)	48
5	Formální adaptace anglicismů v češtině a dánštině	52
5.1	Adaptace morfologická	53
5.1.1	Čeština	54
5.1.2	Dánština	55
5.2	Adaptace ortografická	59
5.2.1	Čeština	59
5.2.2	Dánština	61

5.3	Adaptace fonetická	62	
5.3.1	Čeština	63	
5.3.2	Dánština	65	
5.4	Adaptace syntaktická	66	
5.4.1	Čeština	66	
5.4.2	Dánština	67	
6	Přístup mluvčích češtiny a dánštiny k užívání anglicismů – vyhodnocení ankety		69
6.1	Respondenti (otázky číslo 1 a 2).....	71	
6.2	Obecný postoj k anglicismům (otázka číslo 3).....	74	
6.3	Četnost užívání anglicismů (otázka číslo 4)	76	
6.4	Anglicismy v oficiální a neoficiální sféře (otázka číslo 5).....	77	
6.5	Postoj k přizpůsobování pravopisu (otázka číslo 6)	79	
6.6	Postoj k neustálenosti pravopisu anglicismů (otázka číslo 7)	81	
6.7	Mezigenerační rozdíl v užívání anglicismů (otázka číslo 8)	83	
6.8	Užívání anglicismů ve veřejném prostoru (otázka číslo 9)	85	
6.9	Užívání anglicismů v rozdílných kontextech (otázka číslo 10).....	87	
6.10	Motivace užívání anglicismů (otázka číslo 11)	90	
6.11	Konkurence mezi anglicismem a domácím výrazem	92	
	(otázka číslo 12).....	92	
6.12	Konkurence mezi vybranými dvojicemi (otázka číslo 13).....	93	
7	Závěr	96	
8	Seznam grafů	99	
9	Seznam tabulek.....	100	
10	Seznam literatury	101	
11	Seznam online zdrojů	105	
12	Přílohy.....	111	
12.1	Seznam příloh	111	

1 Úvod

Jazyk lze považovat za jeden ze základních stavebních kamenů národní identity, je nositelem kulturního dědictví a spoluvytváří historickou zkušenost národa. Přes svoji klíčovou roli se však nejedná o instanci neměnnou a nedotknutelnou. Lze si tedy jen těžko představit takový živý jazyk, který by existoval zcela v izolaci. Jazyk je hlavním nástrojem komunikace mezi členy určitého společenství. Každý jazyk současně přichází do styku s jazyky jinými, což má mimo jiné za následek jazykové obohacování, a to nejčastěji v podobě lexikálních výpůjček.

V sociolingvistice se pro jazyk, kterým se dorozumí mluvčí bez společné mateřštiny, vžilo označení *lingua franca*, jazyk mezinárodní. Tímto jazykem byla v antice latina, v diplomatickém prostředí 19. století francouzština a dnes je jím bezesporu angličtina, neboť žijeme v období ekonomické a sociokulturní globalizace, jejímž nositelem se stala právě angličtina.¹ Angličtina má dnes zásadní vliv na podobu moderních jazyků a právě vliv angličtiny je tak jedním z nejvýraznějších rysů proměny současné češtiny a dánštiny.

Cílem této práce je porovnat přístup k anglickým výpůjčkám v českém a dánském prostředí. Problematika vlivu angličtiny na současnou češtinu a dánštinu představuje velmi komplexní téma, které jsme pro účely této práce rozdělili na dvě hlavní oblasti – oblast obecně lingvistickou a oblast sociolingvistickou. Na zkoumanou problematiku nahlížíme z několika rozdílných úhlů, abychom tento mnohvrstevnatý fenomén popsali v jeho celistvosti. Tato diplomová práce vnímá problematiku vlivu angličtiny na současnou dánštinu a češtinu jako jednu ze zatím posledních kapitol v pomyslné knize o vývoji obou zkoumaných jazyků.

Vedle terminologického vymezení zkoumané problematiky zahrnuje lingvistická oblast diachronní popis vlivu cizích jazyků na češtinu a dánštinu. Na straně druhé se zabývá popisem synchronním, tedy současným stavem anglicismů v češtině a dánštině, především pak tím, jak oba zkoumané jazyky s anglicismy zacházejí v rámci svých jazykových systémů a paradigmat. Sociolingvistický pohled potom mapuje současnou jazykovou situaci v České

¹ KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek PLESKALOVÁ, Jana ed. Nový encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-480-5. Str. 192.

republiky a v Dánsku z hlediska aktuálních jazykových témat, lokální jazykové politiky nebo pohledu jazykových institucí.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, které postupně odkrývají nejrůznější aspekty zkoumané problematiky. Každá z kapitol se pak věnuje danému tématu jak z hlediska češtiny, respektive českých mluvčích, tak z hlediska dánštiny, respektive dánských mluvčích. Tímto se snažíme zajistit srovnání toho, jak čeština a dánština s anglicismy zachází a jak k tomuto fenoménu přistupují jejich mluvčí.

První kapitola této diplomové práce se zabývá jak vývojem jazyka obecně, tak vlivem cizích jazyků na dánštinu a češtinu z diachronní perspektivy. V části zabývající se diachronií je zmíněn také fenomén tzv. jazykového purismu, jakožto jevu, který s vlivem cizích jazyků na jazyky domácí úzce souvisí. Dále je v první části práce stanoven teoretický rámec zkoumané problematiky, definujeme zde používanou terminologii a objasňujeme rozdělení výpůjček na základě různých kritérií, jako je míra jejich přizpůsobení nebo způsob jejich tvoření. Jako výchozí teoretická oblast je popsána slovní zásoba a způsoby jejího obohacování. Zde je samozřejmě kladen důraz na přejímky z angličtiny a na to, jakými procesy se tyto výrazy dostávají do jazyka domácího.

Druhá část je věnována sociolingvistickému pohledu na zkoumanou problematiku. Vliv angličtiny na současný stav češtiny a dánštiny představuje jedno z ústředních témat nejen odborné jazykové debaty, ale zároveň jazykové politiky obou zemí. Jazykové politice, regulacím a obecně bádání o jazyku se věnují instituce Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR a Dansk Sprognævn, jejichž činnost v této kapitole nastíníme. Vlivem angličtiny na moderní jazyky se zabývají rovněž instituce mezinárodní. V této kapitole popisujeme výsledky výzkumu *European Language Monitor*, který vznikl pod záštitou platformy *European Federation of National Institutions for Language*. Pro dánskou jazykovou debatu je stěžejní téma fenomén nazývaný „ztráta domén“ (*domænetab*), jemuž je v práci také věnován prostor.

Ve třetí části zabývající se synchronním přístupem se zaměříme na přejímání anglicismů do slovní zásoby češtiny a dánštiny z pohledu lingvistického, tedy jak se výpůjčky z anglického jazyka adaptují do jazykového systému zkoumaných jazyků, a to z hlediska morfologického, ortografického, fonetického a syntaktického. V této části budeme sledovat odlišnosti mezi adaptačními procesy češtiny a dánštiny, které se uplatňují

v začleňování anglicismů do domácího lexika. Všimát si budeme jak mnohých rozdílů, tak ale i řady podobností.

Praktickou část této diplomové práce tvoří vyhodnocení ankety, jejíž respondenti zodpovídali dotazy směřující na různé aspekty zkoumané problematiky, kterým byla věnována část teoretická. Anketa obsahuje třináct otázek, které zodpovídal srovnatelný počet českých a dánských mluvčích v rámci rozdílných věkových skupin.

Na základě větší blízkosti anglického a dánského prostředí, která je dána mimo jiné historickými, politickými, socio-ekonomickými a kulturními aspekty, lze předpokládat několik tendencí. Jednak lze očekávat, že mluvčí dánštiny budou anglické výpůjčky používat ve větší míře a že jejich vztah k nim bude benevolentnější. Podíváme-li se na tento výchozí předpoklad z hlediska lingvistického, lze pak usuzovat, že dánský jazykový systém bude k anglicismům zaujímat také benevolentnější postoj nežli systém český, tedy že bude mít tendenci spíše do jejich podoby a tvaru nezasahovat. Tyto dvě základní hypotézy se pokusíme osvětlit jednak v teoretické části, která vznikala převážně metodou literární rešerše a srovnáním mezi oběma zkoumanými jazyky. Zároveň se pokusíme vysledovat, zda výchozímu předpokladu odpovídají také výsledky ankety, jež vznikla metodou dotazování.

2 Vznik a vývoj jazyka

2.1 Vznik jazyka

Než se začneme věnovat vývoji jazyka a postupně pak přejdeme k podrobnějšímu popisu vlivu angličtiny na dánštinu a na češtinu, uveďme na tomto místě několik stručných poznámek k samotným základům lidského jazyka obecně. Podle vědců vznikl lidský jazyk před padesáti až sto tisíci lety, jsou však i teorie, které hovoří až o milionech let. Lidský jazyk tedy prošel velmi dlouhým vývojem, který nebude nikdy završen, neboť dokud budou žít lidé, bude jazyk podléhat dalším změnám. Jean-Louis Dessalles, francouzský lingvista zabývající se vztahem mezi darwinovskou evolucí, kulturou a jazyky, přirovnává lidský jazyk k biologickým druhům. Stejně jako biologické druhy, tak i jazyky postupně vznikají, vyvíjejí se a vymírají.² „Variation in individuals, which Darwin saw as the essential feature enabling biological evolution, may also be seen in language, with the non-stop appearance of new words.“³ Princip Darwinovy teorie evoluce – teze o přežití silnějšího jedince – se analogicky uplatňuje také ve slovní zásobě. Slova jistých kvalit, jako je jednoznačnost, výstižnost, snadná výslovnost, ale také inovace a módnost mají větší šanci „přežít“ svůj zápas o pevné místo v úzu daného jazyka. Zároveň je však třeba zdůraznit, že lingvistické změny jsou ze své podstaty kulturní a společenské, nikoliv biologické.⁴

Stejně tak jako nelze s jistotou určit, kdy lze začít hovořit o vzniku lidského jazyka, není ani jednoznačné to, jakým vznikl způsobem. Existuje několik teorií vzniku jazyka, z nichž zde uvádíme jenom ty základní. Takzvaná teorie utopická má náboženské pozadí a lidský jazyk vnímá jako boží dar. Tento přístup vypráví příběh o troufalých lidech, kteří chtěli vystavět Babylonskou věž, která by sahala až do nebe. Jako trest za jejich přílišnou troufalost a nedostatek pokory jim Bůh spletl jazyky, aby se nebyli schopni domluvit. Zcela odlišně vnímá vznik jazyků tzv. teorie genetická. Ta nahlíží na vznik jazyka jako na změnu, ke které došlo při vývoji člověka. Změna podnebí přinesla nutnost změnit stravu a způsob života, což s sebou přineslo mimo jiné změnu svalstva. Všechny tyto změny společně zapříčinily změnu genetickou, a to vznik genu FOXP2, který odlišuje člověka od zvířete

² DESSALLES, Jean-Louis. Why we talk: the evolutionary origins of language. New York: Oxford University Press, 2007. ISBN 9780199276233. Str. 35.

³ Tamtéž. Str. 36.

⁴ Tamtéž. Str. 36.

a který umožňuje vnímat jazykové struktury.⁵ Přirozená teorie vzniku jazyka oproti tomu uvádí, že lidský jazyk vznikl jako postupná nápodoba zvuků přírody a jako vývoj výkřiků, které vyjadřovaly lidské emoce. Tento primární jazykový kód zprvu sloužil ke sdělování zcela elementárních pocitů, jako je libost, nelibost, varování před nebezpečím apod. Ruku v ruce s vývojem lidského mozku a mluvních orgánů se postupně tento primitivní jazyk obohacoval o nové výrazy, až se v průběhu několika tisíců let vyvinul lidský jazyk, schopný reflektovat i ty nejsložitější a nejabstraktnější situace našeho současného světa a poznání.⁶ Francouzský filozof Jean Jacques Rousseau například spojuje vznik a vývoj jazyka s počasím, a tím vysvětluje odlišnost mezi jazykem na jihu a na severu. Jižní jazyky vznikaly podle něj z rozkoše, oproti tomu severní jazyky vznikaly z nutnosti. Dle jeho klimatické teorie se společnost vyvíjí v závislosti na klimatických podmínkách a jazyk se pak vyvíjí v závislosti na společnosti.⁷

Ačkoliv existuje několik přístupů ke vzniku lidského jazyka, panuje dnes mezi vědci obecná shoda, že jazyk vznikl postupně v souvislosti s rozvojem lidského mozku a mluvidel.

2.2 Vývoj jazyka

Tato diplomová práce vnímá otázku vlivu angličtiny na současnou dánštinu a češtinu jako jednu ze zatím posledních kapitol v pomyslné knize o vývoji obou zkoumaných jazyků. Jelikož se jedná o problematiku velice komplexní, považujeme za důležité uvést alespoň v nástinu také předchozí kapitoly téže knihy, aby bylo možné nahlédnout na tuto oblast jako na součást většího celku a získat tak celistvý přehled.

Právě problematika vývoje jazyka představuje pro tuto diplomovou práci její zastřešující rámec. Obohacování slovní zásoby je pak jedním z nosných témat lingvistického bádání o vývoji jazyka. Samotný fenomén přejímání z angličtiny lze považovat za jednu ze zatím posledních fází jazykového vývoje, zejména co se týče oblasti slovní zásoby. Pro zachování kontinuity a možnosti nahlížet na proces vývoje jazyka jako na celek věnujeme

⁵ ČERMÁK, František. Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky. Vyd. 3., dopl. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 9788024601540. Str. 62-63.

⁶ ARNDT, Hans. Sproget: hverdagens mirakel. 3. oplag. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003. ISBN 8772889012. Str. 217.

⁷ ROUSSEAU, Jean-Jacques. Esej o původu jazyků, kde se hovoří o melodií a o hudebním napodobování. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2011. Střed (Prostor). ISBN 978-80-7260-261-2. Str. 52-54.

nejprve prostor diachronnímu pohledu na vývoj dánštiny a češtiny s důrazem na jejich slovní zásobu. Synchronnímu, tedy současnému stavu těchto jazyků, s důrazem na adaptaci výpůjček z anglického jazyka bude věnován prostor v následujících kapitolách této práce.

Jak jsme již zmínili, vývoj jazyka jde stále kupředu. Dokud budou lidé, tedy nositelé lidského jazyka, bude jazyk nedílnou součástí lidských životů a bude reflektovat společenské změny, kterými lidstvo prochází. Odhlédneme-li od genetické teorie a vzniku „genu jazyka“, má se spíše za to, že se jazyk vyvíjí pozvolna a postupně, nikoliv skokově. Tentýž trend pozvolné změny se projevuje také ve vývoji slovní zásoby. Lze však vysledovat rozdíly již mezi tím, jak hovoří jednotlivé generace, tedy v relativně krátkém časovém úseku. Zachytitelný rozdíl mezi jazykem dvou generací dokládá, jak jazyk, a to především jeho lexikální složka, dokáže rychle reflektovat společensko-kulturní a jiné změny. Vývoj slovní zásoby označujeme za progresivní, což znamená, že lexikum každého živého jazyka se stále rozšiřuje.⁸

Jiří Černý v Dějinách lingvistiky popisuje vývoj jazyka následovně: „Nejobecnější přirozený zákon jazykového vývoje je možné vidět v tom, že každý živý přirozený jazyk se vyvíjí a že neustálým změnám jsou vystaveny všechny jeho složky, tj. jeho zvuková stránka, slovník i gramatika. Jednotlivé jazykové plány se ovšem nevyvíjejí stejnou rychlostí. Nejpronikavějším změnám je vystavena slovní zásoba (v ní se ovšem poměrně pomalu mění tzv. základní slovní fond), kde je možné pozorovat určité rozdíly už mezi dvěma generacemi; podle některých odhadů se v průběhu osmi set let vymění v jazyce přibližně jedna pětina slovníku.“⁹

Slovní zásoba dovede tedy nejnázve reagovat na probíhající změny a potřeby mluvčích komunikovat např. o nově vzniklých fenoménech. Proto se následující kapitola zaměřuje na diachronní vývoj slovní zásoby dánštiny a češtiny podmíněný vnějšími společensko-kulturními vlivy.

Výslovnost podléhá změnám o něco méně nežli slovní zásoba, nicméně i v této oblasti lze sledovat určité proměny. Projevuje se zde tendence jazyka k úspornosti, a proto mluvčí často mluví velice rychle a nesprávně vyslovují koncovky (nebo je nevyslovují vůbec) apod. Někdy je tento trend natolik markantní, že způsobuje problémy s porozuměním především mezi mladší a nejstarší generací. Problém s výslovností se týká v hojné míře právě dánštiny,

⁸ ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8. Str. 27.

⁹ ČERNÝ, Jiří. Dějiny lingvistiky. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-96-4. Str. 35.

jelikož se v ní nachází široká škála vokálů, které však postupně nedbalou a rychlou výslovností splývají.¹⁰ Nicméně ani v češtině nelze tuto tendenci zcela pominout. Nesprávná a ledabylá výslovnost a také vysoké tempo řeči jsou často příčinou nedorozumění. Mluví z řad mladší generace proto často svoji výslovnost vědomě přizpůsobují konkrétní komunikační situaci, ve které se zrovna nacházejí.

Pravopisné změny jsou otázkou posledních několika stovek let, kdy probíhá kodifikace spisovného jazyka. Pravopis zasahuje do přirozeného vývoje jazyků a zvnějšku určuje, co je považováno za jazykově správné a co se do normy standardního jazyka již nevejde. Pravopis se tedy nemění příliš často a vždy jsou tyto změny spojovány s určitou vnější jazykovou autoritou. Změnám v pravopise zkoumaných jazyků se budeme blíže věnovat v kapitole pojednávající o sociolingvistických tématech, jako je jazyková politika a jazykové plánování.

Stejně jako sledujeme různou rychlost vývoje jednotlivých složek jazyka, tak se ani všechny jazyky nevyvíjí stejnou rychlostí. To může být zapříčiněno tím, v jaké politicko-ekonomické situaci se jednotlivé státy nacházejí, nebo také tím, jak je v daném státě nastavená jazyková politika, která může přímo regulovat vývoj jazyka a jeho změny. Ve vývoji slovní zásoby se také odrážejí různé společensko-kulturní vlivy. V kontextu Skandinávie se nejrychleji vyvíjela dánština, neboť byla v nejtěsnějším kontaktu s Německem a zbytkem Evropy. Přes dánštinu pak pronikaly jazykové změny dále na sever. Ve vývoji češtiny zase sehrála významnou roli její poloha v „srdci Evropy“, kde se dostávala do čilého kontaktu s různými vlivy z rozmanitého prostředí. Na jedné straně byl český jazyk stejně jako dánština v blízkém kontaktu s němčinou, na straně druhé na češtinu měly značný vliv i ostatní slovanské jazyky. Současnému stavu užívání anglicismů v dánštině a v češtině z hlediska jejich adaptace morfologické, fonetické, syntaktické a ortografické bude věnována samostatná kapitola.

V následujících kapitolách uvedeme hlavní jazyky, které v průběhu dějin významně ovlivňovaly dánštinu a češtinu. Pozornost v obou případech bude věnována především latině, němčině a angličtině, které měly na zkoumané jazyky nejsilnější vliv. Nicméně je třeba brát v potaz, že tento výčet není úplný. Dánské i české lexikum obohacovaly v různé

¹⁰ KASSEBEER, Søren. *Dansk er ikke, hvad det har været* [online]. Berlingske tidende: 25.7.2013, [Cit. 15.6.2017] Dostupné z: <https://www.b.dk/kultur/dansk-er-ikke-hvad-det-har-vaeret> Dansk er ikke, hvad det har været, Søren Kassebeer.

míře i jazyky jiné. V neposlední řadě je třeba mít na paměti, že dánskou slovní zásobu ovlivňovaly i ostatní skandinávské jazyky, tak jako českou ovlivňovaly jazyky slovanské.

2.3 Vývoj dánštiny s důrazem na slovní zásobu

Dánština čelila během svého vývoje vlivu řady jiných jazyků. V této kapitole si postupně představíme, jaké cizí jazyky byly pro vývoj dánštiny a pro její slovní zásobu důležité. Jak jsme již zmínili výše, je výchozím předpokladem fakt, že slovní zásoba každého jazyka je odrazem stavu kultury dané země. Všechny společenské a kulturní změny lze proto do jisté míry vystopovat i ve slovní zásobě.

Prvním jazykem jiného nežli skandinávského původu, který výrazněji ovlivnil dánskou slovní zásobu (odhlédneme-li od staré keltštiny) byla **latina**. Do té doby jen stěží mohly skandinávské jazyky vstřebávat mnoho vlivů zvenčí, neboť relativně omezené runové písmo používané ve Skandinávii neumožňovalo zapisovat slova cizího původu. Také proto se s příchodem latiny a potažmo latinského písma otevřely pomyslné dveře do skandinávské slovní zásoby.¹¹ Latina se nejprve ve Skandinávii objevila s příchodem římských obchodníků a později v mnohem větší míře v souvislosti s christianizací. Příchodem nového náboženství a křesťanské církve získala dánština mnoho výrazů spojených s tímto novým fenoménem.¹² Jako příklad slov přejatých z latiny v tomto období můžeme jmenovat *monasterium*, *monachus*, které se v některých pramenech vyskytují v původním pravopisu, v jiných pramenech je jejich pravopis více adaptovaný srov. *mynster*.¹³ Latina pak po dlouhá staletí hrála velmi důležitou roli jako prestižní jazyk vzdělané vrstvy obyvatelstva. Kláštery byly považovány za centra vzdělanosti a na univerzitách byla latina jediným přípustným jazykem až do konce osmnáctého století, kdy se pomalu v akademické sféře začala prosazovat dánština.¹⁴ Během období středověku (zhruba 1050-1350) byla latina také jazykem královského dvora, šlechty a nově vznikajících vládních institucí.¹⁵

¹¹ HAUGEN, Einar Ingvald. The Scandinavian languages: an introduction to their history. London: Faber and Faber, 1976. ISBN 0571104231. Str. 164.

¹² Tamtéž. Str. 64.

¹³ Tamtéž. Str. 216.

¹⁴ Tamtéž. Str. 353.

¹⁵ HAUGEN, Einar Ingvald. The Scandinavian languages: an introduction to their history. London: Faber and Faber, 1976. ISBN 0571104231. Str. 214.

Zásadní změny ve slovní zásobě probíhaly v období pozdního středověku (1350-1530) a jsou spojené s hanzou (spolek severoněmeckých obchodních měst). **Dolní němčina** (*plattysk*) se tak stala prestižním jazykem a do dánštiny se přejímala především slova z oblasti obchodní terminologie, názvy zboží, nářadí, řemesel, ale také slovotvorné předpony a přípony. Dnes už však předpony a přípony německého původu stejně jako většina slov německého původu nejsou mluvčími vnímány jako cizí prvky. Vliv dolní němčiny byl tak výrazný, že dánština nepřebírala jen výrazy, pro které sama neměla pojmenování, ale také redundantní výpůjčky, které se významově překrývaly s výrazy domácího původu. Obchodní a kulturní styky s obyvateli severního Německa byly v městských oblastech tehdejší Skandinávie natolik silné, že lze hovořit až o bilingvistu vzdělané vrstvy městských oblastí.¹⁶ Několik století byla dolní němčina nejoblíbenějším druhým jazykem mezi vyšší a střední třídou a používat přejatá německá slova bylo mimo jiné módní záležitostí. Tento stav podporoval také fakt, že královské rody, šlechta, obchodníci a řemeslníci často sami byli německého původu nebo byli s německou kulturou jinak velmi úzce spjati. Vliv dolní němčiny na dánštinu byl natolik výrazný, že v dnešních skandinávských jazycích až polovinu (některé výzkumy uvádějí až tři čtvrtiny) slovní zásoby tvoří slova přejatá z dolní němčiny.¹⁷ Pro ilustraci rozsáhlého vlivu dolní němčiny na současné skandinávské jazyky uvedme tento citát: „Two Norwegians cannot in our day carry a conversation of 2-3 minutes without using Low German loanwords... of course without knowing that they are doing so.”¹⁸ Citát se sice týká norštiny, nicméně totéž by se dalo tvrdit také o dánštině, jejíž slovní zásoba se svou strukturou té norské velmi podobá.

Také **francouzština** měla vliv na dánskou slovní zásobu, a to především v 17. století. Byl to jazyk vzdělaných vrstev a diplomatů za vlády dánského krále Christiana V. Francouzský vliv na evropskou kulturu za vlády francouzského krále Ludvíka XIV. byl patrný po celé Evropě. Dánský básník Christian Wilster ve své básni nazvané po největším spisovateli dánského humanismu Ludvígu Holbergovi (1684-1754) vložil do úst tohoto osvícence následující rozdělení prestiže jazyků v Holbergově době: se služebnictvem se mluví dánsky, se psy německy, s dámami francouzsky a latina slouží jako jazyk vzdělanosti.

¹⁶ HAUGEN, Einar Ingvald. The Scandinavian languages: an introduction to their history. London: Faber and Faber, 1976. ISBN 0571104231. Str. 313-314.

¹⁷ Tamtéž. Str. 316.

¹⁸ Tamtéž.. Str. 316.

*Hver mand, som med kløgt gik i lærdom til bund,
latin på papiret kun malte,
med fruene fransk, og tysk med sin hund
og dansk med sin tjener han talte.*¹⁹

Jazyková situace v Holbergově době byla velice různorodá a dánština čelila silnému vlivu hned z několika stran. V jednom ze svých nejznámějších děl *Erasmus Montanus eller Rasmus Berg* Holberg velmi ironicky tematizuje také používání latiny jako prestižního jazyka. Báseň Christiana Wilsterera byla vydána v roce 1827, tedy v období národního romantismu, kdy se ve Skandinávii, ale i po celé Evropě, probudil zvýšený zájem o domácí jazyky, historii a památky. Ve dvacátém století byla pak v období první světové války výsostnou oblastí vlivu francouzštiny módní terminologie *haute couture* (vysoké krejčovství), ale také oblast gastronomie a jiné.²⁰

Angličtina, která je hlavním předmětem zájmu této diplomové práce, začala postupně pronikat do skandinávských jazyků až s nástupem industriální revoluce. Například nejvýznamnější díla anglického dramatika Williama Shakespeara, napsaná kolem roku 1600, byla ještě po dlouhou dobu dánským čtenářům předkládána pouze v překladech z němčiny. První překlady přímo z angličtiny pocházejí až z osmnáctého století, kdy se teprve pozvolna rozšiřovala znalost angličtiny mezi obyvatelstvem. Již zmíněný Ludvig Holberg byl počátkem osmnáctého století jedním z mála dánských učenců, který hovořil anglicky.²¹ Popularitě anglického jazyka v Dánsku zároveň příliš neprospěly vojenské události v letech 1801 a 1807, kdy neutrální Dánsko během Napoleonských válek muselo čelit anglické agresi a došlo dokonce i na bombardování Kodaně. Až teprve zásadní bitva u Dybbølu v roce 1864, při níž bylo dánské vojsko krvavě poraženo a území jižního Šlesvicka připadlo Prusku, znamenala ústup skandinávského okouzlení němčinou a angličtina si tak pomalu začala budovat cestu do severských jazyků.²² Od 20. století pak již zcela jasně převažuje vliv jazyka anglického. Po první světové válce byla znalost angličtiny mezi vzdělanou vrstvou obyvatelstva značná a znamenala nástup přejímání

¹⁹ WILSTER, Christian. Ludvig Holberg [online]. [cit. 13.6.2017] Dostupné z: <http://www.kalliope.org/en/digt.pl?longdid=wilster2002042702>

²⁰ HAUGEN, Einar Ingvald. The Scandinavian languages: an introduction to their history. London: Faber and Faber, 1976. ISBN 0571104231. Str. 388.

²¹ LÜTZEN, Peter Heller. Det sproglige i dansk. Kbh.: Dansk lærerforening, 2008. ISBN 8779961126. Str. 113.

²² HAUGEN, Einar Ingvald. The Scandinavian languages: an introduction to their history. London: Faber and Faber, 1976. ISBN 0571104231. Str. 354.

s vysokou prestiží. Latina nicméně stále představuje jazyk akademické vzdělanosti a má zásadní vliv nejen na české lexikum, ale také na morfologii, syntax a frazeologii, a to do takové míry, že „v českých textech určených úzce odbornému a v latině zběhlému publiku se objevuje česko-latinský makaronismus.“²⁵

Pro jazykový kontakt je určující nejen kulturní blízkost obou jazyků a geopolitický vliv daného národa, ale také jednoduše blízkost geografická. Jelikož Dánsko i České země s Německem po dlouhá staletí přímo sousedí, je tedy nevyhnutelné, že zásadní roli v obohacování lexika obou jazyků sehrála právě **němčina**. „Do spisovného jazyka pronikaly zejména kalky, zatímco stylistický status lexikálních přejetí z němčiny býval povětšinou jiný než status výpůjček z latiny či řečtiny, z nichž se přejímaly především výrazy nebo i pojmy převážně z oblasti intelektuální, náležející častěji než přejímky z němčiny výlučně spisovnému jazyku.“²⁶ Období baroka, které v českých zemích datujeme od sedmnáctého do první poloviny osmnáctého století, bývá tradičně považováno za čas úpadku českého spisovného jazyka, jenž byl pod značným tlakem právě ze strany němčiny. Společenské a náboženské změny, které s sebou přinesla třicetiletá válka, zapříčinily odchod větší části české inteligence do exilu a naopak příchod německy hovořících šlechtických rodů. Proto němčina posilovala své pozice na úkor češtiny.²⁷ Také národní obrození (přelom osmnáctého a devatenáctého století) je ve vztahu k němčině lingvisticky velice zajímavé období, neboť reflektuje snahu českého národa vymanit se z mocenského, ale i kulturního a jazykového vlivu habsburské monarchie. Český jazyk se v té době etabluje jako jazyk samostatný, schopný v plné míře sloužit potřebám vzdělavců a literatury stejně dobře jako němčina a latina. Čeština postupně získávala respekt a prestiž a byla kodifikována její spisovnost.²⁸ Právě v období národního obrození se formuje pevné pouto mezi jazykem a pojmem národ. Toto silné spojení pak provází český národ v časech útlaku ze stran ať už německojazyčné habsburské monarchie nebo nacistického Německa. V těchto historicky těžkých dobách získává čeština na prestiži a představuje jakési jádro vzdoru proti mocenskému útlaku.

Od dvacátého století ovlivňuje český jazyk nejvýrazněji **angličtina**. Stejně jako v případě současného jazyka dánského je i čeština ovlivňována globalizací, vývojem médií

²⁵ DITTMANN, Robert, ULÍČNÝ, Oldřich, ed. Studie k moderní mluvnici češtiny. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 9788024435497. Str. 36.

²⁶ Tamtéž. Str. 38.

²⁷ Tamtéž. Str. 65-66.

²⁸ LEHÁR, Jan. Česká literatura od počátků k dnešku. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8. Str.173.

a modernizací společnosti.²⁹ Vliv angličtiny se však objevil už ve století devatenáctém s příchodem průmyslové revoluce a se zásadní rolí Velké Británie v tomto období. Vliv angličtiny na češtinu prošel několika fázemi, které kopírují bouřlivý politicko-spoločenský vývoj Česka v moderních dějinách. V období první republiky po první světové válce se angličtina stala populární a její znalost se mezi obyvatelstvem začala rozšiřovat. V období druhé světové války a Protektorátu Čechy a Morava byla čeština ovlivňována především němčinou. Z ideologických důvodů byl vliv angličtiny ještě více upozaděn v souvislosti s politickými událostmi února 1948, kdy se veškerý společenský, politický a kulturní život přeorientoval na sovětské Rusko a jakýkoliv angloamerický vliv byl považován za naprosto nežádoucí. Uvolnění poměrů v letech šedesátých znovu angloamerický vliv rozdmýchal, ale naplno se projevil až v době po sametové revoluci, kdy se Česko stalo plnohodnotnou součástí moderního západního světa.

V kapitole o synchronním vlivu angličtiny na češtinu se zaměříme na období po druhé světové válce, především však na dobu po roce 1989, neboť právě tehdy se do češtiny dostává největší počet anglických výpůjček.

2.5 Puristické tendence

V předchozích kapitolách jsme věnovali pozornost tomu, jaké jazyky v průběhu dějin působily na vývoj lexika dánštiny a češtiny. Oba zkoumané jazyky byly prakticky po celou dobu svého vývoje vystavovány vlivu jazyků jiných, což je nevyhnutelný důsledek jazykového a společenského styku. Zatímco však některá přejatá slova původní jazyk obohacují a kultivují, jiná se mohou jevit jako nadbytečná. Někteří lingvisté dokonce považují tyto vnější vlivy vyloženě za škodlivé a nežádoucí. Především v obdobích, kdy byl tlak zvenčí obzvláště naléhavý, vznikala tzv. puristická hnutí. Představitelé tohoto lingvistického trendu se snažili uchovat svou mateřštinu v její čistotě a zabránit pronikání cizojazyčných vlivů a výpůjček.

Americký lingvista George Thomas definuje termín purismus následovně: „an attitude to language which labels certain elements as ‘pure’ (therefore desirable) and others

²⁹ DANĚŠ, František. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6. Str. 12.

as 'impure' (therefore undesirable)."³⁰ Purismus lze tedy chápat jako snahu očistit jazyk od cizích vlivů. Jelikož nejsnáze ovlivnitelná součást jazyka je jeho slovní zásoba, proto se i puristické tendence nejčastěji zaměřují právě na ni. Podle Jiřího Krause se „puristická xenofobie nejčastěji obrací k jazykům zemí záměrně uplatňujících jistou dominanci – politickou, ideologickou, kulturní.“³¹ Pro období, kdy se silněji projevuje princip jazykového purismu je mimo jiné příznačné, že vzniká mnoho neologismů domácího původu, které mají nahradit slova původu cizího. Často lze dokonce některým nově vzniklým slovům přiřknout jejich konkrétního autora. Některé neologismy pak v jazyce přežijí, nahradí cizí výraz a stanou se součástí běžného úzu, jiné se časem ukáží být nepotřebné.

Ačkoliv se dnes puristický princip při kodifikaci spisovného jazyka neprosazuje tak silně jako v jiných obdobích, lze v souvislosti se značným vlivem angličtiny vysledovat určité náznaky puristicky orientovaného přístupu k anglickým lexikálním výpůjčkám i v moderní lingvistice. V synchronním pohledu je však třeba takový přístup dnešních mluvčích a institucí odlišovat od purismu netolerantního jazykového brusičství, jak jej známe například z období českého baroka.

V dánštině se nejvíce prosadil tzv. „*trimming purism*“ (trim-upravený, udržovaný), který purismus chápe jako reakci na potenciální ohrožení vývoje spisovného jazyka zvenčí.³² V Dánsku se objevuje debata o lingvistickém purismu v sedmáctém století v souvislosti s tehdy módní francouzštinou. Francouzský vliv na dánštinu byl však do značné míry úzce omezen sociální vrstvou vzdělanců, kteří byli kulturně a jazykově orientováni na Francii, takže nelze hovořit o přímém ohrožení dánského jazyka jako takového.³³ V osmáctém století se většinou jednalo o pedagogy a učence, kteří se puristickým přístupem k jazyku a tvorbou dánských neologismů snažili zpřístupnit vědecké texty širšímu publiku. Jens Schelderup Sneedorff vydával osvícenský deník *Den patriotiske tilskuer*, jehož cílem bylo vzdělávat své čtenáře v oblasti politické, sociální a kulturní, k čemuž bylo zapotřebí používat jazyk srozumitelný širší vrstvě obyvatelstva. Sám Sneedorff navrhl používání mnoha dánských výrazů, které nahrazovaly výrazy původem cizí. Mnoho z nich se stalo běžnou

³⁰ THOMAS, George. Linguistic purism. London: Longman, 1991. ISBN 0582037433. Str. 19.

³¹ KRČMOVÁ, Marie. KARLÍK, Petr ed. Jazyk a kultura vyjadřování: Milanu Jelínkovi k pětasedmdesátinám. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1801-1. Str. 91.

³² THOMAS, George. Linguistic purism. London: Longman, 1991. ISBN 0582037433. Str. 158.

³³ LUND, Jørn. Statsstyring, markedsmechanismer og brugsbehov. In: *Sprog i Norden* [online]. 1991, s. 69-92 [cit. 20.6.2017]. Dostupné z: <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/17466/15197>. Str. 71.

součástí dánského úzu, např. *lidenskab*, *genstand*, *duft*, *fordom*.³⁴ S obdobím národní romantiky století devatenáctého se prohlubuje vztah mezi jazykem a národní identitou, a dánština tak získává na prestiži. Znamý dánský přírodovědec H. C. Ørsted, který je autorem mnoha dánských termínů z oblasti přírodních věd, to vyjadřuje takto: „Folkebevidstheden er vognet rundt om i hele Europa. Hvert folk vil hævde sit Sprog.“³⁵ Do dánštiny zavedl například názvy některých chemických prvků jako je *ilt* a *brint*. Od dánského jazyka vyžaduje, aby byl plnohodnotně schopen pojednávat i o složitých vědeckých problémech.

V českém prostředí se puristické tendence objevují od patnáctého století, ve století humanismu i baroka, a zvláště silně pak rezonují během národního obrození. V různých obdobích má český purismus různou intenzitu. Hovoří se také o tzv. „*oscillatory purism*“, tedy o střídání intenzivního purismu typu barokního jazykového brusičství a umírněnějšího přístupu.³⁶ Jako příklad neologismů, které se začlenily do běžného lexika a přežily do moderní doby, můžeme uvést slovo *ubrus* (dnešní ubrus) místo slova *hantuch* (z německého *Handtuch*) nebo *zástěrka* (zástěra) místo saského výrazu *Schurz*. Jejich autorem je Mistr Jan Hus, který ve své době navrhuje používání některých českých ekvivalentů místo jinak běžně používaných slov německých.³⁷ V průběhu dvacátého století se od principu purismu postupně opouští. V roce 1932 podrobuje Pražský lingvistický kroužek purismus zevrubné kritice a jeho představitelé považují jazykový kontakt a vzájemný vliv jazyků za obohacující. Roman Jakobson také zdůrazňuje, že prostřednictvím němčiny do českého lexika přicházejí nejen německá slova, ale také mnoho slov společných pro celou Evropu, tzv. *europaismů*.³⁸

³⁴ LUND, Jørn. Statsstyring, markedsmekanismer og brugsbehov. In: *Sprog i Norden* [online]. 1991, s. 69-92 [cit. 20.6.2017]. Dostupné z: <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/17466/15197>. Str. 73.

³⁵ Tamtéž. Str. 76.

³⁶ Tamtéž. Str. 159.

³⁷ PLESKALOVÁ, Jana. Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky. Praha: Academia, 2007. ISBN 9788020015235. Str. 542.

³⁸ Tamtéž. Str. 568.

3 Slovní zásoba a způsob jejího obohacování

Od diachronního pohledu na dánskou a českou slovní zásobu se v této kapitole přesuneme k teoretickému popisu problematiky výpůjček z cizího jazyka. Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá současně dvěma jazyky, pro stanovení teoretického rámce zkoumané oblasti budeme uvádět českou terminologii i její dánské ekvivalenty.

Slovní zásobu každého jazyka lze obecně na základě různých kritérií (např. kritérium sociální, kritérium časové platnosti, příznaku expresivnosti a funkčně-stylové příslušnosti) rozdělit do několika skupin.³⁹ Následující kapitola se bude věnovat především rozdělení slovní zásoby založené na původu slov.

Jak jsme v úvodu zmínili v souvislosti s Darwinem, není daleko od pravdy nahlížet na slovní zásobu jako na živoucí organismus, který se neustále proměňuje. „Slovní zásobu/lexikum tvoří souhrn všech slov, která v jazyce existují. Slova do jazyka vstupují, žijí v něm, přitom se jejich význam i frekvence leckdy vývojem proměňují. Mnohá slova přestávají být potřebná, zanikne-li označovaná skutečnost, takže ustupují z užívání, až nakonec z něho mizejí.“⁴⁰ Změny slovní zásoby jsou obecně ovlivňovány několika faktory. Faktory **mimojazykové** reflektují společenské změny, které do jazyka vnášejí potřebu pojmenovávat nově vzniklé skutečnosti. **Psychologické** faktory naplňují potřebu po ozvláštněných výrazech, které nahrazují výrazy jazykově všední. Konečně faktory **jazykové** se vztahují k postavení slova v rámci jazykového systému.⁴¹

Pro tuto práci je relevantní především problematika obohacování slovní zásoby výpůjčkami z cizích jazyků. Existují však i další postupy, jimiž se slovní zásoba dokáže rozšiřovat z vlastních zdrojů. Jiří Černý popisuje obecný proces obohacování slovní zásoby těmito slovy: „Slovotvorné a sémantické postupy při vytváření nových pojmenování je možné rozdělit do těchto druhů: odvozování, přechod k jinému slovnímu druhu, skládání

³⁹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 93-96.

⁴⁰ ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9. Str. 80.

⁴¹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 96.

nových slov, tvoření víceslovných pojmenování a frazeologismů, zkracování, výpůjčky z cizích jazyků a změny významu.⁴² Jazyk také dovede přejímat prvky z jiných jazyků na všech svých úrovních, nejen na úrovni slovní zásoby ve smyslu přejímání nových slov. V případě tzv. výpůjček fonologických a morfologických do jazyka vstupují cizojazyčné **fonologické** a **morfologické** struktury. **Syntaktické** výpůjčky přejímají celé větné vzorce a konstrukce. **Sémantické** výpůjčky přibírají na základě vzoru z jiného jazyky ke svému původnímu významu významy nové.⁴³

3.1 Jádrová slova – arveord

Jádrová slova, čili jádro slovní zásoby, tvoří základní jazykový fond jazyka. Jedná se především o slova běžná pro každodenní život, označující obvyklé věci a činnosti, často se také jedná o pojmenování přírodních a astronomických fenoménů, např. *chléb, voda, den, země, pít, dát*.⁴⁴ Jejich počet není velký, nicméně patří k nejfrekventovanějším slovům vůbec. V češtině základní fond slovní zásoby tvoří převážně slova zděděná z praslovanštiny, jedná se tedy o lexikální jednotky vývojově nejstarší, které jsou společné pro všechny slovanské jazyky. Jádrová slova patří k **centru slovní zásoby**, neboť jsou bezpříznaková, a mají proto vysoký funkční potenciál pro použití napříč nejrůznějšími komunikačními situacemi.⁴⁵

Pro označení jádrových slov se v dánštině vžil termín **arveord** (slova zděděná). Jedná se o původní společná germánská nebo indoevropská slova, která patří, stejně jako původní slovanská slova v češtině, k centru dánské slovní zásoby. Kvantitativně nejde o nikterak početnou skupinu, hovoří se maximálně o několika tisících lexikálních jednotek. Co se však týká frekvence užívání, jsou to právě zděděná slova, která tvoří čtyři pětiny z pěti set nejpoužívanějších dánských slov.⁴⁶ Typickým příkladem jsou označení pro části těla jako např. *næse, øje, ben, arm*, rodinné příslušníky jako *far, mor, datter* a označení běžných jevů

⁴² ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8. Str. 27.

⁴³ KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana ed. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106484-X. Str. 542-543.

⁴⁴ Tamtéž. Str. 542.

⁴⁵ ADÁMKOVÁ, Petra, MARTINKOVÁ, Michaela, ULÍČNÝ, Oldřich ed. Studie k moderní mluvnici češtiny. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 9788024436227. Str. 96.

⁴⁶ ÅGERUP JERVELUND, Anita. Antal arveord og låneord. In: Sproget.dk [online]. Dansk Sprognævnets svarbase [cit. 16.7.2017]. Dostupné z: <http://sproget.dk/raad-og-regler/artikler-mv/svarbase/SV00001479>

a věci jako *sol, ko, hus*. Pojem *arveord* lze definovat následovně: „De ord vi kan spore tilbage til de ældste danske aller nordiske tekster, kalder vi i deres simple form arveord.”⁴⁷

Stejně jako v češtině se i v případě dánských *arveord* jedná o slova neutrální ve vztahu k jazykové normě, nenesou příznak expresivnosti, ani sociálního, teritoriálního či časového vymezení.

3.2 Přejatá slova – importord

Lexikální zásoba má vedle svého relativně stálého centra, které tvoří jádrová slova, také dynamicky se měnící periferii. Zde se potkávají slova, která z jazyka pozvolně mizí, se slovy, která do jazyka vstupují.⁴⁸ Jinými slovy lze také hovořit o rozdělení slovní zásoby z hlediska časové platnosti na ose historismy – archaismy – neologismy. Historismy jsou takové výrazy, které již není potřeba zachovávat ve slovníku daného jazyka, neboť označují již zaniklé skutečnosti. Archaismy jsou slova, která stále jsou součástí slovní zásoby, ale postupně zastarávají a jsou vnímána příznakově. A konečně neologismy jsou pojmy, které do slovní zásoby vstupují nově. Pokud společná indoevropská a slovanská, respektive germánská slova patří k jádru slovní zásoby, pak anglicismy spadají v češtině i dánštině k dynamické periferii. Periferie slovní zásoby totiž dokáže hbitě reagovat na společenské a jiné změny, které povzbuzují potřebu nových výrazů a pojmenování. Přejímání z cizích jazyků je proto produktivní způsob obohacování slovní zásoby. „V zásadě je možné rozeznat dva typy výpůjček: z cizího jazyka se buď přejímá nový pojem a s ním i příslušné pojmenování (*banka, šek, mobil*) nebo se pojmenování už existujícího pojmu nahradí novým cizím slovem. V prvním případě jde o přirozený proces obohacování slovní zásoby (její obsahové i formální stránky), v druhém případě často o pouhé nahrazování dosud užívaných výrazů cizími slovy, která jsou v módě.”⁴⁹

S přejímáním lexikálních jednotek z jiných jazyků je také spojen fenomén **internacionalismů**, slov mezinárodních. Jedná se o lexikální jednotky z cizího jazyka, které jsou společné ve slovní zásobě několika nepříbuzných jazyků. Po formální stránce jsou si

⁴⁷ ARNDT, Hans. Sproget: hverdagens mirakel. 3. oplag. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003. ISBN 8772889012. Str. 69.

⁴⁸ ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9. Str. 81-85.

⁴⁹ ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8. Str. 32.

tyto výrazy podobné svojí grafickou a morfologickou skladbou, po stránce obsahové jsou shodné.⁵⁰ Typicky se jedná o odbornou terminologii, původem z klasické řečtiny a latiny, např. *stratosféra, filozofie, ampér, demokracie*. Rysy internacionalismů dnes však nesou také některá slova z moderních jazyků, italská hudební terminologie (*tenor, opera, duet*), anglická sportovní terminologie a výrazy z oblasti IT (*fotbal, trénink, gól, hardware, computer, desktop* apod.).⁵¹ Trend internacionalizace lexika (nejen v oblasti odborné terminologie) je výrazným rysem vývoje slovní zásoby současné češtiny i dánštiny. Dominantní postavení mají v obou jazycích výpůjčky z angličtiny, kterými se budeme zabývat v následujících kapitolách.

3.2.1 Dělení výpůjček podle míry přizpůsobení

Lexikální jednotky jiného než domácího původu lze obecně rozdělit na základě míry jejich adaptace v systému jazyka, do něhož se začleňují nebo již byly začleněny.

Slova a slovní spojení citátová si zachovávají svůj původní pravopis, často i výslovnost, zcela zřejmě se tak odlišují od morfologického systému domácího jazyka. Na první pohled proto působí cize, často nečeskou, respektive nedánskou, kombinací hlásek, např. *science fiction, fair play, bungee jumping* apod. Mezi znaky, které signalizují cizost daného výrazu patří i přítomnost hlásek *x, q, w* nebo netypické zakončení slova, které v češtině často způsobí nesklonnost daného výrazu.⁵² V dánském kontextu se pro takové lexikální jednotky tradičně používá termín **fremmedord**, který je definován v *Nudansk Ordbog* následovně: „et ord som er kommet ind i et sprog fra et andet sprog, især om ord som stadig føles fremmede.“⁵³

Dále rozlišujeme **slova a slovní spojení přejatá** a ta dále dělíme na skupinu slov, která jsou ***dosud pocit'ována jako cizí***. Takové lexikální jednotky často označují novější

⁵⁰ MARTINCOVÁ, Olga. Nový encyklopedický slovník češtiny online [online]. [cit. 28.2020]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/INTERNACIONALISMUS>

⁵¹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 100.

⁵² ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9. Str. 85.

⁵³ Nudansk ordbog. Copenhagen: Politikens Forlag, c1980. ISBN 87-567-3209-0. Str. 454.

skutečnosti a jejich pravopis v češtině často nepravidelně kolísá mezi psaním v původní nezměněné formě a psaním ve formě počeštěné, např. *marketing-marketink, breefing-brifing*.⁵⁴ Pro tuto kategorii bychom v dánštině použili stejný termín jako pro slova citátová, tedy *fremmedord*.

Mnoho původem cizích slov se však v cílových jazycích natolik etablovalo, že mluvčí již ani nevnímají jejich cizí původ. Tuto skupinu přejatých slov tvoří *slova a slovní spojení zcela vžitá, zdomácnělá*. Taková slova jsou v jazyce součástí běžného úzu po dlouhou dobu a mluvčí jazyka je již nepocítují jako slova cizího původu, např. *sobota* (z hebrejštiny), *rytíř* (z němčiny). V dánštině se pro takové výrazy používá termín *låneord*. Například dánské pomocné sloveso *at blive* je původem z dolní němčiny, ale dnes by jej už málokdo považoval za výpůjčku. Zdomácnělé výpůjčky – *låneord* – se svojí strukturou, výslovností a skloňováním již neodlišují od slov jádrových – *arveord*.⁵⁵

Rozdělení mezi oběma výše popsanými kategoriemi (lexikálními jednotkami stále vnímanými jako cizími a lexikálními jednotkami zdomácnělými, respektive *fremmedord* a *låneord*) je nutno vnímat z perspektivy uživatelů jazyka, tedy do jisté míry subjektivně. K hodnocení původu lexikálních jednotek přistupují mluvčí s různou měrou svých jazykových znalostí. Zatímco slovo, které může jeden mluvčí vnímat jako zcela zdomácnělé a jeho cizojazyčný původ mu zůstává skryt, může jiný mluvčí stále chápat jako cizí. Na obecné rovině lze tvrdit, že mluvčí vnímají slova cizího původu, která jsou již zcela zdomácnělá (*låneord*) neutrálně, zatímco slova zřetelně cizího původu (*fremmedord*) mohou způsobovat jistý ostych v jejich užívání s ohledem na jejich správný pravopis či výslovnost.⁵⁶

⁵⁴ FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. Česká lexikologie. Praha: Academia, 1985. Studie a práce lingvistické. Str. 121.

⁵⁵ GÚÐRÚN KVARAN (RED.). Udenlandske eller hjemlige ord?: en undersøgelse af sprogene i Norden. Oslo: Novus Forl, 2007. ISBN 9788270994748. Str. 10.

⁵⁶ ARNDT, Hans. Sproget: hverdagens mirakel. 3. oplag. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003. ISBN 8772889012. Str. 77.

3.2.2 Dělení výpůjček podle způsobu přejímání

Z cizích jazyků lze přejímat lexikální jednotky tzv. **kalkováním**, tj. „přesným napodobením cizího vzoru s využitím domácích jazykových prostředků.“⁵⁷ V dánské terminologii tuto strategii nazýváme **oversættelseslån** (překladové výpůjčky). Podle způsobu tvoření rozlišujeme několik druhů kalků. **Slovotvorné** kalky vznikají přenesením slovotvorné struktury do cílového jazyka, např. z němčiny *selbstverständlich* – *samozřejmý/selvfølgelig*. **Frazeologické** kalky jsou překladem struktury celého frazému, např. z němčiny *im Bilde sein* – *být v obraze*. Poslední skupinou kalků jsou kalky tzv. **sémantické**, kde se význam slova rozšiřuje na základě významu podle cizího vzoru, např. v dánštině *høj* má pod vlivem anglického *high* vedle významu *vysoký* také význam *být pod vlivem omamných látek*. Zvláštní skupinou kalků jsou tzv. kalky **hybridní**, kdy jedna část kalku je domácího původu a druhá původu cizího, např. *maxišaty/maxikjole*.⁵⁸

Další strategii přejímání cizích slov je taková situace, kdy se do cílového jazyka převede celý znak, tedy jeho forma i význam. Tyto výpůjčky se označují jako **přímé výpůjčky – direkte låneord**. Takové přejímání je často motivováno absencí hledaného výrazu v cílovém jazyce. Často se tak děje v odborném kontextu, jako je medicína, chemie, spadají sem ale i mnohem rozšířenější výrazy z oblasti IT. Použití cizího slova v těchto oblastech zároveň značně ulehčuje mezinárodní spolupráci. Přímé výpůjčky mohou v češtině i dánštině fungovat buď v nezměněné, původní formě např. *hardware*, *aftershave*, nebo mohou být přizpůsobeny cílovému jazyku ortograficky a foneticky např. *at strejke* – *to strike*.⁵⁹ V češtině je adaptace anglických výpůjček do českého jazykového systému často nestálá, zcela běžně se vyskytují dubletní tvary. Adaptaci anglických výpůjček v jazykovém systému češtiny a dánštiny bude věnována samostatná kapitola.

V opozici k výpůjčkám přímým stojí **nepřímé výpůjčky – indirekte låneord**, jež nesplňují symetrii přesunu celého znaku. Anglická výpůjčka si pak konkuruje s již existujícím domácím slovem a záleží na přístupu mluvčích, který výraz zvolí v konkrétní komunikační situaci jako vhodnější variantu. K těmto slovům patří slova jako *koncern*,

⁵⁷ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 101.

⁵⁸ Tamtéž. Str. 101.

⁵⁹ HANSEN, Erik, LUND, Jørn. Kulturens gesandter: fremmedordene i dansk. København: Munksgaard, 1994. Munksgaards Sprogserie. ISBN 87-16-11347-0. Str. 42.

management, team/tým, vision/vize, image, fastfood apod.⁶⁰ V případě nepřímých výpůjček se z cizího jazyka přenáší buď významová stránka znaku, nebo pouze nová forma. **Sémantické výpůjčky – betydningslån** jsou termíny používané v češtině, respektive v dánštině, k označení takové případu, kdy již existující domácí slovo přibírá ke svému primárnímu významu pod vlivem jiného jazyka význam nový. Tento princip jsme již zmínili výše v souvislosti s kalkováním. Jako příklad aplikovatelný na oba zkoumané jazyky uveďme slovo *mus/myš*, které pod vlivem anglického *mouse* přibralo vedle svého původního významu označujícího malého hlodavce význam nový, technický. Na tomto slovu lze také ilustrovat, jak dánština a čeština užila rozdílné adaptační strategie. Původní anglický výraz zní *computer mouse*, čeština jej kalkuje symetricky jako *počítačová myš*, čili dvě česká slova za dvě anglická. Oproti tomu dánský výraz *computermusen* lze považovat za hybridní kalk, neboť jedno slovo zůstává ve svém původním znění a druhé je přeloženo do dánštiny. Zároveň zde vidíme jasnou tendenci dánštiny ke tvoření složených výrazů. K rozdílu v použití slova *počítač* v češtině a *computer* v dánštině lze dodat ještě několik poznámek. V dánštině sice existuje výraz *datamaskine* pro anglické slovo *computer*, nahlédneme-li však do korpusu dánštiny (databáze KorpusDK 2007 čítající 56 milionů textových slov), je frekvence jeho užívání oproti anglickému *computer* zanedbatelná (226 výskytů versus 5189).⁶¹ Slovo *computer* lze tedy v dánštině považovat za citátovou výpůjčku. Pro srovnání přikládáme také výskyty v českém korpusu SYN2005, který obsahuje 100 milionů textových slov beletrie, publicistiky a odborné literatury. Slovo *počítač* má 12 337 nálezů, slovo *computer* 424 a slangové *komp* pouhých 5.⁶²

Zvláštní skupinu výpůjček tvoří tzv. **pseudovýpůjčky – pseudolån**. Takové výrazy vlastně nelze ze své podstaty označit za skutečnou výpůjčku, neboť formálně sice působí jako výpůjčky z cizího jazyka, jsou však vytvořeny uměle a v angličtině se vůbec nevyskytují. Např. dánský výraz pro kočárek *babylift*, čili slovo složené ze dvou anglických slov, se anglicky řekne *carrycot*. Druhým typem pseudovýpůjčky je taková situace, kdy se v angličtině sice daný výraz vyskytuje, nenese však stejný význam jako v cílovém jazyce. Tento typ ilustruje příklad pánského oděvního doplňku česky známý jako *motýlek*.

⁶⁰ ARNDT, Hans. Sproget: hverdagens mirakel. 3. oplag. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003. ISBN 8772889012. Str.78.

⁶¹ KorpusDK [online]. [cit. 22.6.2017]. Dostupné z: <http://ordnet.dk/korpusdk>

⁶² Český národní korpus [online]. [cit. 22.6.2017]. Dostupné z: https://kontext.korpus.cz/first_form?corpname=omezeni%2Fsyn2005

V dánštině se vžilo slovo *butterfly*, což bezesporu je anglický výraz pro motýla, nicméně v tomto jiném významu se v angličtině vůbec nepoužívá a správné označení pro tento módní prvek je *bow tie*. Podobný příklad je dánské označení automobilu typu kombi *stationcar*, tento výraz se v angličtině nevyskytuje, byť jeho forma jednoznačně anglický původ naznačuje. Správné anglické slovo je však *station wagon*, nebo *estate car*.⁶³ Společný příklad pro dánštinu i češtinu je z oblasti módy, *smoking* je český i dánský výraz pro pánský formální oděv, který svou formou jednoznačně implikuje původ z angličtiny. Nicméně v britské angličtině se používá termín *dinner jacket* a v americké angličtině *tuxedo*.

Vedle tzv. pseudovypůjček je dalším netradičním typem výpůjček z cizího jazyka jev zvaný **faux amis** (falešný přítel/*falske ven*). Využijeme-li Sausserova rozdělení znaku na označující a označované, v případě *faux amis* se jedná o neshodu při použití téhož označujícího pro rozdílné denotáty v angličtině a v cílovém jazyce. Jedná se o tzv. **mezijazyková homonyma**, v češtině někdy označovaná jako tzv. **zrádná slova**. Cristiano Furiassi a Henrik Gottlieb se ve své knize *Pseudo-English: Studies on false anglicisms in Europe* chtějí vyhnout negativním konotacím spojeným s výrazy jako „pseudo“ a „falešný“, a proto navrhují používání výrazu „*english-based neologism*“.⁶⁴ Existence tzv. zrádných slov mimo jiné zřetelně dokazuje jednu ze základních vlastností jazykového znaku – totiž jeho arbitrárnost. „Mezi jeho formou a obsahem lidského vědomí, k němuž se svým významem vztahuje (tj. potažmo mezi formou a pojmenovávanou skutečností), neexistuje ve většině případů žádná přímá souvislost.“⁶⁵ Označení pro stavbu z cihel s okny, dveřmi a střechou proto může být v češtině *dům* a v dánštině *hus*. Arbitrárnost, tedy libovolnost, slovní formy funguje také opačným směrem – *gift* v dánštině označuje *jed* a v angličtině *dárek*.

⁶³ SØRENSEN, Knud. *Engelsk i dansk: er det et must?*. København: Munksgaard, 1995. ISBN 9788716116833. Str. 104.

⁶⁴ FURIASSI, Cristiano, GOTTLIEB. *Pseudo-English: studies on false Anglicisms in Europe*. ISBN 9781614516712. Str. 5.

⁶⁵ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 67.

4 Sociolingvistický přístup k anglicismům

Jak samotný termín napovídá, sociolingvistika je interdisciplinární obor, který se zabývá vztahem mezi společností a jazykem. Tento vědní obor nahlíží na lingvistické otázky optikou sociologických metod. Jak jsme již zmínili v předchozích kapitolách, vývoj jazyka reflektuje proměny ve společnosti a společenské změny přímo ovlivňují vývoj jazyka, proto má sociolingvistika v námi zkoumané problematice anglicismů co nabídnout. „Možnost využít sociologické metody výzkumu v lingvistice je dána tím, že celá řada lingvistických otázek je úzce spjata s vývojem, složením a organizací lidské společnosti.“⁶⁶

Sociolingvistický pohled na svět se sice konstituoval již během 19. století, kdy se například Wilhelm Humbolt zabýval otázkou „vztahů mezi jazykem, národem a kulturou“⁶⁷, použití termínu *sociolingvistický* je však na tomto místě anachronické. Sociolingvistika totiž jako samostatný vědní obor vznikla až během 50. let 20. století. Za její zakladatele bývají považováni američtí lingvisté Joshua A. Fishman a William Labov.⁶⁸ Sociolingvistika tedy svým přístupem reflektuje především tendence vývoje jazyka, které se začaly naplno projevovat od 50. let 20. století. Právě v této době se angličtina etabluje jako globální jazyk a začíná období jejího velkého vlivu na další evropské (a nejen evropské) jazyky. Z výše jmenovaných důvodů bude pro účely této diplomové práce sociolingvistický pohled na problematiku pronikání anglicismů do ostatních jazyků velice zajímavý.

Sociolingvistické zkoumání se věnuje širokému spektru témat a vztahuje se k mnoha oblastem, z nichž některé necháme zcela stranou. Ve své stati Jiří V. Neustupný vymezuje několik základních tematických okruhů, jimiž se sociolingvistika zabývá, jmenujme např. zkoumání vztahu jazyka a společnosti, problematiku jazykové variantnosti a jazykového plánování, otázku norem a standardizace spisovného jazyka.⁶⁹ Sociolingvistické zkoumání se však také věnuje problematice postojů mluvčích k jazyku, vývojových změn v jazyce, problémů mezinárodní komunikace a komunikace v institucích. Všechna výše zmíněná témata se přímo či nepřímo dotýkají vlivu angličtiny na současnou podobu jazyka, tedy

⁶⁶ ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8. Str. 16.

⁶⁷ ČERNÝ, Jiří. Dějiny lingvistiky. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-96-4. Str. 390.

⁶⁸ Tamtéž. Str. 391.

⁶⁹ NEUSTUPNÝ, Jiří V. Sociolingvistika a jazykový management. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, [online]. 2002, 38(4), 429-442 [cit. 10.12.2019]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d6c260d8aaaf53af4b60b89d1ada2c1b2a1c91c8_114_neustupny.pdf

v kontextu této práce na dánštinu a na češtinu. Některými se pak budeme zabývat podrobněji, jiných se dotkneme spíše okrajově.

4.1 Jazyková politika a jazykové plánování

Termíny jazyková politika a jazykové plánování se do jisté míry překrývají. Jiří Černý v *Dějínách lingvistiky* upozorňuje na to, že „vývoj mluveného jazyka nelze plánovat, řídit nebo předpisovat.“⁷⁰ Nicméně na základě probíhajících vývojových tendencí lze tvořit jisté prognózy, kam vývoj jazyka, mluveného i psaného, bude směřovat do budoucna. **Jazyková politika** se týká mimo jiné zavádění pravopisných reforem nebo se zaměřuje na regulaci jazykové situace ve vícejazyčných státech, kde přicházejí do styku různé jazyky a kultury.⁷¹ Problematika vlivu angličtiny na další jazyky sice není tak komplexní jako například jazyková situace v bývalých vícenárodnostních státech, jako byl Sovětský svaz nebo Jugoslávie, nicméně ve vztahu k vlivu anglického jazyka na jazyky jiné lze také hovořit o jazykové politice a jazykovém plánování.

Jazykové plánování jsou „aktivity zaměřené na modifikaci (nebo naopak stabilizaci) jazykového chování společnosti nebo nějakého méně komplexního sociálního útvaru.“⁷² Běžně se rozlišují dva druhy jazykového plánování, mezi nimiž však není vedena ostrá hranice, a to statusové a korpusové plánování. Statusové plánování se zabývá postavením daného jazyka ve vztahu k jazykům jiným, potažmo postavením jedné jazykové variety ve vztahu k varietám jiným (standardně ke spisovnému jazyku). Předmětem zkoumání statusového plánování je mimo jiné otázka, v jakých situacích či doménách se bude která jazyková varieta užívat. Oproti tomu se korpusové plánování zabývá současným stavem jazyka samotného, jeho pravopisem, výslovností a slovní zásobou.⁷³

⁷⁰ ČERNÝ, Jiří. Dějiny lingvistiky. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-96-4. Str. 408.

⁷¹ Tamtéž. Str. 408–409.

⁷² NEKVAPIL, Jiří. JAZYKOVÉ PLÁNOVÁNÍ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.) *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017[cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C3%89%20PL%C3%81NOV%C3%81N%C3%8D>

⁷³ Tamtéž.

4.1.1 Jazyková politika v Dánsku

Jazyková politika je jedním z témat, jimiž se zabývá dánská jazyková instituce *Dansk Sprognævn*, jejíž činnost přiblížíme v následující kapitole. „Sprogpolitik bliver aktuell, når der er tale om sprog i kontakt - kulturer i kontakt. Egentlig sprogpolitik er almindeligvis blevet ført af centralmagten ved lovgivning der fastlægger hvad der er et lands officielle sprog, og hvilket/hvilke sprog der er undervisningssprog i skolen.”⁷⁴ Vedle aktivit jazykové politiky na úrovni státu, se hovoří také o jazykové politice a plánování v rámci institucí a v soukromém sektoru. Nadnárodní korporátní společnosti mají často jasně definovanou jazykovou politiku, která se týká především jazyka komunikace v rámci firmy, ale i jazyka smluv, zasedání, oficiálních prohlášení apod.

V Dánsku neexistuje jazykový zákon (*sproglov*), který by přímo pojednával o problematice jazykové regulace, otázky týkající se jazyka jsou součástí jiných zákonů. Dánská ústava (*Grundlov*) tedy explicitně nepřisuzuje dánštině statut úředního jazyka.⁷⁵ Pro srovnání uvedme, že v rámci ostatních skandinávských zemí jazykové zákony existují. Švédsko přijalo v roce 2009 jazykový zákon (*Språklagen*), na jehož základě švédština získává statut hlavního jazyka (*huvudspråk*).⁷⁶ Přijetím zákona o minoritách (*Minoritetslagen*) z roku 2010 pak několik hlavních menšinových jazyků, které se vyskytují na území Švédska, získává statut úředního jazyka.⁷⁷ Také Island má jazykový zákon z roku 2011, který ukládá státu a jednotlivým komunám odpovědnost za zachování islandštiny. Islandština je příkladem jazyka, který se z pohledu dnešní lingvistiky i z pohledu diachronního internacionalizaci slovní zásoby a vlivu globální angličtiny brání.

Grónsko, jež je autonomní součástí Dánského království, má také svůj jazykový zákon (*Inatsisartutloven*) z roku 2010, který určuje grónštinu společně s dánštinou jako úřední jazyky. V tomto zákoně je také formulována grónská jazyková politika. Jeden z bodů,

⁷⁴ JARVAD, Pia. Det danske sprogs status i 1990'erne med særligt henblik på domænetab [online]. Copenhagen: Dansk Sprognævn, 2001 [cit. 12.12.2019]. ISBN 87-89410-11-4. Dostupné z: https://dsn.dk/arkiv/meddelelser/dansk_status.pdf. Str. 33.

⁷⁵ KIRCHMEIER-ANDERSEN, Sabine et al., 2011. *European Language Monitor (ELM)* [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://efnil.org/documents/conference-publications/london-2011/the-role-of-language-education-in-creating-a/21-ELM.pdf>

⁷⁶ Institutet för språk och folkminnen. Uppsala. *Språkrådets uttolkning av språklagen*, 2010 [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://www.sprakochfolkminnen.se/download/18.1bc6136f1422723e4bfc22d/1529494267707/uttolkning-spraklagen-2010.pdf>

⁷⁷ Institutet för språk och folkminnen. Uppsala. 2010 [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/sprakpolitik/minoritetslagen.html>

jimiž se zákon zabývá, je například to, že firmy s více než deseti zaměstnanci musí mít jasně definovanou jazykovou politiku, která přesně určuje, jaký jazyk bude primární v oficiální komunikaci.⁷⁸ V rámci grónské jazykové politiky se čím dál častěji objevují názory, že by se druhým jazykem vyučovaným na školách měla na místo dánštiny stát angličtina.⁷⁹

V roce 2003 *Dansk Sprognævn* (DSN) formuloval jazykovou politiku (nikoliv jazykový zákon), která vymezuje hlavní okruhy otázek, které mají být předmětem odborné diskuze o dánském jazyce. Všechny tyto body se přímo či nepřímo týkají sílicího vlivu anglického jazyka na současnou podobu dánštiny. Odborná činnost DSN se podle této zprávy má zaměřit na podporu dánštiny jako jazyka vědy a akademického vzdělání, jelikož právě v tomto prostředí je dánština nejvíce ohrožena angličtinou. Dále si klade za cíl posílit výuku dánštiny na všech úrovních vzdělání a zároveň posílit výuku cizích jazyků a dbát na správnost dánštiny ve veřejné komunikaci.⁸⁰

Dánština je živý jazyk, kterým aktivně mluví a píše všichni dánští občané. Jazyková zkouška je také součástí procesu získání dánského občanství. Stejně tak jako každý živý jazyk se dánština neustále vyvíjí, je tedy těžké ji ohraničovat přísnými normativními kodifikačními pravidly. Kodifikační příručka však v Dánsku existuje. *Retskrivningsordbogen* je kodifikovaná norma, která odráží používání jazyka ze strany tzv. „dobrých a jistých uživatelů jazyka“ (*gode og sikre sprobrugere*)⁸¹. Činnosti *Dansk Sprognævn* se budeme blíže věnovat v další kapitole.

⁷⁸ KARLSEN, Mimi. 2010. *Inatsisartutlov nr. 7 af 19. maj 2010 om sprogpolitik* [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://lovgivning.gi/lov?rid=%7BEEFD42E2-0B6C-4715-9D98-C420635B7A6D%7D>

⁷⁹ *Jyllands-Posten* [online], 2018. [Cit. 15.1.2019]. Dostupné z: <https://jyllands-posten.dk/international/ECE10579157/engelsk-skal-afloese-dansk-som-foerste-fremmedsprog-i-groenland/>

⁸⁰ *European Federation of National Institutions for Language*, 2014 [online]. [Cit. 15.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/ile/denmark/denmark>

⁸¹ DIDERICHSEN, Philip, SCHACK, Jørgen. Jagten på den gode og sikre sprobrugere. *Nyt fra Sprognævnet* [online]. 2015, , 1-8 [cit. 11.12.2019]. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/numre/argang-2015-2019/september-2015-pdf>

4.1.2 Jazyková politika v České republice

Stejně tak jako v Dánsku, ani v České republice neexistuje jazykový zákon, který by stanovoval češtinu jako úřední jazyk. Pozice češtiny je v zákonech zakotvena tam, kde je to třeba, jako například v případě základního školství a justice.⁸²

V minulosti však snahy o zavedení jazykového zákona probíhaly, mimo jiné v souvislosti s tím, že území současné České republiky bylo po dlouhou dobu součástí mezinárodního a multilingvního společenství Rakouské monarchie, kde čeština neměla jednoduchou pozici. Teprve během národního obrození na přelomu 18. a 19. století se český jazyk postupně začal etablovat jako jazyk schopný zastávat všechny funkce, dnes bychom řekli domény, a to od školství, po jazyk vysoké kultury, náboženství a veřejných funkcí.

Občas se i v současnosti objeví snaha z řad poslanců jazykový zákon prosadit. Hned několik návrhů přišlo v posledních dekadách z řad poslanců KSČM, kteří považují za důležité upevňovat postavení češtiny na pozadí vývoje české porevoluční společnosti.⁸³ Například v lednu roku 2017 poslanci KSČM navrhovali zavedení jazykového zákona, který by chránil český jazyk před vlivem jazyka anglického, a tím pomohl zachovat českou kulturu. Předkladatelé tohoto zákona požadovali, aby se do češtiny překládaly veškeré názvy filmů, reklamy, nápisy apod. Za porušení pak navrhovali pokutu v řádu desítek tisíc korun.⁸⁴ Také tento příklad ilustruje vztah mezi společenskou a lingvistickou otázkou. Lze totiž předpokládat, že poslanci komunistické strany v rámci svého ideologického přesvědčení budou mít negativní vztah k cizím vlivům, a to především k těm ze světa angloamerického.

Jazyková politika na státní úrovni se v České republice podobně jako v Dánsku zaměřuje mimo jiné na výuku cizích jazyků v rámci školní docházky. Jiří Nekvapil zmiňuje, že v ČR oproti běžným trendům jinde v EU má své místo mimo jiné tzv. politika „*English only*“. Tento trend zastává stanovisko, že by výuka jednoho cizího jazyka (angličtiny) byla

⁸² LIPOLD, Jan. 2017. Jazykový zákon? Zavřít hranice češtiny dává ještě menší smysl než domobrana na Šumavě [online]. [Cit. 17.1.2019]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/jazykovy-zakon-uzavrit-hranice-cestiny-nedava-smysl/r~f8179362d67c11e683bb002590604f2e/?redirected=1551961846>

⁸³ VELČOVSKÝ, Václav. Pokusy o zavedení jazykového zákona v České republice. Nová čeština doma i ve světě [online]. 2015, 1-11 [cit. 11.12.2019]. Dostupné z: https://www.academia.edu/18520098/Pokusy_o_zaveden%C3%AD_jazykov%C3%A9ho_z%C3%A1kona_v_%C4%8Cesk%C3%A9_republice_Attempts_to_introduce_language_law_in_the_Czech_Republic

⁸⁴ KOTTOVÁ, Anna. 2017. Zákon o češtině? Chceme jazyk zachovat, říká Ondráček. Bylo by to na hlavu, oponuje Zlatuška. [online]. 2017 [Cit. 17.1.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zakon-o-cestine-chceme-jazyk-zachovat-rika-ondracek-bylo-by-to-na-hlavu-oponuje-zlatuska_201701092009_akottova2

dostačující, ačkoliv na základních školách se dnes na druhém stupni žáci povinně učí i další cizí jazyk. Nekvapil však naopak upozorňuje na důležitost znalosti jazyka svých sousedů, a to nejen z hlediska ekonomického, ale také čistě mezilidského.⁸⁵

4.1.3 Jazyková politika v rámci EU

Rada Evropy v posledních letech podporuje koncept **vícejazyčnosti**. „Multilingvismu lze jednoduše dosáhnout rozšířením nabídky jazyků v určité škole nebo vzdělávacím systému, nebo povzbuzováním studentů, aby se naučili více než jeden cizí jazyk, či snížením dominantní pozice angličtiny v mezinárodní komunikaci.“⁸⁶

Rada Evropy si je plně vědoma, že angličtina jasně převažuje na školách jako první cizí jazyk a ovládá ji tak většina studentů. Někteří studenti se však již nedostanou k jinému cizímu jazyku, a tím se dominance angličtiny znovu zvětšuje. Proto Rada Evropy podporuje různorodost a mnohojazyčnost evropského kulturního prostředí a chce tuto různorodost proměnit ve „zdroj vzájemného obohacení a porozumění.“⁸⁷

Zároveň tvrdí, že „pouze prostřednictvím lepších znalostí evropských moderních jazyků bude možno zlepšit komunikaci a interakci mezi Evropany s různými mateřskými jazyky, a tak podpořit mobilitu v Evropě, vzájemné porozumění a spolupráci a překonat předsudky a diskriminaci.“⁸⁸

⁸⁵ Interview s Jiřím NEKVAPILEM. Praha: 2011. [online]. [Cit. 17.1.2019] Dostupné z: <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-11216.html>

⁸⁶ *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*. Council for Cultural Co-operation [online]. [cit. 20.2.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

4.2 Současná jazyková situace

V následující kapitole se zaměříme na popis současné jazykové situace v České republice a v Dánsku. Předestřeme hlavní problémy, jimiž se obě země z jazykového hlediska zabývají, a to s důrazem na vliv anglického jazyka na jazyky domácí. „Mluvíme-li o situaci nějakého jazyka, máme na mysli obecný společenský stav, v němž se daný jazyk nalézá a vyvíjí v jisté zemi nebo na jistém teritoriu v určitém časovém úseku v daných politických, sociálních a kulturních podmínkách. Jde (1) o rozsah a způsob užívání jazyka a jeho variet v různých komunikačních oblastech, (2) o vztah mezi jazykem (jazyky) a varietami z hlediska jejich společenské hierarchie a jejich distribuce a konkurence v různých komunikačních oblastech, (3) o druh a intenzitu postojů uživatelů jazyka k jazyku (jazykům) a jejich varietám.”⁸⁹

Jak jsme již zmínili, je důležité brát v potaz dynamiku současného českého i dánského jazyka. Jednotlivé složky jazyka se neustále vyvíjejí a ovlivňují se navzájem, nadto jsou oba jazyky v těsném kontaktu s jazyky jinými a v různé míře přejímají jejich vliv. „Sociologové charakterizují současný stav euroatlantické společnosti, do níž nyní vstupujeme, těmito dominantními typy důležitých procesů sociální změny. Prvním z nich je **modernizace**, zahrnující rozvoj techniky a vědy, informatizaci společnosti, tzv. třetí industrializaci, urbanizaci, sekularizaci a rozvoj organizací byrokratického typu. Druhým procesem je vznik masové společnosti (či společnosti hromadné spotřeby): dochází k obrovské **standardizaci** způsobu života, ale též uvažování a hodnot, působením masmédií se stává společnost značně uniformní. Třetím procesem, velmi významným, je **globalizace** společnosti, při níž dochází k rozšiřování prostorových rámců v ekonomice, politice a kultuře.”⁹⁰ Ač je tento citát z konce 90. let, lze konstatovat, že se všechny výše jmenované procesy stále v plné míře odrážejí do současné podoby dánského i českého jazyka a zároveň souvisejí s velkým vlivem angličtiny, jež se stala jazykem globalizace a modernizace.

Současná česká a dánská lingvistika se na jednu stranu potýká s podobnými problémy, jako je například právě vliv angličtiny na domácí jazyky. Toto téma bychom pravděpodobně v nějaké formě našli v odborné lingvistické debatě ve většině evropských

⁸⁹ DANEŠ, František. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6. Str. 12.

⁹⁰ Tamtéž. Str. 12.

zemí. Na straně druhé však oba zkoumané jazyky mají zároveň svá vlastní témata, která jsou relevantní pouze pro ně. Například česká lingvistická diskuze se v posledních několika letech zamýšlí nad možností změny přístupu k výuce českého jazyka v rámci základního a středního školství. Existence této debaty sice také reflektuje různorodé společenské změny (stejně jako vliv globální angličtiny), nicméně vlivu angličtiny na češtinu se přímo netýká, proto jej necháme stranou. Pro dánskou lingvistickou obec je zase ústřední téma tzv. „ztráty domén“, jemuž se budeme podrobněji věnovat níže, neboť s vlivem globální angličtiny na dánštinu souvisí naopak velmi úzce.

4.2.1 Současná jazyková situace v Dánsku

Kodifikovaná podoba dánštiny se nazývá *rigsdansk*. Podoba *rigsdansk* je formována dvěma hledisky, geografickým a sociologickým. Jedná se o dialekt hlavního města Kodaně a severní části největšího dánského ostrova Sjællandu. Zároveň se jedná o sociolekt vzdělané střední třídy obyvatelstva. Kodaňský dialekt měl zásadní vliv na podobu dánského jazyka již od 16. století. Kodaň byla nejen mocenským centrem, ale také centrem vzdělanosti, neboť až do roku 1928 byla jediným dánským univerzitním městem.⁹¹ Dánské regionální dialekty jsou spíše na ústupu a nehrají v současné době významnější roli. V následující kapitole popíšeme stěžejní otázky, jež jsou typické pro současnou jazykovou situaci v Dánsku s důrazem na vliv angličtiny na dánštinu.

4.2.1.1 Ztráta domén

Jednoznačně definovat pojem „ztráta domén“ není zcela jednoduché, obecně lze však tvrdit, že se jedná o ztrátu výrazových možností daného jazyka nebo o fakt, že cizí jazyk v některých funkcích nahrazuje jazyk domácí.⁹² Komplikovanost definice tohoto

⁹¹ LÜTZEN, Peter Heller. Det sproglige i dansk. Kbh.: Dansk lærerforening, 2008. ISBN 8779961126. Str. 111.

⁹² SALÖ, Linus. Domänförlust som språkideologisk representation. Språkvårdens diskurser om engelska i Sverige. Nordand: nordisk tidsskrift for andrespraaksforskning [Nordic Journal of Second Language Research] [online]. Fagbokforlaget, 2012, 2012, 21-59 [cit. 16.12.2019]. Dostupné z: <http://oro.open.ac.uk/36576/1/Hultgren2012.pdf> Str. 23.

pojmu spočívá v množství významových možností, které v sobě tento termín může obsahovat.

Jak přehledně shrnuje následující tabulka, lze na jedné straně tento fenomén vnímat jako „sociální konstrukt“ nebo „politické heslo“, které se uplatňuje ve společenské a odborné debatě. Na straně druhé ztráta domén zároveň představuje „empirickou realitu“ a s ní spojený „jazykovědný termín“. Současně termín odkazuje jak na probíhající proces, tak na výsledek tohoto procesu. Rozdílu mezi „výpůjčkami“ a „přepínáním jazykových kódů“ se budeme blíže věnovat v následujících odstavcích.⁹³

Dimensioner af »domænetab«.

social konstruktion	empirisk realitet
politisk slagord	sprogvidenskabeligt begreb
kognitiv formåen	social praksis
proces	resultat
makro	mikro
låneord	sprogskifte

94

Jak jsme již zmínili výše, je fenomén ztráty domén (*domænetab*) jedním z ústředních lingvistických témat, jimiž se dánská odborná veřejnost v současné době zabývá. Nejedná se však pouze o problematiku posledních let, tomuto fenoménu se v Dánsku věnuje prostor již několik desetiletí. Pro tuto práci je stěžejní fenomén ztráty domén, tedy proces, při němž dánština o některé jazykové domény přichází. Současně však dánština uchovává své domény mimo dánské území. Dánština je úředním jazykem v Dánsku, na Faerských ostrovech a v Grónsku a je také jedním z úředních jazyků EU. Podle dohody mezi severskými zeměmi mají Dánové právo na kontakt s úřady ve svém rodném jazyce i v ostatních skandinávských zemích.

Dánština má v Dánsku neochvějnou pozici hlavního úředního jazyka, byť tento fakt není zakotven v zákoně. Některé jazykové situace a s nimi spojené domény se však pozvolna

⁹³ HULTGREN, Anna Kristina. Domænetab i Danmark: En undersøgelse af sammenhængen mellem »engelsk i stedet for dansk« og »engelsk i dansk«. Nordand: nordisk tidsskrift for andrespraaksforskning [Nordic Journal of Second Language Research] [online]. Fagbokforlaget, 2012, 2012, 61-83 [cit. 16.12.2019]. Dostupné z: <http://oro.open.ac.uk/36576/1/Hultgren2012.pdf>. Str. 64-65.

⁹⁴ Tamtéž. Str. 65

přesouvají od dánštiny směrem k angličtině. Mezi nejohroženější domény patří především akademické vědecké texty v oblasti přírodních věd, které se v současné době píší z velké části anglicky. Dánština má zatím jistější pozici v oboru humanitních a sociálních věd, kde publikační činnost stále probíhá převážně v dánštině.⁹⁵ Angličtina také konkuruje dánštině jako jazyk vyššího vzdělání na univerzitách. Mimo jiné se angličtina stává korporátním jazykem v mnoha mezinárodních společnostech.⁹⁶ Primárním důvodem rozsáhlejšího užívání anglického jazyka v těchto oblastech je jeho univerzální platnost napříč evropskou i světovou odbornou veřejností.

Dánský lingvista Niels Davidsen-Nielsen popisuje přítomnost angličtiny v Dánsku (potažmo v dánštině) a zároveň se věnuje problematice anglických výpůjček, které se staly součástí dánského lexika. Na straně jedné tedy hovoří o jazykových doménách, jako jsou např. zmíněné akademické texty, kde angličtina postupně dánštinu nahrazuje. Na straně druhé hovoří o anglicismech, které se objevují místo dánských slov v různých oblastech, především tam, kde je vliv anglosaského světa nejpatrnější, jako např. sport, obchod, móda, technologie. Tyto dva fenomény jsou spolu úzce propojeny a jeden se stává symptomem toho druhého.⁹⁷ Rozdíl mezi nimi lze popsat slovními spojeními „angličtina místo dánštiny“ („*engelsk i stedet for dansk*“) a „angličtina v dánštině“ („*engelsk i dansk*“). To kopíruje rozdíl mezi lingvistickými termíny „přepínání kódů“⁹⁸ („*sprogskifte*“) a „výpůjčkami“ („*låneord*“).⁹⁹

Jelikož je fenomén ztráty domén bezesporu stěžejním tématem současné dánské lingvistiky, pozornost mu věnuje mnoho odborných prací. V úvodu k publikaci *Sprog på spil (Et udspil til en dansk sprogpolitik)*, kterou vydalo dánské ministerstvo kultury v roce 2003, autoři poukazují právě na narůstající vliv angličtiny na dánštinu v posledních desetiletích. „USA’s dominerende position, gjort sig gældende i dansk samfundsliv, ikke bare som første fremmedsprog, men på flere områder i stigende grad som alternativ til

⁹⁵ *European Federation of National Institutions for Languages: Denmark* [online]. [Cit. 15.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/lle/denmark/denmark>

⁹⁶ *Sprog på spil – Et udspil til en dansk sprogpolitik*, København, 2003. [online]. [Cit. 18.1.2019]. Dostupné z: https://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Sprog%20paa%20spil.pdf. Str. 10.

⁹⁷ DAVIDSEN-NIELSEN, Niels. *Moders stemme, fars hammer: en debatbog om dansk sprogpolitik*. København: Dansklærerforeningens forlag, 2009. ISBN 9788779964037. Str. 30.

⁹⁸ NEKVAPIL, Jíří. Code-Switching in Conversation. *Language, Interaction and Identity. Slovo a slovesnost* [online]. 61(4), 297-300 [cit. 20.1.2019]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3909>

⁹⁹ HULTGREN, Anna Kristina. Domænetab i Danmark: en undersøgelse af sammenhængen mellem ’engelsk i stedet for dansk’ og ’engelsk i dansk’ [Domain loss in Denmark: an investigation of the relationship between ’English instead of Danish’ and ’English in Danish’]. *Nordand: nordisk tidsskrift for andrespraaksforskning: [Nordic Journal of Second Language Research]* [online]. 2002, (2) [cit.23.1.2020].

dansk.¹⁰⁰ Na ministerstvu kultury také vznikla komise, která si klade za cíl angažovanou debatu o dánské jazykové politice a zároveň zdůrazňuje spoluzodpovědnost každého mluvčího dánštiny za to, v jakém stavu se dánský jazyk nachází a jaká je jeho budoucnost.¹⁰¹ Autoři publikace konstatují, že dnes již není zcela samozřejmé, že se v Dánsku mluví dánsky a angličtina se skutečně stala alternativou dánštině v mnoha oblastech. Pro úplnost je třeba dodat, že mimo angličtinu je patrný i vliv mnoha dalších jazyků v souvislosti s multikulturní společností současného Dánska.¹⁰²

Dalším dokumentem, který se dotýká námi zkoumané problematiky, je text z dílny DSN z roku 2012 *Dansk sprog status*. Prostor je zde věnován několika aktuálním jazykovým tématům, z nichž hned několik má souvislost s vlivem angličtiny na současný stav dánského jazyka. Zabývá se například myšlenkou založení tzv. *dansk termbank* (databáze dánských termínů), jelikož mezi odbornou veřejností panuje názor, že dánská odborná terminologie není v dobré kondici a je třeba podpořit její rozvoj a zasadit se tak o její zachování. Odborné termíny jsou totiž jednou z hlavních domén, jež dánština podstupuje angličtině ve snaze o udržení mezinárodní prestiže. S postavením dánské terminologie v akademickém prostředí úzce souvisí i další téma, jímž se tento dokument zabývá, totiž postavení dánštiny jako jazyka výuky na vyšším stupni vzdělání. I v této oblasti lze spatřovat silný vliv anglického jazyka, neboť značná část univerzitních oborů je vedena v angličtině. Anglické studijní obory umožňují studentům z celého světa získat vzdělání v různých zemích a posléze nabyté zkušenosti například zúročit ve své rodné zemi. Angličtina jako jazyk akademické vzdělanosti zároveň umožňuje snadnou spolupráci mezi studenty a vědci bez ohledu na jejich rodný jazyk, a představuje tak značný přínos pro rozvoj vědeckých oborů.

Mimo akademickou a vědeckou oblast pak spadá další aktuální otázka, které se skandinávští lingvisté věnují. Angličtina často slouží jako jazyk společné komunikace mezi mladou generací Dánů, Norů a Švédů. Proto zdůrazňují potřebu podporovat snahu o udržení srozumitelnosti mezi skandinávskými jazyky navzájem.

Tento dokument také popisuje postavení dánštiny ve strukturách Evropské unie a fenomén tzv. *danglish*. Tento jev je zapříčiněn tím, že Dánové mají tradičně výbornou znalost anglického jazyka, a ne příliš často tedy užívají služeb profesionálního tlumočníka

¹⁰⁰ *Sprog på spil – Et udspil til en dansk sprogpolitik*, København, 2003. [online]. [Cit. 18.1.2019]. Dostupné z: https://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Sprog%20paa%20spil.pdf. Str. 3.

¹⁰¹ Tamtéž. Str. 4.

¹⁰² Tamtéž. Str. 12.

při oficiálních jednáních. Tvoří se tak dánské konstrukce – kalky, které vznikají ad hoc pod přímým vlivem angličtiny. Např. obrat *jeg giver dig et kald*, který vznikl podle anglického vzorce *give you a call*, což se správně dánsky řekne *at ringe dig*. Nebo spojení *at svare telefon* podle anglického *answer the phone* se správně dánsky řekne *at tage telefonen*. Je však zřejmé, že i výrazy vzniklé podle anglického vzorce jsou Dánům obecně srozumitelné.

4.2.1.2 Slova domácího původu nahrazující výpůjčky z cizích jazyků (Afløsningsord)

Jak jsme zmínili výše, vliv angličtiny na domácí jazyky je pro skandinávské lingvisty téma již několik desetiletí. Koncem devadesátých let se uskutečnil výzkumný projekt *Moderne importord i språka i Norden* (MIN), který se zabýval všemi severskými jazyky a jejich vztahem k anglickým výpůjčkám.¹⁰³ V tomto projektu se rozlišují dva termíny – *importord* (výpůjčky z cizího jazyka) na jedné straně a *afløsningsord* (slovo domácího původu nahrazující výpůjčky) na straně druhé. Výzkum sleduje, do jaké míry se výpůjčky a nově vzniklá slova domácího původu nahrazující výpůjčky významově ztotožňují a zda lze takové výrazy libovolně zaměňovat bez ohledu na funkční styl a jazykovou situaci.¹⁰⁴ Vedoucí projektu Helge Sandøy definuje rozdíl mezi oběma skupinami následovně. Výpůjčka z cizího jazyka se může (nebo nemusí) v různé míře přizpůsobovat domácímu jazyku z hlediska pravopisu, výslovnosti apod, např. *foodprocessor*. Druhá skupina jsou slova domácího původu nahrazující výpůjčky, např. *tilbagemeldning* místo anglického *feedback*.¹⁰⁵ Dánská lingvistka Pia Jarvad takové výrazy nazývá *indirekte lån* (nepřímé výpůjčky) a definuje je jako slova, která jsou vytvořena na základě slova cizího, ale za použití výrazů domácích.

Projekt *Moderne importord i språka i Norden* měl původně být zaměřen na psaný i mluvený projev. Takto koncipovaný záměr se však ukázal být příliš časově náročný, a proto se výzkum nakonec zaměřuje pouze na projev psaný. Materiál pro výzkum byly novinové články ze stejného časového období, aby bylo zajištěno, že se jednotlivá periodika budou zabývat stejnými tématy. Účastníci výzkumu se měli zaměřit na jednotlivé výpůjčky a slova domácího původu nahrazující výpůjčky a určit, do jaké míry si výrazy odpovídají

¹⁰³ KVARAN, Gúdrún. Udenlandske eller hjemlige ord?: en undersøgelse af sprogene i Norden. Oslo: Novus Forl, 2007. ISBN 9788270994748. Str 9.

¹⁰⁴ Tamtéž. Str. 82.

¹⁰⁵ Tamtéž. Str. 10.

a do jaké míry upřednostňují užití toho kterého výrazu. Výsledky ukázaly, že největší počet výpůjček se nachází v norských denících a zdaleka nejmenší počet je v denících islandských, neboť jazyková situace na Islandu se značně odlišuje od ostatních skandinávských zemí a jazyková politika je zde nejvíce puristická. Dánsko v tomto výzkumu skončilo na třetím místě po Norsku a Švédsku s 84 výpůjčkami na 10 000 slov.¹⁰⁶

Mnohá slova domácího původu nahrazující výpůjčky začleňuje do lexika přímo *Dansk Sprognævn* a často se tak děje na popud veřejnosti nebo některé instituce, která žádá ústav o radu, jaké dánské slovo lze použít místo anglické výpůjčky.¹⁰⁷ Není však výjimkou, že se takové slovo nakonec v běžné komunikaci neujme a jeho místo zaujme slovo anglického původu, které mělo být původně nahrazeno. Takový případ ilustruje slovo *sikkerhedspude*, které bylo ústavem navrženo místo anglického slova *airbag* při příležitosti novelizace zákona o registraci vozidel. Dnes však mluví dánština upřednostní slovo *airbag*. Mimo takové výrazy z dílny DSN existují také slova, která vznikla spontánně, jako např. *gyser – thriller*, *elastikspring – bungee jumping*.

Většina lingvistů sice připouští nepopiratelný vliv angličtiny (a dalších jazyků) na současnou podobu dánského jazyka, nicméně napanuje obava z hrozícího zániku dánštiny. Dánština naopak zůstává nedílnou součástí dánského národa a dánské mentality, má bohatou historii a svojí existencí přispívá k jazykové rozmanitosti v Evropě.¹⁰⁸

4.2.2 Současná jazyková situace v ČR

V České republice je jazyková situace specifická přítomností několika vrstev češtiny. Lingvisté rozlišují jazyk spisovný, který je kodifikovanou jazykovou normou, a obecnou češtinu. „Lexikální jednotku řadíme ke spisovné vrstvě jazyka tehdy, je-li kodifikována, tedy je-li dohledatelná v kodifikačních příručkách; nespisovnými pak rozumíme lexémy náležející k substandardním útvarům národního jazyka.“¹⁰⁹ Právě přítomnost obecné češtiny a s ní spojená dvojitá norma je pro český jazykový kontext zásadní. Stejně jako jsme zmínili v případě Dánska, regionální dialekty v současné době nehrají nijak zásadní roli ani v České

¹⁰⁶ KVARAN, Gúdrún. Udenlandske eller hjemlige ord?: en undersøgelse af sprogene i Norden. Oslo: Novus Forl, 2007. ISBN 9788270994748. Str. 12-13.

¹⁰⁷ Tamtéž. Str. 78-79.

¹⁰⁸ Tamtéž. Str. 13.

¹⁰⁹ ADÁMKOVÁ, Petra, MARTINKOVÁ, Michaela, ULIČNÝ, Oldřich ed. Studie k moderní mluvnici češtiny. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 9788024436227. Str. 97.

republiky a spíše ustupují do pozadí. V této kapitole se pokusíme nastínit, jaký je vztah mezi češtinou spisovnou a obecnou a jaké místo v této problematice zaujímají anglicismy.

4.2.2.1 *Stratifikace českého jazyka*

Otázka **stratifikace**, čili rozvrstvení, českého jazyka je předmětem bádání již dlouhou dobu. „Současná čeština jako národní jazyk obyvatel České republiky je souborem nejrůznějších forem existence češtiny, rozrůzněným funkčně, sociálně, teritoriálně, rozdílně využívaným v různých typech komunikačních situací. Má-li tedy čeština podobně jako jiné národní jazyky množství variet, specifikem české lingvistiky je snad jen to, že si jejich existenci uvědomuje a věnuje jim soustavnou pozornost, především v návaznosti na teorii spisovného jazyka a řešení problému spisovnosti jednotlivých výrazových prostředků na úrovni teoretické i praktické.“¹¹⁰ Tento zvýšený zájem o stratifikaci českého jazyka je do značné míry dán právě přítomností **obecné češtiny**, která je především jazykem běžné mluvené komunikace při neformálních příležitostech.

Problematické se však může jevit samotné postavení obecné češtiny, neboť její definice nejsou zcela jednotné a v čase se proměňují. Již ve dvacátých letech Havránek popisuje obecnou češtinu jako „interdialekt vzniklý nivelizací nářečí Čech“¹¹¹. Od let šedesátých se význam rozšiřuje také na „lokálně a sociálně málo příznakovou češtinu s poměrně jednotnou normou, sice nekodifikovanou, ale plnící některé komunikační funkce očekávané dříve od mluvené podoby jazyka spisovného.“¹¹²

Sociolingvistika mimo jiné zkoumá, jakou **prestiž** mluví jednotlivým jazykovým varietám přisuzují. Nejvyšší prestiž si mezi mluvími českého jazyka uchovává jazyk spisovný, jež by měl být užíván ve veřejných politických vystoupeních, při oficiálních projevech, ve výuce apod. Lokální dialekty pak mluví řadí mezi ty nejméně prestižní variety. Hodnocení obecné češtiny se pohybuje někde uprostřed této škály.

Mluví podle vhodnosti pro danou jazykovou situaci pak volí prostředky z příslušné jazykové variety. „Pro českou jazykovou situaci je tedy příznačné, že se v ní – na rozdíl od

¹¹⁰ KRČMOVÁ, Marie. Stratifikace současné češtiny [online]. 2005 [cit. 21.2.2019]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>. Str. 3.

¹¹¹ Tamtéž. Str. 3.

¹¹² Tamtéž. Str. 3.

mnoha jazyků jiných – spisovný (standardní) jazyk většinou neužívá ve funkci ústního dorozumívacího prostředku v běžných 'hovorových' situacích. Čeští mluvčí jsou tedy převážně 'dvoujazyční'. Jazykové situace tohoto druhu analyzoval americký sociolingvista Ch. Ferguson pod názvem **diglosie**.¹¹³ Jiní autoři však upozorňují na fakt, že v případě češtiny a existence jejích dvou variet o klasické diglosii hovořit nelze, neboť spisovná a obecná čeština mají „rozsáhlé jádro společné, liší se jen dílčími soubory jevů.“¹¹⁴

Další téma diskuze o současném stavu českého jazyka někteří spatřují v domnělém **úpadku češtiny**, a to nejen mezi běžnými mluvčími, ale především ve veřejných funkcích, v rozhlasu, televizi apod. Tradičně se ve veřejných projevech očekává jistá úroveň kvality jazyka, od zachování spisovnosti až po volbu lexika. Také literatura, rozhlas a televize byly považovány za jakýsi vzor správnosti jazyka. Tento trend však již delší dobu není příliš patrný, jelikož produkce těchto jazykových médií se značně rozšiřuje a svým zaměřením rozvolňuje. Jen těžko lze dnes očekávat od všech pořadů v rozhlase nebo v televizi nebo od všech knižních publikací, že budou vzorem správnosti češtiny. Užití nespisovných prostředků v oficiálních projevech politiků apod. lze však považovat za velmi stylově příznakové.

4.2.2.2 Další tendence ve vývoji současné češtiny

Kromě procesů modernizace, globalizace a standardizace, jež jsou popsány výše, lze v současné češtině vysledovat několik dalších tendencí, které výrazně ovlivňují její podobu. Do spisovné češtiny ve stále větší míře přecházejí prvky z mluvené obecné češtiny, tento jev lingvisté označují za **demokratizaci** spisovného jazyka. „Někdy se také mluví o jeho zhovornění, a to proto, že prvky běžně mluveného jazyka přecházejí do jazyka spisovného se stylovým příznakem hovorovosti.“¹¹⁵ Tento citát pochází z publikace, jež popisuje stav češtiny 70. let, nicméně popisuje zde proces, který stále probíhá a lze jej sledovat i v češtině současné. Demokratizace spisovného jazyka je příznakem přibližování kodifikované normy

¹¹³ DANEŠ, František. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6. Str. 14.

¹¹⁴ SGALL, Petr, PANEVOVÁ, Jarmila. Jak psát a jak nepsat česky. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0871-5. Str. 22.

¹¹⁵ CUŘÍN, František. Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka. Praha: SPN, 1974. Odborná literatura pro učitele. Str. 11.

běžnému jazykovému úzu. „U chyb nejrůznějších typů někdy dochází k tomu, že se chyba vyskytuje často a pak může proniknout do normy, může se z ní postupně stát změna v jazyce. Vznikne nový úzus, dobrým stylistům po určitou dobu (generaci) nepříjemný, ale posléze už obecně přijímaný.“¹¹⁶ Vzniká pak velké množství dubletních tvarů, které často mohou vést k jisté nejistotě mezi uživateli. Mezi takové změny patří kodifikace výrazů jako např. *bez rukojmích; oni sází, umí, děkuji/děkuju, moci/moct, filosofie/filozofie*.

V současné češtině rezonují také další otázky, které se však přímo nedotýkají tématu této práce. Jen pro úplnost uvedme například tendenci unifikační, která reflektuje snahu o zjednodušení českého pravopisu.¹¹⁷ Pravopis češtiny je považován za poměrně složitý a v současné době se stále častěji ve veřejné debatě objevuje hlas, který volá po jeho zjednodušení. V této souvislosti se nejčastěji mluví například o zrušení psaní ypsilonu nebo zrušení výuky archaických přechodníků. Tyto úvahy se však zatím pohybují pouze v čistě teoretické rovině.

4.2.2.3 Internacionalizace lexika

Internacionalizace lexika představuje další trend ve vývoji současných jazyků, sílící vliv angličtiny má značný dopad i na současnou podobu českého jazyka. Velká část anglicismů spadá do lexika obecné češtiny, tedy běžně užívané hovorové variety jazyka. Obohacování slovní zásoby obecné češtiny je proces velmi dynamický, není kladen příliš velký důraz na pravopisnou či výslovnostní adaptaci nově přichozího anglicismu a s anglickým výrazem pracuje velmi volně. Do lexika obecné češtiny pak přichází celá řada módních slov z různých oblastí, které svým pravopisem a výslovností značně kolísají. Některá taková slova v českém lexiku pak zůstanou a postupně projdou (částečně, nebo vůbec) procesem adaptace. Jiná slova po nějaké době přestanou být moderní a mluvčí je přestanou používat.

Některé anglické výpůjčky se však objevují i ve vrstvě spisovného jazyka, kde je naopak kladen důraz na stálost užívání daného výrazu a jeho kodifikovatelnost. Jedná se proto především o výpůjčky s dlouhou tradicí, které jsou plně adaptované českému

¹¹⁶ SGALL, Petr, PANEVOVÁ, Jarmila. Jak psát a jak nepsat česky. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0871-5. Str. 30.

¹¹⁷ CUŘÍN, František. Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka. Praha: SPN, 1974. Odborná literatura pro učitele. Str. 13.

jazykovému systému, např. slova jako *tramvaj*, *víkend*, *hokej* apod. Další skupinou anglicismů, které jsou součástí spisovné češtiny, jsou odborné termíny, pro které český ekvivalent buď neexistuje, nebo není běžně používán, např. *internet*, *hardware* apod. Užití módních anglických výrazů ve veřejných projevech je velmi příznakové a mluvčí musí vědomě pracovat s konotacemi, jež anglicismy vyvolají. Jistě lze ozvláštnit oficiální projev např. sportovním výrazem typu *fair play*, ale pokud bude takový projev podobnými výrazy přeplněn, snadno se stane pouze souborem jazykových klišé.

Moderní anglické výpůjčky velmi často používají především příslušníci **mladší generace**, což je zapříčiněno několika faktory. Mladí lidé mají lepší znalost anglického jazyka, jelikož se s ním setkávají jednak v rámci školního vyučování, tak i prostřednictvím sociálních sítí, hudby, filmů, seriálů apod. Značný vliv anglosaského světa na mladou generaci je patrný po celé Evropě. Mladá generace se snaží prostřednictvím svého jazyka vymezit vůči generaci starší, což je ale jev, který je typický pro každou novou mladou generaci. Je třeba však zmínit, že starší generace anglické výpůjčky také používá např. jako součást profesní mluvy apod.

Vliv angličtiny na češtinu je bezesporu jednou ze zřetelných tendencí, které současný stav českého jazyka ovlivňují. Lze však říci, že se v odborné lingvistické diskuzi nejedná o natolik silné téma jako v dánském kontextu, kde je to skutečně téma stěžejní.

4.3 Přístup jazykových institucí

Dánsko i Česká republika mají státní instituce, jež mají na starosti kultivaci domácího jazyka. Kromě kultivace jazyka se tyto instituce věnují i vědeckému bádání o vývoji jazyka napříč všemi jeho složkami. Obě organizace mimo jiné poskytují také poradenskou činnost pro veřejnost a zároveň plní důležitou kodifikační funkci. V následujících kapitolách ve zkratce popíšeme činnost hlavních jazykových ústavů v České republice a v Dánsku.

4.3.1 Dansk Sprognævn

Dansk Sprognævn (DSN) je státní instituce spadající pod Ministerstvo kultury Dánského království. Byla založena v roce 1955 a jejím hlavním úkolem je sledovat vývoj

dánského jazyka. K vývoji jazyka přirozeně patří příchod nových slov do stávající slovní zásoby, DSN má mimo jiné za úkol tato nová slova registrovat. Plní také funkci jazykové poradny pro občany i pro firmy. Tazatel může přímo kontaktovat Dansk Sprognævn s konkrétním dotazem, ročně tato poradna odpoví na 14.500 otázek.¹¹⁸

Neméně důležitou rolí této instituce je vydávání *Retskrivningsordbog* (Pravidel pravopisu), tedy kodifikační příručky dánského jazyka. DSN vydává a rediguje *Retskrivningsordbog* v souladu se *Sprognævnsløven* (Zákon o Jazykové radě) ze 14. 5. 1997.¹¹⁹ Kromě vymezení úkolů a cílů této instituce zmíněný zákon upravuje také strukturu jejího vedení. První pravidla dánského pravopisu z dílny DSN, byla vydána v roce založení institutu, tedy v roce 1955, a další revidovaná vydání vycházela postupně v roce 1986, 1996, 2001 a 2012. Lingvisté zastávají názor, že by se pravidla pravopisu neměla měnit příliš často, neboť kodifikovaná jazyková norma by měla být natolik stabilní, aby bylo možné její bezproblémové použití v rámci školní výuky. Vedle slovníkové části, která obsahuje oficiálně schválený pravopis dánských slov (a slov do dánštiny přejatých), je součástí *Retskrivningsordbog* také část výkladová.

4.3.2 Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky

Státní vědecká instituce, jež se zabývá jazykovou problematikou v České republice, je *Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR*. „Je střediskem péče o spisovný jazyk a vědeckého zkoumání normy současné spisovné češtiny, podílí se na normalizaci odborné terminologie a je poradním orgánem při tvoření nových termínů.“¹²⁰ Jak uvádí současný ředitel ústavu Martin Prošek: „to, jak se proměňuje a vyvíjí český jazyk, závisí na jeho mluvčích“¹²¹. Sám však podotýká, že hlavní role Ústavu je role badatelská a poradenská, i když důležitou roli ústav hraje i v rámci popularizace jazykové problematiky.

¹¹⁸ HANSEN, Erik, LUND, Jørn: Dansk Sprognævn i *Den Store Danske*, Gyldendal. [online]. [cit. 3.2.2019]. Dostupné z: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=61574>

http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Sprog/Dansk/Dansk_Sprogn%C3%A6vn
¹¹⁹ Bekendtgørelse af lov om Dansk Sprognævn. Retsinformation.dk [online]. [cit. 11.12.2019]. Dostupné z: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167989>

¹²⁰ KOMÁREK, Miroslav, BLÁHA, Ondřej, ed. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012. ISBN 9788072945917. Str. 57.

¹²¹ Interview s Martinem PROŠKEM. Praha: 2008. [online]. [Cit. 10.1.2019] Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-reditelem-ustavu-pro-jazyk-cesky-proskem-pch-/domaci.aspx?c=A161011_160500_domaci_zt

Ústav pro jazyk český určuje kodifikaci spisovného českého jazyka, vydává *Pravidla českého pravopisu*, které se tradičně považují za kodifikovanou normu. V České republice se však vydávají i jiné příručky s názvem *Pravidla pravopisu* nebo *Slovníky češtiny* a jednotlivá hesla se v těchto příručkách mohou odlišovat. Podle doporučení Ministerstva školství je Ústav pro jazyk český považován za normativní instituci, jejíž pravidla formují výuku českého jazyka na školách.¹²²

Četnost změn kodifikovaných pravopisných pravidel se v i českém prostředí řídí stejným pravidlem, které bylo zmíněno výše – důraz je kladen především na stabilitu kodifikované formy jazyka. „V jazykové kultuře se traduje, že optimální je měnit kodifikaci jednou za několik generací. Například poslední větší úprava *Pravidel českého pravopisu* je z roku 1993. Předtím proběhly drobnější úpravy oproti předchozím verzím Pravidel v letech 1981 a rozsáhlejší v roce 1957.“¹²³

Ústav pro jazyk český provozuje také poradenskou činnost prostřednictvím své *Internetové jazykové příručky*, kam se uživatelé češtiny mohou obrátit se svým dotazem. Mimo kodifikačních příruček, které jsme již zmínili výše, vydává ústav také lingvistická periodika *Slovo a slovesnost* a *Naše řeč*, kde je věnován prostor odborným lingvistickým článkům.

4.3.3 European Federation of National Institutions for Language (EFNIL)

V přechodících kapitolách jsme nastínili činnost národních institucí *Dansk Sprogævn* a *Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR*. V této kapitole se v pomyslné hierarchii posuneme o stupeň výše, k institucím v Evropské unii. Budeme sledovat, jak se v rámci toho nadnárodního společenství, jehož členy jsou Dánsko i Česká republika, odborníci staví

¹²² Interview s Martinem PROŠKEM. Praha: 2008. [online]. [Cit. 10.1.2019] Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-reditelem-ustavu-pro-jazyk-cesky-proskem-pch-domaci.aspx?c=A161011_160500_domaci_zt.

¹²³ Interview s Martinem PROŠKEM. Praha: 2008. [online]. [Cit. 10.1.2019] Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-reditelem-ustavu-pro-jazyk-cesky-proskem-pch-domaci.aspx?c=A161011_160500_domaci_zt

k jazykové problematice jednotlivých států, ale také obecnějším trendům napříč evropskými zeměmi. Vliv angličtiny na současnou podobu evropských jazyků i zde představuje jedno z hlavních témat odborných diskuzí.

European Federation of National Institutions for Language (EFNIL) je platforma, kde mají národní jazykové ústavy prostor pro společnou práci a která publikuje společné poznatky v oblasti užívání jazyků v rámci Evropské unie. Českou republiku zastupuje *Ústav Českého národního korpusu* a Dánsko *Dansk Sprognævn*. Tato federace byla založena roku 2003 ve švédském Stockholmu. Federace si ve své zakládací listině klade za cíl podporovat jazykovou diverzitu v Evropě, například podporou výuky v domácím jazyce na všech úrovních vzdělání aj.¹²⁴ Členské instituce se schází každoročně na konferencích, které jsou vždy zaměřeny na některé z aktuálních témat jazykové politiky a jazykového plánování.¹²⁵

4.3.3.1 European Language Monitor (ELM)

Jedním z projektů, které vznikly pod záštitou *EFNIL*, je výzkum *European Language Monitor (ELM)* prováděný mezi lety 2007 a 2011. Tento výzkum měl za cíl poskytnout empirický základ pro rozvoj tzv. *European Language Policies* (Evropské jazykové politiky). Výzkum se zaměřuje na jazykové postoje mluvčích ve dvaceti třech zemích Evropské unie, za každou zemi byl realizován příslušnou jazykovou institucí. Výsledky mimo jiné popisují jazykové postoje a jazykovou politiku v jednotlivých zemích. Konkrétně zde můžeme uvést několik témat, která souvisejí s tématem této práce, tedy vlivem anglického jazyka na češtinu a na dánštinu. Výzkum se mimo jiné zabývá otázkou statutu úředního jazyka, postavení jazyka ve vědě a výzkumu, používání jiných jazyků v primárním a sekundárním vzdělání. Dále dotazník sleduje, jaké jazyky se používají při politických jednáních, ve veřejné správě, ale i v oblasti mezinárodního obchodu. Pozornost se věnuje také tématům z kulturní sféry, jako je jazyk ve veřejnoprávních médiích a kulturních institucích, ale také otázce dabování a titulování zahraničních filmů a televizních programů.¹²⁶

¹²⁴ *English: Promoting linguistic diversity in Europe* [online]. [cit. 20.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/documents/principles/english>

¹²⁵ *16th EFNIL Conference, Amsterdam* [online]. [cit. 20.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/conferences>

¹²⁶ *The European Language Monitor: ELM* [online]. [cit. 21.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/elm>

Díličí výsledky výzkumu *European Language Monitor* jsou natolik zajímavé pro účely této práce, že zde uvedeme některá srovnání češtiny s dánštinou.¹²⁷

K otázce, který jazyk se v dané zemi aktivně používá, přistupovalo Česko i Dánsko shodně, čeština je **primární jazyk** v ČR a dánština je primární jazyk v Dánsku. Z této odpovědi vyplývá, že obě země jsou jazykově homogenní, což však nevylučuje vliv zvenčí. Ani v jedné zemi není statut úředního jazyka zakotven v ústavě.

Patrný rozdíl mezi oběma zeměmi lze sledovat v odpovědi dánské a české strany na otázku užití anglického jazyka v oblasti **vysokoškolského vzdělání**. Zatímco jazykem základního vzdělání je čeština (jak je v ČR zakotveno ve *školském zákoně*¹²⁸), respektive dánština, jazyk vysokoškolského vzdělání ani v jedné zemi zákonem vymezen není. Obě země dotazníku shodně uvádějí, že magisterských programů s humanitním zaměřením vyučovaných v angličtině je 0 až 25 %. Oproti tomu magisterských programů s matematickým a přírodovědným zaměřením, jejichž výuka je vedena v anglickém jazyce, je v Dánsku 51 % až 75 %, zatímco v Česku pouze 0 až 25 %. Tento rozdíl je patrný i v případě disertačních prací, v Dánsku se v anglickém jazyce napíše více než 75 % disertačních prací, v ČR potom pouze 0 až 25 %, i zde se jedná především o práce v oblasti matematiky a přírodních věd. Lze se domnívat, že do budoucna se podíl užívání angličtiny bude spíše navyšovat, jelikož si to žádá současný trend v akademickém světě. Výše zmíněna procentuální rozpětí jsou však natolik velká, že jejich výpovědní hodnota nemusí být příliš přesná, i přesto však mohou ilustrovat rozdíly, které jsou mezi postavením angličtiny v českém a dánském akademickém prostředí.

Na otázku, zda je úřední jazyk určen jako **jazyk veřejnoprávních médií** odpovědělo Dánsko kladně a cituje smlouvu mezi stanicí DR (*Danmarks Radio*) a ministerstvem kultury: „DR skal lægge særlig vægt på dansk sprog og dansk kultur. DR skal gennem en aktiv sprogpolitik medvirke til at bevare og udvikle det danske sprog, så lyttere, seere og brugere møder og oplever et korrekt og forståeligt dansk.” Činnost veřejnoprávních médií v České republice, tedy ČT a ČRo, je sice upravena zákonem (*zákon o provozování*

¹²⁷ Kompletní výsledky dotazníku ELM pro všechny zúčastněné státy jsou dostupné na webové stránce projektu: <http://clara.nytud.hu/elm3/?question=1>.

¹²⁸ § 13 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb, školský zákon

rozhlasového a televizního vysílání), nicméně neobsahuje explicitní zmínku o postavení českého jazyka.

Co se týče **dabování a titulkování** cizojazyčných filmů, přístup obou zemí je naprosto odlišný. Zatímco vysílání s dabingem v českém prostředí převažují nad titulkováním anglických filmů, dánská strana odpověděla, že dabované programy vysílá „výjimečně/nikdy“. Tento fakt lze mimo jiné považovat za jeden z důvodů, proč je v Dánsku lepší znalost anglického jazyka mezi širším obyvatelstvem, neboť jsou s anglickým jazykem v kontaktu již od dětství prostřednictvím nedabovaných filmů a pohádek.

4.3.3.2 Language Legislation Europe (LLE)

Dalším projektem z dílny EFNIL je výzkum jménem *Language Legislation Europe (LLE)*, který si klade za cíl popsat způsob, jakým se k jazykové problematice staví legislativa jednotlivých zemí.¹²⁹ Jak jsme již zmínili, v Dánsku ani v ČR není statut úředního jazyka zakotven přímo v ústavě. Užívání češtiny, resp. dánštiny v některých situacích upravují pouze dílčí zákony.

¹²⁹ *Language Legislation Europe- LLE* [online]. [cit. 22.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/lle>

5 Formální adaptace anglicismů v češtině a dánštině

První část této práce se věnovala popisu cizojazyčných výpůjček z hlediska diachronního. Následující kapitola se bude zabývat výpůjčkami z hlediska synchronního a bude zaměřena pouze na anglicismy v současném dánském, respektive českém lexiku. V této kapitole se budeme postupně zabývat tím, jak čeština a dánština zachází s anglickými výpůjčkami v různých vrstvách jazyka. Zajímat nás bude především to, jak se anglické výpůjčky přizpůsobují domácímu jazyku z hlediska **pravopisu, výslovnosti a morfologie** slov. Zodpovíme otázku, zda anglický jazyk má vliv také na **syntax** české a dánské věty.

Výchozí předpoklad rozdílnosti v přístupu češtiny a dánštiny k anglickým výpůjčkám je dán tím, že oba zkoumané jazyky pocházejí z odlišných jazykových rodin. Slovanské, respektive germánské vývojové pozadí tedy do značné míry ovlivňuje to, jak oba jazyky s anglickými výpůjčkami pracují a jakým způsobem je zařazují do svých jazykových paradigmat. Dánština, jazyk severogermánský, je členem stejné rodiny jako angličtina, jazyk západogermánský. Společné jazykové pozadí je tedy jedním z důvodů, proč dánština má k angličtině blíže nežli čeština. Ve formální adaptaci anglických výpůjček musí proto mluvčí češtiny, jako jazyka slovanského, vyvinout větší úsilí (byť mnohdy zcela nevědomě), neboť její jazykový systém je tomu anglickému vzdálenější.

V předchozích kapitolách jsme mimo jiné věnovali pozornost rozdělení výpůjček z hlediska míry jejich přizpůsobení se systému domácího jazyka. Obecně lze shrnout, že anglické výpůjčky se pohybují na škále od slov zcela neadaptovaných (viz slova a slovní spojení citátová; *fremmedord*) po slova adaptovaná (viz slova a slovní spojení přejatá; *låneord*). V rámci slov přejatých pak lze rozlišovat míru jejich formální adaptace podle toho, jak aspekt jejich cizosti vnímají mluvčí. Některá slova jsou stále mluvčími pocíťována jako cizí, jiná slova příznak cizosti již ztratila a jsou zcela zdomácnělá.

Průběh formální adaptace anglické výpůjčky je ovlivněn několika různými faktory, které mohou působit i souběžně. „Mezi nejdůležitější patří zejména **stáří převzetí, typová vzdálenost výchozího a přejímajícího jazyka** (formální odlišnost přejatého slova, především vztah psané a mluvené podoby a morfologické rozdíly), **závažnost lexikálního významu** a jeho ustálenost, slovtvorné vlastnosti (operativnost), **frekvence užití** (čím je vyšší, tím probíhá adaptace rychleji), **oblast užití** (je-li slovo užíváno pro běžnou každodenní komunikaci, je adaptace také mnohem rychlejší), **typ uživatelů** (pokud se jedná

např. o odborníky v určitém oboru, ponechává si výraz velice dlouho svůj původní pravopis i výslovnost) a **druh slova** (např. jde-li o podstatné jméno konkrétní nebo abstraktní – u konkrétní probíhá adaptace rychleji než u abstraktní).“¹³⁰

V případě českého jazyka hraje v procesu formální adaptace anglicismů důležitou roli jeho „vysoká flektivnost a slovotvorná produktivnost“¹³¹, které češtině umožňují velmi tvůrčí zacházení s anglickou výpůjčkou. Vzniká proto velké množství dubletních tvarů, což může činit mluvčím jisté nepříjemnosti. Flexe v dánštině je naopak bližší anglickému jazyku, není tolik bohatá jako flexe česká, proto dánština pracuje s anglickými slovy snáze a jejich tvar tolik nemění.

5.1 Adaptace morfologická

Morfologie se jako lingvistická disciplína zabývá vnitřní strukturou slova a jeho různými formami, jež vznikají při ohýbání (časování a skloňování). Různé formy jednoho slova (pády u substantiv, osoby u sloves apod.) mají společný tzv. tvarotvorný základ a mohou mít různé morfy. Morfem se rozumí „útvár nesoucí gramatický význam, a to především koncovka.“¹³² Tato kapitola se věnuje morfologické adaptaci anglických výpůjček a porovnává přístup češtiny a dánštiny.

Převážnou část anglicismů, které se stávají běžnou součástí českého i dánského lexika, tvoří substantiva a v menší míře pak adjektiva. Slovesa anglického původu jsou v obou jazycích nejčastěji odvozená od substantiv. V dánštině lze však v porovnání s češtinou nalézt větší množství anglických sloves mimo třídu desubstantiv, např. *at kidnappe*, což naznačuje užší vztah mezi dánštinou a angličtinou.

Tvar slova ve větě ovlivňuje celá řada **gramatických kategorií**, z nichž některé (jako např. číslo) jsou shodné pro oba zkoumané jazyky. V dalších gramatických kategoriích, jako je např. kategorie jmenného rodu, se čeština a dánština liší. Také systém slovesných časů je

¹³⁰ SVOBODOVÁ, Diana. Internacionalizace současné české slovní zásoby. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5. Str. 30.

¹³¹ Tamtéž. Str. 30.

¹³² GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka. Ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 227.

v češtině jednodušší nežli v dánštině, jejíž slovesná paradigmata mají k těm anglickým blíže (např. stejný způsob tvoření času předminulého).

5.1.1 Čeština

Proces včleňování nové lexikální jednotky anglického původu do systému českého jazyka probíhá v několika krocích. Prvním krokem je právě adaptace morfologická, která umožňuje s anglicismem běžně pracovat v rámci české věty, tedy slovo skloňovat a časovat. Případná pravopisná nebo fonetická adaptace jsou pak do značné míry podmíněny právě adaptací morfologickou.

5.1.1.1 Skloňování substantiv a adjektiv

Čeština kvůli své bohaté jmenné flexi přirozeně inklinuje k zařazování anglických výpůjček do českého morfologického systému. Je-li nějaký anglicismus v češtině využíván hojně, lze tedy sledovat výraznou tendenci slovo skloňovat. Čeština má **tři gramatické rody** – maskulinum, femininum a neutrum, anglická výpůjčka pak jeden z rodů přejímá a daný výraz se tím přiřadí do českých **deklinačních vzorů** a přijme pádové koncovky. Tím se slovo stává snadno srozumitelné a začlenitelné do české věty. Stejně jako slova domácího původu se anglicismy přiřazují k jednotlivým deklinačním vzorům podle svého zakončení v nominativu singuláru. „Nesklonná zůstávají jména, jimž jejich zakončení brání v začlenění k některému z deklinačních typů (derby, buly, skóre, know-how).“¹³³ Kvůli snaze zařadit anglické slovo do českého deklinačního systému vznikají i změny ortografické a fonetické, aby nově vzniklé slovo (anglické slovo s českou koncovkou) bylo možno pohodlně napsat a vyslovit. Celá řada novějších výpůjček z anglického jazyka z hlediska ortografického zůstávají v původní formě, včleňují se však do českého morfologického systému, např. nominativ singuláru *hardware*, genitiv singuláru *hardwaru* apod.¹³⁴

¹³³ REJZEK, Jirí. K formální adaptaci anglicismů. Naše řeč [online]. 1993, 76(1), 26-30 [cit. 16.12.2019]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7106>.

¹³⁴ SVOBODOVÁ, Diana. Internacionalizace současné české slovní zásoby. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5. Str 27

flexi anglické. Některé anglicismy se však v dánštině skloňují podle domácích pravidel, a to zejména ty výpůjčky, které mají v dánském lexiku stabilní místo a jejichž tvar se nejeví jako problematický, např. *en computer, en telefon, at strejke* apod.¹³⁸

5.1.2.1 Skloňování substantiv a adjektiv

V dánštině se podstatná ani přídavná jména neskloňují, anglického slovo proto nejčastěji zůstává v původní morfologické podobě. Princip skloňování v pádech je v dánštině a angličtině v zásadě stejný, proto jej není třeba blíže rozebírat.

V dánštině každému **gramatickému rodu** substantiv přísluší určitý člen. Dánština rozlišuje dva jmenné rody tzv. *fælleskøn* (rod společný) a *intetkøn* (rod střední). Pro *fælleskøn* je neurčitý člen *en*, pro *intetkøn* je to člen *et*, např. *en suitcase, et case*.¹³⁹ Anglický určitý člen *the* je pak podle dánského vzoru nahrazen postponovaným určitým členem, např. *en musical – musicalen, et job – jobbet*.

Angličtina jmenný rod nerozlišuje, je proto nutné stejně jako v češtině anglickou výpůjčku některému rodu přiřadit. Při zařazování anglické výpůjčky k dánským rodům hraje roli hned několik faktorů. Jedná se o formální a významovou podobnost slov, např. *en weekend* podle dánského *ende(n)* apod.¹⁴⁰ Dánská slova s koncovkou *-ing* patří převážně k *fælleskøn*, ale výjimku tvoří např. slovo *et meeting* podle dánského *et møde*.¹⁴¹ Zhruba 75% procent dánský substantiv jsou *fælleskøn* a hovoří se o stejném podílu v případě anglických výpůjček.¹⁴²

Výhoda příbuznosti dánštiny a angličtiny při adaptaci anglicismů spočívá mimo jiné také v tom, že některé morfémy jsou v obou jazycích shodné. **Plurál** lze v dánštině tvořit několika způsoby, jedním z nich je podobně jako v angličtině připojení morfému *-s*.

¹³⁸ RAVNHOLT, Ole. Let' s face it: Engelsk er kommet for at blive: Nogle hints og fifs om pluralis-s' er - og lidt om andre " fremmede" bøjningsformer [online]. 191-201 [cit. 5.1.2020]. Dostupné z: <https://dsn.dk/udgivelser/sprognaevnets-udgivelser/sprognaevnets-skriftserie-1/ved-lejlighed/lets-face-it-engelsk-er-kommet-for-at-blive>. Str. 192.

¹³⁹ SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 87-00-53231-2. Str. 49.

¹⁴⁰ Tamtéž. Str. 50.

¹⁴¹ Tamtéž. Str. 51.

¹⁴² LÜTZEN, Peter Heller. Det sproglige i dansk. Kbh.: Dansk lærerforening, 2008. ISBN 8779961126. Str. 117.

Anglické výpůjčky však mohou přijímat všechny dánské plurálové koncovky, např. *to cocktails, to handicap0, to computere, to juryer*.¹⁴³

Tvar plurálu se v dánštině odvíjí od podoby substantiva v singuláru a existuje několik pravidel, podle nichž substantiva danou plurálovou koncovku přijímají. Stejná pravidla jako pro dánská slova se uplatňují i u anglických výpůjček. Zhruba 75 % plurálových koncovek se tvoří pomocí koncovky *-(e)r*, 15 % přijímá koncovku *-e* a zbývajících 10 % má tzv. nulovou koncovku.¹⁴⁴ Anglické výpůjčky často přijímají plurálovou koncovku *-er*, neboť se jedná o slova víceslabičná zakončená souhláskou, např. *en telefon – telefoner, en turist – turister*.¹⁴⁵ Slova, která v singuláru končí na nepřízvučné *-er* přijímají plurálovou koncovku *-e*, mezi ně patří anglicismy jako např. *en computer – computere, en printer – printere*. U řady anglických výpůjček však tvar plurálu není ustálen a kolísá mezi severogermánskou koncovkou *-er* a anglickou koncovkou *-s*, např. plurál od substantiva *et job – jobber/jobs*.

Problematicke plurálových koncovek u slov anglického původu je věnován prostor v mnoha odborných článcích, které popisují vysokou produktivitu anglické plurálové koncovky *-s* při tvoření plurálu substantiv anglického původu.¹⁴⁶ Zajímavost tohoto tématu pro dánské mluvčí potvrdila i anketa, která tvoří poslední kapitolu této diplomové práce. Při jejím zpracování se totiž ukázalo, že toto téma je mezi mluvčími velmi aktuální.

Podobně jako v češtině některé starší výpůjčky jako např. *kiks* a *koks* obsahují původní plurálovou koncovku přímo v kmeni slova.¹⁴⁷

¹⁴³ RAVNHOLT, Ole. Let's face it: Engelsk er kommet for at blive: Nogle hints og fifs om pluralis-s'er – og lidt om andre "fremmede" bøjningsformer [online]. , 191-201 [cit. 5.1.2020]. Dostupné z: <https://dsn.dk/udgivelser/sproгнаevnets-udgivelser/sproгнаevnets-skriftserie-1/ved-lejlighed/lets-face-it-engelsk-er-kommet-for-at-blive>. Str. 195.

¹⁴⁴ ALLAN, Robin, Philip HOLMES a Tom LUNDSKÆR-NIELSEN. Danish: an essential grammar. New York: Routledge, c2000. ISBN 0-415-20678-2. Str. 22

¹⁴⁵ Tamtéž. Str. 24.

¹⁴⁶ GOTTLIEB, Henrik. Danish Echoes of English. Nordic Journal of English Studies [online]. 3(2), 39-65 [cit. 5.1.2020]. DOI: <https://doi.org/10.35360/njes.161>. Dostupné z: <https://njes-journal.com/articles/abstract/10.35360/njes.161/>. Str. 40.

¹⁴⁷ RAVNHOLT, Ole. Let's face it: Engelsk er kommet for at blive: Nogle hints og fifs om pluralis-s'er – og lidt om andre "fremmede" bøjningsformer [online]. , 191-201 [cit. 5.1.2020]. Dostupné z: <https://dsn.dk/udgivelser/sproгнаevnets-udgivelser/sproгнаevnets-skriftserie-1/ved-lejlighed/lets-face-it-engelsk-er-kommet-for-at-blive>. Str. 195.

Převážná část **adjektiv** převzatých z angličtiny se v dánštině neskloňují, např. *fair*, *straight*, *trendy*¹⁴⁸. U některých výpůjček však lze najít plurálovou koncovku *-e*, např. *hot* – *hotte* nebo *smart* – *smarte*¹⁴⁹. Často se však jedná o dubletní formu jako např. u velmi frekventovaného adjektiva *cool* – *cool/coole*.¹⁵⁰ Anglickou koncovku *-y* u některých adjektiv pak dánština občas nahrazuje dánskou koncovkou *-ig*, např. *sporty* – *sportig*.¹⁵¹ Stupňování přídavných jmen je podobně jako v češtině nejčastěji realizováno za použití pomocných slov *mere* – *mest*. Jedná se především o delší adjektiva jako např. *handicappet* nebo *fleksibel*. Existují však i taková adjektiva, jejichž tvar je pro dánštinu natolik neproblematický, že se dají stupňovat pomocí dánských sufixů, např. *hot* – *hottere* – *hottest*.

5.1.2.2 Časování sloves

Dánština při časování sloves anglického původu využívá domácích koncovek. Infinitiv původně anglických sloves je v dánštině vytvořen stejně jako u sloves dánských koncovkou *-e*, např. *at downloade* apod., přítomný čas pak koncovkou *-r*, např. *han downloader*. Blízkost slovesných paradigmat dánštiny a angličtiny naznačuje např. podobnost dánského morfému minulého času (*-ede*), který funguje podobně jako anglický morfém (*-ed*). Dánština pomocí těchto morfémů však časuje i ta slovesa, která mají v angličtině nepravidelné tvary.¹⁵² Dánské préteritum je u některých sloves tvořeno koncovkou *-te*, která však není tolik produktivní a tvoří zhruba 10 % tvarů prététerita u dánských sloves.¹⁵³ Podle Knuda Sørensen je sloveso *hive* – *hev* jediné sloveso anglického původu, jehož minulý čas není v dánštině tvořen koncovkou *-ede*, nadto je tvar prététerita nepravidelný (*stærk bøjning*) podobně jako další dánská slovesa končící na *-ive* (např. *blive*, *skrive*).¹⁵⁴ Sloveso *at hive* je v dánštině registrováno již od poloviny 19. století, jedná se tedy o velmi starou výpůjčku, a původně bylo časováno pravidelně a teprve

¹⁴⁸ KIERKEGAARD, Arild H. Engelsk indflydelse på dansk. Årsskriftet Critique [online]. [cit. 7.1.2020]. Dostupné z: <https://aarsskriftet-critique.dk/2009/12/engelsk-indflydelse-pa-dansk/>.

¹⁴⁹ RAVNHOLT, Ole. Let's face it: Engelsk er kommet for at blive: Nogle hints og fifs om pluralis-s'er – og lidt om andre "fremmede" bøjningsformer [online]. , 191-201 [cit. 5.1.2020]. Dostupné z: <https://dsn.dk/udgivelser/sproгнаevnets-udgivelser/sproгнаevnets-skriftserie-1/ved-lejlighed/lets-face-it-engelsk-er-kommet-for-at-blive>. Str. 193-194.

¹⁵⁰ Tamtéž. Str. 193-194.

¹⁵¹ SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 87-00-53231-2. Str. 56.

¹⁵² Tamtéž. Str. 57.

¹⁵³ ALLAN, Robin, Philip HOLMES a Tom LUNDSKÆR-NIELSEN. Danish: an essential grammar. New York: Routledge, c2000. ISBN 0-415-20678-2. Str. 77.

¹⁵⁴ SØRENSEN, Knud. Engelsk i dansk: er det et must?. København: Munksgaard, 1995. ISBN 9788716116833. Str. 50.

postupem času se přidalo ke zmíněné skupině sloves a přijalo nepravidelné časování.¹⁵⁵ Také tvar předminulého času se v obou jazycích tvoří shodně spojením pomocného slovesa *to have/at have* a příčestí minulého (např. *has sponsored, has sponsored*).

5.2 Adaptační ortografická

Ortografickou adaptací rozumíme proces včleňování anglické výpůjčky do pravopisných norem domácího jazyka. Otázka subjektivní preference pravopisné podoby (původní anglický pravopis versus domácí pravopis) je také zařazena v dotazníku, jemuž je věnována poslední kapitola této práce.

5.2.1 Čeština

Poté, co můžeme anglicismus v české větě skloňovat, může (ale nemusí) nastat další fáze adaptačního procesu, tedy adaptační ortografická. Mnoho anglických slov, které čeština přejímá, obsahuje hlásky a skupiny hlásek, které v neutrální spisovné vrstvě jazyka neexistují. Jedná se např. o „w“ - *hardware*, „ie“ - *briefing*, „ee“ - *meeting*, „io“ - *promotion* nebo koncovka „-ing“ apod.¹⁵⁶ Takové anglicismy s původním pravopisem v české větě působí jako cizorodý prvek.

Zařazení anglické výpůjčky do pravopisných norem češtiny není jednorázovou změnou, ale jedná se o dlouhodobý proces, který většinou probíhá v několika krocích. Nově vypůjčená anglická slova čeština zpravidla nejprve ponechává s původním anglickým pravopisem. Postupem času, zejména je-li slovo hojně užíváno, se projevuje tendence k jeho tzv. „počeštění“, tedy nahrazení hlásek cizorodých hláskami českými. Tento proces je však velice nestálý a do velké míry subjektivní. Pravopis některých anglicismů je proto v češtině často rozkolísaný a zcela běžně se objevují dubletní tvary, nebo dokonce více než dvě možnosti zápisu jednoho slova jako např. *briefing/brifing/brifink* apod. **Nestálost pravopisu** pak může v mluvčích vzbuzovat při užívání takových anglicismů určitou míru nejistoty,

¹⁵⁵ SØRENSEN, Knud. *Engelsk i dansk: er det et must?*. København: Munksgaard, 1995. ISBN 9788716116833. Str. 50.

¹⁵⁶ SVOBODOVÁ, Diana. *Internacionalizace současné české slovní zásoby*. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5. Str. 31.

zejména jedná-li se o text formálního charakteru. Při volbě jedné z pravopisných variant pak záleží na subjektivním hodnocení mluvčího. V češtině existují i anglicismy s tzv. **hybridním pravopisem**, tedy taková slova, která jsou počestěna pouze částečně např. *dabing*, *showbyznys*.¹⁵⁷ Také se může stát, že původní pravopis je ponecháván u výrazů s rozdílnou grafickou a zvukovou formou, a to z důvodu nebezpečí homonymie při počestění slov typu *beat* na *bít*.

K rozkolísanosti pravopisu a vzniku řady dubletních tvarů značnou měrou přispívá právě rozdíl mezi zvukovou a psanou podobou anglických slov, např. *tramp/tremp*.¹⁵⁸ Stejný princip se projevuje na pravopisu anglicismů s koncovkou *-ing*. U novějších výpůjček se spíše preferuje původní pravopis, např. *casting*, *sponsoring*. Starší výpůjčky se svým pravopisem často přizpůsobily české výslovnosti, např. *trénink*, *puďink* apod.¹⁵⁹

František Daneš přehledně shrnul různé ortograficko-fonetické možnosti zacházení s anglicismem v českém jazyce následovně:

1. Anglický pravopis a anglická výslovnost (artikulačně přizpůsobená českému hláskovému systému) *dream* /drím/, *laser* /lejzr/, *movie* /múví/;
2. Český pravopis podle anglické výslovnosti – *byznys* (*business*), *džem* (*jam*), *džentlmen* (*gentleman*), *sprej* (*spray*);
3. Anglický i český (dubletní) pravopis a anglická výslovnost – *byte/bajt* - /bajt/, *skate/skejt* - /skejt/;
4. Anglický pravopis a česká výslovnost podle pravopisu – *basketbal* - /basketbal/, *radar* - /radar/. (Anglická výslovnost /báskitból, rejdá/.)
5. Český pravopis a česká výslovnost podle anglického pravopisu – *volejbal* - /volejbal/ (angl. *volleyball* - /valiból/)¹⁶⁰

V českém jazyce představuje problematika pravopisu anglických výpůjček aktuální a komplexní otázku, při jejímž řešení hraje roli hned několik faktorů současně, tj. stáří přejímky, četnost užívání, oblast užívání apod. Do budoucna lze předpokládat, že čím více

¹⁵⁷ SVOBODOVÁ, Diana. Internacionalizace současné české slovní zásoby. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5. Str. 28.

¹⁵⁸ VIERECK, Wolfgang, VIERECK, Karin, RAMISCH, Heinrich. Encyklopedický atlas anglického jazyka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Encyklopedický atlas. ISBN 80-7106-569-2. Str. 269.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1648-3. Str. 237.

bude vzrůstat počet mluvčích češtiny, kteří ovládají anglický jazyk na vysoké úrovni, tím častěji se budeme u anglických přejímek setkávat s „jevem akceptování původní pravopisné podoby a výslovnostní podoby blízké původní výslovnosti.“¹⁶¹

5.2.2 Dánština

Starší anglické výpůjčky se v dánštině často svým pravopisem přizpůsobily domácímu jazyku, jedná se o slova jako *kiks* (z anglického *cakes* je od roku 1841 v ODS), *strejke* (z anglického *strike* od 1867).¹⁶² Takové starší výpůjčky s dánským pravopisem pak ztrácejí znaky cizosti a mnohdy nemusí být mluvčími ani za výpůjčky považovány. **Novější anglické výpůjčky** však zpravidla zůstávají v dánském lexiku s původním anglickým pravopisem. V rámci skupiny novějších anglicismů lze však nalézt i výjimky, které se píšou s dánským pravopisem jako např. ve slovech *tjekke*, *nørd* (angl. *check*, *nerd*).¹⁶³

Pravopis původních dánských slov (*arveord*) se vyznačuje několika pravidly, např. že žádné slovo dánského původu neobsahuje hlásky *c*, *q*, *w*, *z*, nebo kombinace hlásek jako *ea*, *th*, *ps* apod., přítomnost takových hlásek ve slově je vnímána jako silný signál cizosti.¹⁶⁴ Proto je zřejmé, že ani v dánštině anglická slova nezůstávají pravopisně zcela beze změny. Některé z výše zmíněných anglických hlásek se v dánských slovech nahrazují **ekvivalenty skandinávského původu**. Jedná se např. o hlásku *c-*, která bývá v anglických výpůjčkách často nahrazena dánskou hláskou *k-*, např. *cult-kult*.¹⁶⁵ Dvojhláska *-ph-* v anglických výpůjčkách je v dánském slově nahrazena hláskou *-f-*, např. *amphetamin-amfetamin*.¹⁶⁶ Hláska *-x-* v některých dánských slovech anglického původu zůstává, např. *sex*, *foxtrot*, jinde je nahrazena skandinávskou dvouhláskou *ks*.¹⁶⁷

¹⁶¹ SVOBODOVÁ, Diana. Internacionalizace současné české slovní zásoby. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5. Str. 32.

¹⁶² SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 8700532312. Str. 18.

¹⁶³ DAVIDSEN-NIELSEN, Niels. Moders stemme, fars hammer: en debatbog om dansk sprogpolitik. København: Dansk lærerforeningens forlag, 2009. ISBN 9788779964037. Str. 29.

¹⁶⁴ HANSEN, Erik a Jørn LUND. Kulturens gesandter: fremmedordene i dansk. København: Munksgaard, 1994. Munksgaards Sprogserie. ISBN 87-16-11347-0. Str. 34.

¹⁶⁵ HEIDEMARM ANDERSEN, Margrethe. Tilpasning af engelske lån i dansk tale- og skriftsprog. Nyt fra Sprognaevnet [online]. 2007, , 6-11 [cit. 23.1.2020]. ISSN 0550-7332. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprognaevnet/numre/argang-2005-2009/december-2007-pdf>. Str. 7.

¹⁶⁶ Tamtéž. Str. 7.

¹⁶⁷ SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 8700532312. Str. 19.

V případě **víceslovných anglických výpůjček**, které se píše zvlášť nebo s pomlčkou, dánština inklinuje k psaní slov složených. Jak zmiňuje Knud Sørensen, jedná se často o kalky, *oversættelselån*: např. *arbejdsfrokost* – *working luncheon*, *koldkrigsårene* – *Cold War years*, *nærlæsning* – *close reading*, *velfærdsstaten* – *Welfare State* apod. Stejná tendence se však projevuje i v případě výpůjček přímých (*direkte lån*), např. *Beatmusical* – *Beat Musical*, *commonsense* – *common sense*, *shoppingcenter* – *shopping center* apod.¹⁶⁸

V kapitole týkající se dánského pravopisu cizích slov bychom měli zmínit tzv. *Majonæsekrigen*, tedy debatu, která se této problematice přímo dotýká. Jedná se o spor z poloviny 80. let, kdy dánský tisk věnoval značný prostor aféře kolem nově vydaných pravidel dánského pravopisu (*Retskrivningsordbogen*), které upravovaly pravopis cizích slov a zařadily do pravidel pravopisu jejich podánštěné verze jako dubletní tvary. V rámci této úpravy např. francouzské slovo *mayonnaise* získalo nový dánský pravopis *majonæse*. Nové pravopisné dublety získala i některá anglická slova např. *roastbeef* – *rostbøf*, *pie* – *paj* aj. Úpravy pravopisu z roku 2001 však dánský pravopis těchto slov znovu revidují a vrací se zpět k pravopisu původnímu. U některých slov však změna proběhla v opačném směru, např. *vanilje* se stalo jedinou správnou možností a sloveso anglického původu *at checke* lze správně psát pouze dánským pravopisem *at tjekke*.¹⁶⁹

5.3 Adaptace fonetická

Adaptace fonetická úzce souvisí s adaptací ortografickou a projevují se zde podobné principy. Nové výpůjčky si zprvu ponechávají svoji výslovnost, čím více se stávají stabilní součástí domácího lexika, tím více se jejich výslovnost přizpůsobuje.

Převážná většina anglických výpůjček se tak foneticky přizpůsobuje domácímu jazyku a jeho hláskovým možnostem. Citátová slova, jako např. *fair play*, si sice často ponechávají svoji anglickou výslovnost, ale i v tomto případě je jejich výslovnost limitována např. tím, do jaké míry mluvčí ovládají původní jazyk. Na fonetickou adaptaci výpůjček

¹⁶⁸ SØRENSEN, Knud. *Engelsk i dansk: er det et must?*. København: Munksgaard, 1995. ISBN 9788716116833. Str. 39.

¹⁶⁹ Nyt fra Sprognaevnet: *Majonæsekrigen 25 år* [online]. København, 2010 [cit. 12.10.2019]. ISSN 0550-7332. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprognaevnet/numre/argang-2010-2014/september-2010-pdf> Str. 3.

z cizích jazyků má vliv několik faktorů. Důležitou roli hraje doba, po kterou se daná výpůjčka v domácím jazyce nachází. Dalším důležitým faktorem je jazyk samotný, ze kterého je výpůjčka přejímána, nakolik mluvčí tento jazyk ovládají a na kolik je tento jazyk zvukově podobný jazyku cílovému.¹⁷⁰

Hlavním principem, který se uplatňuje při adaptaci výslovnosti anglických slov v češtině i v dánštině je tzv. **fonologická aproximace**. Jedná se o proces, kdy se hlásky nacházející se mimo repertoár domácích hlásek nahrazují hláskami, které jsou těm původním co nejpodobnější. Slovní přízvuk se přesouvá na první slabiku, jak tomu je v případě výslovnosti českého, ale i dánského slova.¹⁷¹

Oba zkoumané jazyky například řeší problematiku výslovnosti hlásky „r“ a anglických hlásek jako „w“ nebo „th“. Při výslovnosti samohlásek má dánština jistou výhodu v tom, že má širší škálu vokálů než čeština, může se proto snáze přiblížit anglické výslovnosti.

5.3.1 Čeština

Výslovnost slov anglického původu v češtině do značné míry komplikuje výrazný rozdíl mezi psanou a zvukovou podobou anglického slova. Vycházíme-li z výše popsaného principu fonologické aproximace, je zřejmé, že čeština musí nahrazovat celou řadu hlásek, které jsou součástí slov anglického původu a které čeština nezná.

Mezi problematické patří výslovnost **souhlásky** „w“, při její výslovnosti se v češtině často stírá rozdíl mezi /w/ a /v/, jako např. ve slově *wrestling*. U slov jako např. *whiskey* se můžeme setkat s oběma výslovnostními variantami. Problematická je také výslovnost anglického „th“ (realizovaná fonémem /θ/) jako např. ve slově *thriller* nebo v příjmení *Smith*. Tento foném bývá nahrazován /s, z/ jako ve slově /*Smis*/ nebo popř. /t, d/ jako ve slově /*triler*/.¹⁷² Ani anglický foném /x/ v češtině není součástí souboru domácích hlásek. V češtině

¹⁷⁰ HANSEN, Erik a Jørn LUND. *Kulturens gesandter: fremmedordene i dansk*. København: Munksgaard, 1994. Munksgaards Sprogserie. ISBN 87-16-11347-0. Str. 86.

¹⁷¹ HAVLÍK, Martin, JÍLKOVÁ, Lucie, ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Management výslovnosti pravopisně neintegrovaneho lexika v Českém rozhlase. Slovo a slovesnost [online]. 2015, 76(2), 107-128 [cit. 13.10.2019]. Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/zakladni-informace/pracovnici/files/SaS_Havlik-Jilkova-Stepanova_107-128.pdf. Str. 108.

¹⁷² VIÉRECK, Wolfgang, VIÉRECK, Karin, RAMISCH, Heinrich. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Encyklopedický atlas. ISBN 80-7106-569-2. Str. 20.

se výslovnost anglické hlásky „x“ realizuje dvojnásobem, a to jako /gz/ (např. *existovat* - /egzistovat/), nebo jako /ks/ (např. *exministr* - /eksministr/).¹⁷³ **Fonémy** /w/, /θ/ a /x/ se v češtině nevyskytují vůbec, musí se tedy nahradit hláskami, které má čeština k dispozici. Avšak i hlásky, které jsou pro oba jazyky shodné, mohou při výslovnosti činit potíže, pokud se jejich realizace v obou jazycích odlišuje. Mezi takové patří např. **foném** /r/, který je v angličtině realizován jako tažená hláska a v češtině jako vibranta.¹⁷⁴

Inventář **vokálních fonémů** je v češtině chudší nežli v anglickém jazyce. „Pro české mluvčí je typické nedostatečné rozlišení /e/ a /æ/. Důsledkem je splývání výslovnosti slov typu *bed* - /bed/ a *bad* - /bæd/.“¹⁷⁵

Mezi další změny, které provázejí fonetickou adaptaci anglických výpůjček v češtině, patří mimo jiné **přesunutí přízvuku** na první slabiku, jak je běžné pro slova domácího původu, např. *'recyklace* – *re'cykling*. Koncové slabiky, které se při anglické výslovnosti redukují, se v češtině vyslovují celé, např. *transfer*, *tandem*.¹⁷⁶

Specifickou oblastí češtiny je problematika psaní a výslovnosti dvojice hlásek „s“ a „z“, což platí jak pro slova domácí, tak pro slova přejatá z angličtiny. Napsaná hláska „s“ se v češtině velmi často vyslovuje jako /z/, což u řady slov cizího původu má vliv i na jejich pravopis.¹⁷⁷ Mezi taková slova vypůjčená z angličtiny patří např. *byznys*, *konkurz*, *extáze* apod. Stejný problém se týká i koncovek *-ismus/-izmus*, např. *organismus/organizmus*. Tato slova však do češtiny přicházejí především z latiny nebo řečtiny. V současné době jsou kodifikované obě varianty, jak tradiční psaní (resp. výslovnost) /s/, tak novější varianta /z/.¹⁷⁸

¹⁷³ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka. Ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 59.

¹⁷⁴ VIERECK, Wolfgang, VIERECK, Karin, RAMISCH, Heinrich. Encyklopedický atlas anglického jazyka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Encyklopedický atlas. ISBN 80-7106-569-2. Str. 21

¹⁷⁵ Tamtéž. Str. 21.

¹⁷⁶ Tamtéž. Str. 269.

¹⁷⁷ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka. Ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 59.

¹⁷⁸ Tamtéž. Str. 59.

Slabiky „*di*“, „*ti*“, „*ni*“ se podle pravidel české ortoepie vyslovují měkce jako /*dʲi*/, /*tʲi*/, /*nʲi*/ (např. *nikdo*, *tis*, *rodiče*).¹⁷⁹ Ve slovech přejatých z angličtiny se však vyslovují tvrdě, jako např. *displej*, *harddisk*, *casting apod.*

5.3.2 Dánština

Znalost anglického jazyka je obecně v současné době v Dánsku na velmi vysoké úrovni, proto i výslovnost anglických slov je pro Dány relativně snadná a intuitivní. Přesto se však v dánštině anglické výpůjčky adaptují v první řadě foneticky, neboť jak jsme zmínili výše, výslovnost jazyka se odvíjí od domácího hláskového inventáře. Takovou fonetickou adaptací projde pak v dánštině většina anglických výpůjček, byť se tato změna neodráží na jejich pravopise.¹⁸⁰

Hlávka „*r*“ je pro angličtinu a dánštinu společná, její fonetická realizace se však v obou jazycích stejně jako v češtině odlišuje. Anglické slovo *printer* Dán vysloví se stejným /*r*/ jako např. v dánském slově *prøve*, nikoliv tak, jak by jej vyslovil rodilý mluvčí angličtiny.¹⁸¹ U řady novějších výpůjček se však můžeme setkat i s anglickou výslovností hlávky „*r*“, např. *rap*, *airobic*.¹⁸² Mezi souhlásky, které se v dánštině nevyskytují vůbec patří stejně jako v češtině hlávka „*w*“, jejíž výslovnost v anglických výpůjčkách může být různá. U některých slov dánština zachovává bilabiální výslovnost anglického /*w*/, např. *walkman*, u jiných slov je nahrazeno labiodentálním /*v*/, např. *whist*. U některých slov jako např. *whiskey* si pak obě varianty konkurují.¹⁸³ Problematická je také výslovnost anglické hlávky „*th*“ realizované fonémem /*θ*/ jako např. ve slově *thriller*. Tento foném mluvčí buď napodobí, nebo použije nejbližší domácí foném jako /*s*/.¹⁸⁴ V podobných případech může

¹⁷⁹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka. Ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. Str. 60.

¹⁸⁰ LÜTZEN, Peter Heller. Det sproglige i dansk. Kbh.: Dansk lærerforening, 2008. ISBN 8779961126. Str. 166.

¹⁸¹ Tamtéž. Str. 116.

¹⁸² RAVNHOLT, Ole. Let's face it: Engelsk er kommet for at blive: Nogle hints og fifs om pluralis-s'er – og lidt om andre "fremmede" bøjningsformer [online]. , 191-201 [cit. 5.1.2020]. Dostupné z: <https://dsn.dk/udgivelser/sprogaevnets-udgivelser/sprogaevnets-skriftserie-1/ved-lejlighed/lets-face-it-engelsk-er-kommet-for-at-blive>. Str. 199-200.

¹⁸³ HEIDEMARM ANDERSEN, Margrethe. Tilpasning af engelske lån i dansk tale- og skriftsprog. Nyt fra Sprognet [online]. 2007, , 6-11 [cit. 23.1.2020]. ISSN 0550-7332. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprogaevnet/numre/argang-2005-2009/december-2007-pdf>. Str. 9.

¹⁸⁴ SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 87-00-53231-2. Str. 24.

být pro dánského mluvčího snazší užít dánský ekvivalent (*afløsningsord*) *gyser*, nad jehož výslovností není třeba váhat.¹⁸⁵

Dánština disponuje velkým množstvím **samohlásek** a může tedy při fonetické adaptaci anglických výpůjček vybírat z obsáhlé nabídky domácích vokálů. Nicméně i přes širokou škálu dánských vokálů dochází ke změnám ve výslovnosti anglických výpůjček. Např. anglická slova *not* /nɒt/¹⁸⁶ a *nut* /nʌt/ se anglicky vyslovují s různou samohláskou, Dán bude mít tendenci vyslovit obě slova s použitím fonému /ɒ/, jako ve slově *godt* /gɒd/.¹⁸⁷

V některých případech slov složených dánština posouvá původní **rozložení přízvuků**, např. anglické *'common'sense*, *'roast'beef* dánština vysloví s jedním hlavním přízvukem na první slabice *'commonsense*, *'roastbeef*.¹⁸⁸ Tento posun přízvuku je podpořen tím, že v dánštině je tendence psát složená slova dohromady. U slova jako *'knock-out* nebo *'make-up* se přízvuk posune na druhou část *knock'out*, *make-'up*, což kopíruje přízvuk v dánských výrazech sestávajících ze slovesa a směrové částice *gå'ned*, *stå'op* apod.

5.4 Adaptace syntaktická

Nejsilnější vliv má angličtina bezesporu na slovní zásobu zkoumaných jazyků, neboť její vývoj je v porovnání s ostatními složkami jazyka nejdynamičtější. Syntax je složka výrazně stabilnější, a nevykazuje proto takový počet změn. Je však zřejmé, že i syntax českého a dánského jazyka nezůstává zcela neměnná a může také přijímat vlivy zvenčí. Následující kapitola ve stručnosti načrtne některé aspekty, které do zkoumaných jazyků přicházejí z angličtiny na úrovni skladby jazyka.

5.4.1 Čeština

¹⁸⁵ DAVIDSEN-NIELSEN, Niels. Moders stemme, fars hammer: en debatbog om dansk sprogpolitik. København: Daneklærerforeningens forlag, 2009. ISBN 9788779964037. Str.30.

¹⁸⁶ Transkripce anglických slov pomocí <https://tophonetics.com/>

¹⁸⁷ Transkripce dánských slov pomocí <http://tom.brondsted.dk/text2phoneme/transcribeit.php>

¹⁸⁸ SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 87-00-53231-2. Str. 42.

Pod vlivem angličtiny se v češtině objevují větné konstrukce, kde se význam vedlejší věty přesune do věty hlavní v podobě větných substantiv nebo adjektiv, např. *zajištění si* v následující větě: „*Největší hrozba spočívá v tom, že „dnešní člověk“ chystá stroje, počítače, roboty, spojovací, dopravní a kosmické systémy na zajištění si moci a síly, na zajištění si prvenství...*“¹⁸⁹ Podobná významová zhuštění se často vyskytují v odborných nebo publicistických textech. Nadužívání větných substantiv porozumění textu však spíše komplikuje. V publicistických textech se často objevují obraty jako *komunikovat něco, diskutovat něco* apod., které lze považovat spíše za stylistický nešvar, jehož původ může být v neznalosti nebo jazykové nevyspělosti autora. Taková spojení se často objevují v článcích, které jsou přejímány z anglických zdrojů bez větší jazykové, korektorské či autorské péče.

V současné češtině můžeme velmi často narazit na konstrukci, kde neshodný přívlastek stojí před rozvíjejícím jménem, např. *Staropramen extraliga*.¹⁹⁰ Podobné konstrukce vznikly také pod vlivem angličtiny a jsou velmi často marketingovým nástrojem, jehož hlavním cílem je svojí úderností upoutat čtenářovu pozornost. V reklamách a na plakátech proto stojí např. *DVD přehrávač* místo české konstrukce *přehrávač DVD*, *Langhanz galerie* místo domácího *galerie Langhanz* apod. Lze narazit i na obraty typu „*Ohrožené želvy výstava*“, kde se také uplatňuje stejný princip, a které rodilému mluvčímu zní vyloženě nečesky. V tomto případě je nesoulad výrazně umocněn tím, že všechna slova sice jsou domácího původu, poskládána jsou však podle jiných syntaktických pravidel.

5.4.2 Dánština

Jak jsme již zmínili výše, dánština má oproti češtině tu výhodu, že je anglickému jazyku mnohem blíže. I do dánské syntaxe však pod vlivem anglického jazyka pronikají nové obraty. Stejně jako v češtině jsou i v dánštině publicistické texty místem, kde se často projevuje vliv angličtiny na skladbu dánské věty, např. použitím konstrukce typu *Mads Mikelsen, skuespiller* (místo dánské konstrukce *skuespiller Mads Mikelsen*), kde anglická postmodifikace konkuruje dánské premodifikaci.¹⁹¹ K podobným žurnalizmům, na kterých

¹⁸⁹ ŠTĚTINA, Jiří. Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4578-7. Str. 535.

¹⁹⁰ DANEŠ, František. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6. Str. 23-24.

¹⁹¹ SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 87-00-53231-2. Str. 62.

je patrný vliv angličtiny, patří titulky jako „21-årige Katrine“¹⁹², kde je vynechán určitý člen *den*, který by tam správně měl být.

Některá slovesa pod vlivem angličtiny přijímají nové vazby jako např. *kommentere på* podle anglického *comment on*.¹⁹³ U jiných sloves domácího původu se podle anglických sloves mění jejich valenční potenciál. Např. dánské sloveso *at levere* vyžaduje přítomnost předmětu, např. (...) *leverer ikke varen*. Podle anglického slovesa *to deliver*, např. (...) *doesn't delivered*, dánské sloveso také ztrácí tuto vazbu, např. (*Regeringen*) *leverer ikke*.¹⁹⁴

Dánština má pevný slovosled, který se řídí jasnými pravidly. Vliv angličtiny lze však pozorovat i na úrovni slovosledu. Podle anglického „*However, he won't...*“ se v dánštině mohou objevit chybné věty typu „*Dog, han vil ikke...*“ namísto správného dánského slovosledu „*Han vil dog ikke...*“¹⁹⁵

Dokonce i předložkové vazby se mohou pod vlivem angličtiny měnit, podle anglického *on TV* místo dánského *i TV* se lze setkat i s *på TV*.¹⁹⁶

¹⁹² 21-årige Katrine hjalp en ældre mand, mens andre pegede og grinede [online]. [cit. 23.1.2020]. Dostupné z: <https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/21-aarige-katrine-hjalp-en-aeldre-mand-mens-andre-pegede-og-grinede/7964439>

¹⁹³ KIERKEGAARD, Arild Hald. *Engelsk indflydelse på dansk*. Årsskriftet Critique [online]. 2009 [cit. 18.2.2020]. Dostupné z: <https://aarsskriftet-critique.dk/2009/12/engelsk-indflydelse-pa-dansk/>

¹⁹⁴ GOTTLIEB, Henrik, FARØ, Ken, J. Coole Songs Downloaden: - om engelsk påvirkning af dansk og tysk [online]. 2012 [cit. 23.1.2020]. Dostupné z: https://static-curis.ku.dk/portal/files/168654479/Coole_Songs_Downloaden_om_engelsk_p_virkning_af_dansk_og_tysk_Gottlieb_og_Far_.pdf

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

6 Přístup mluvčích češtiny a dánštiny k užívání anglicismů – vyhodnocení ankety

V poslední kapitole se budeme zabývat vyhodnocením ankety, jejíž respondenti zodpovídali otázky týkající se užívání anglických výpůjček v domácím jazyce. Dotazník byl vytvořen pro účely této diplomové práce a má za úkol posloužit jako praktická ukázka zkoumané problematiky, jeho výsledky lze tedy považovat pouze za orientační. Distribuce dotazníku mezi respondenty probíhala převážně elektronicky, k části českých respondentů se otázky dostaly v tištěné podobě.

Počet dotazovaných osob v rámci obou jazykových verzí dotazníku se pohybuje kolem sto padesáti. Věkové skupiny jsou také početně poměrně vyrovnané. Mezi dánské respondenty byly dotazníky šířeny výhradně elektronicky. Mezi respondenty české byl dotazník šířen částečně elektronicky a částečně v tištěné podobě. Na distribuci dánských dotazníků mají výrazný podíl mimo jiné také lektoři a lektorky dánštiny, kteří v minulosti vyučovali na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Tištěná podoba české verze dotazníku byla z důvodu dostupnosti šířena mezi učiteli a lékaři. Na tomto základě se domníváme, že dosažené vzdělání respondentů obou jazykových skupin je na srovnatelné úrovni, tedy že se dotazníky dostaly převážně k lidem s vyšším vzděláním. Samotný faktor dosaženého vzdělání však do dotazníku zahrnut nebyl, jedná se tak pouze o dohad. Klíčovým faktorem pro zaměření ankety je znalost angličtiny, který může do určité míry s faktorem dosaženého vzdělání korelovat.

Nepředpokládali jsme zároveň, že by pro účely tohoto šetření hrál zásadní roli faktor pohlaví respondentů. V odborné literatuře zabývající se tímto tématem tomu také nic nenasvědčuje.

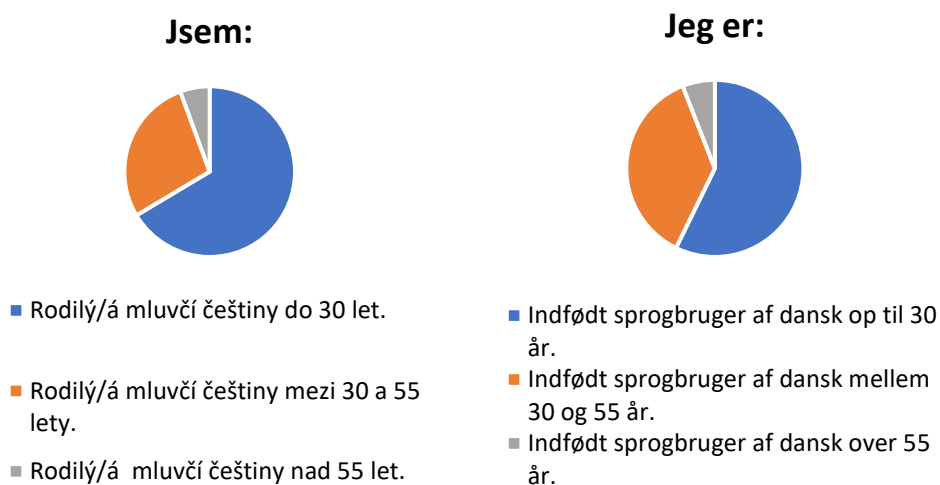
Výzkumným problémem ankety je subjektivní hodnocení anglicismů v domácím lexiku mezi českými a dánskými mluvčími. Otázky jsou převážně uzavřené, tedy nabízejí škálu možných odpovědí, ze kterých respondent musí jednu vybrat. U několika otázek měli dotazovaní možnost vlastními slovy popsat svoji odpověď, některé zajímavé poznatky jsou zahrnuty níže v hodnocení. Teoretická část této diplomové práce se zabývá jak obecným přístupem mluvčích k anglicismům a jejich rolí v současném českém a dánském lexiku, tak konkrétními výrazy a jejich formální adaptací v obou jazycích. Otázky ankety se proto rovněž týkají obou zkoumaných fenoménů. Na jedné straně je tedy dotazník zaměřen na

přístup mluvčích k anglickým výpůjčkám z obecného hlediska. Na straně druhé se zaměřuje na konkurenci mezi konkrétními domácími výrazy a jejich anglických protějšky.

Ačkoliv se teoretická část práce zabývala adaptací anglicismů v domácích jazycích z různých hledisek, v anketě je věnován prostor pouze adaptaci ortografické. Pravopis anglických výpůjček je pro účely ankety nejvhodnější předmět, neboť popisované rozdíly jsou nejviditelnější a pro respondenty bez lingvistického vzdělání představují nejuchopitelnější aspekt zkoumané problematiky.

Následovat bude vyhodnocení všech otázek ankety spolu s kompletními výsledky přehledně uvedenými v grafech a tabulkách s přesnými počty respondentů.

6.1 Respondenti (otázky číslo 1 a 2)

Graf 1 - Otázka č. 1 čeští respondenti

Graf 2 - Otázka č. 1 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 1	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
Rodilý/á mluvčí do 30 let.	95	66%	87	57%
Rodilý/á mluvčí mezi 30 a 55 lety.	40	28%	56	37%
Rodilý/á mluvčí nad 55 let.	8	6%	9	6%

Tabulka 1 – Odpovědi na otázku č. 1

Zdroj: vlastní zpracování

Jak byste ohodnotil/a svoji úroveň angličtiny?

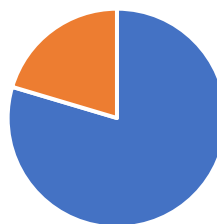

- Vynikající, domluvím se perfektně (C1-C2 pokročilý, jazykově způsobilý).
- Dobrá, domluvím se bez větších problémů (B1-B2 středně pokročilý, vyšší pokročilý).
- Základní, znám základní fráze (A1-A2 pokročilý začátečník, mírně pokročilý).
- Anglicky neumím vůbec.

Graf 3 – Otázka č. 2 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvordan vurderer du dit engelske sprogniveau?

- Uafhængig bruger (C1-C2, avanceret niveau, højere avanceret niveau).
- Selvstændig bruger (B1-B2, lavere mellemniveau, mellemniveau).
- Basisbruger (A1-A2, begynderniveau, elementært niveau).
- Jeg taler ikke engelsk.

Graf 4 – Otázka č. 2 dánské respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 2	Čeští respondenti		Dánské respondenti	
Vynikající, domluvím se perfektně (C1-C2 pokročilý, jazykově způsobilý).	53	37%	121	80%
Dobrá, domluvím se bez větších problémů (B1-B2 středně pokročilý, vyšší pokročilý).	77	54%	31	20%
Základní, znám základní fráze (A1-A2 pokročilý začátečník, mírně pokročilý).	11	7%	0	0%
Anglicky neumím vůbec.	2	2%	0	0%

Tabulka 2 – Odpovědi na otázku č. 2

Zdroj: vlastní zpracování

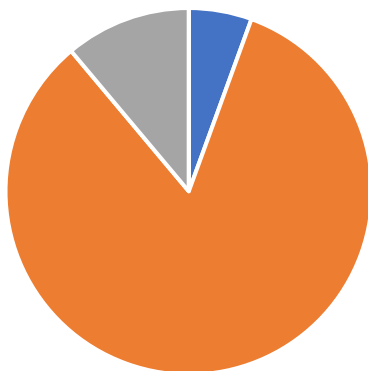
První dvě otázky ankety se zaměřují na sociodemografické zařazení respondenta, tedy na jeho věk a znalost anglického jazyka. Znalost angličtiny jakožto jazyka, ze kterého do českého a dánského lexika proudí veliký počet slov a obrátů, představuje velmi důležitý faktor při zkoumání vztahu mluvčích k anglickým výpůjčkám. V českém prostředí se znalost anglického jazyka za posledních několik dekad výrazně prohlubuje, v Dánsku je již dlouhou dobu znalost angličtiny na velmi vysoké úrovni. Tento výchozí předpoklad ilustrují i odpovědi respondentů na tuto otázku. Více než polovina dotazovaných Čechů uvedla, že

jejich znalost angličtiny je na úrovni B1-B2, tedy že jsou středně až vyšší pokročilí mluvčí angličtiny. Za vynikající mluvčí angličtiny se označilo pouze přes 35 % respondentů. V řádech jednotek procent se pak pohybují respondenti, kteří považují svoji znalost angličtiny za základní, nebo žádnou. Oproti tomu v dánské verzi dotazníku se za vynikajícího jazykově způsobilého mluvčí označilo 80 % dotazovaných a zbývajících 20 % se považuje za středně nebo vyšší pokročilé.

Věkově respondenti ankety z nadpoloviční většiny spadají do kategorie „rodilý mluvčí do 30 let“. Kategorie „rodilý mluvčí nad 55 let“ je v obou jazykových variantách zastoupena nejméně, tedy pouze přes 5 %. Střední věková kategorie představuje 37 % dánských respondentů a 28 % respondentů českých.

6.2 Obecný postoj k anglicismům (otázka číslo 3)

Jak obecně vnímáte používání anglicismů v češtině?

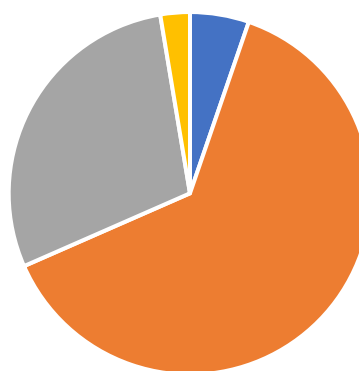

- Velmi mi to vadí, češtinu to kazí. Anglicismy jsou zbytečně nadužívané.
- Nevadí mi to, pouze však v přijatelné míře a přijatelném kontextu (v určitých oborech, situacích).
- Vůbec mi to nevadí, češtinu to obohacuje. Mohlo by jich být v češtině víc.
- Je mi to jedno, tohoto trendu si nevšímám.

Graf 5 – Otázka č. 3 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvad synes du om brug af anglicismer i det danske sprog?

- Det generer mig meget. De ødelægger det danske sprog. Man bruger dem for meget
- Jeg har ikke noget imod dem, hvis de bliver brugt i en rimelig sammenhæng (på visse områder og situationer).
- Jeg har ikke noget imod dem, de beriger det danske sprog.
- Jeg er ligeglad, jeg ignorerer tendensen.

Graf 6 – Otázka č. 3 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 3	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
	Count	Percentage	Count	Percentage
Velmi mi to vadí, češtinu/dánštinu to kazí. Anglicismy jsou zbytečně nadužívané.	8	6%	8	5%
Nevadí mi to, pouze však v přijatelné míře a přijatelném kontextu (v určitých oborech, situacích).	119	83%	96	63%
Vůbec mi to nevadí, češtinu/dánštinu to obohacuje. Mohlo by jich být v češtině víc.	16	11%	44	29%
Je mi to jedno, tohoto trendu si nevšímám.	0	0%	4	3%

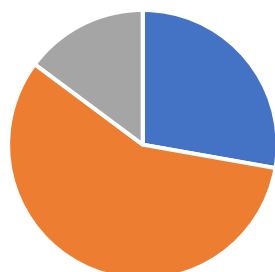
Tabulka 3 – Odpovědi na otázku č. 3

Zdroj: vlastní zpracování

Další otázka se zaměřuje na **obecný postoj** respondentů k anglicismům v domácím jazyce. Za zajímavý lze považovat fakt, že českým respondentům nevadí používání anglicismů v přijatelné míře a v přijatelném kontextu z více než 80 % a dánským pouze z 63 %. Tento rozdíl je však kompenzován v následující kategorii, kde více než čtvrtina dotazovaných Dánů vnímá anglické výpůjčky jako obohacení domácího jazyka. Natolik pozitivně vnímá anglické výpůjčky pouze přes 10 % českých respondentů. Oproti tomu jako nešvar vnímá používání anglicismů shodně okolo 5 % dotazovaných Čechů i Dánů.

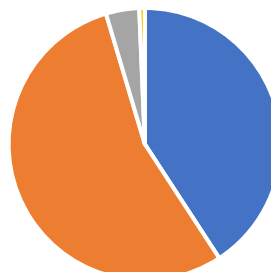
6.3 Četnost užívání anglicismů (otázka číslo 4)

Jak často anglicismy používáte?

- Velmi často.
- Občas.
- Výjimečně.
- Nikdy, anglicismům se vyhýbám.

Hvor ofte bruger du anglicismerne?

- Meget ofte.
- Engang imellem.
- Usædvanligt sjældent.
- Aldrig, jeg undgår dem.

Graf 7 – Otázka č. 4 čeští respondenti

Graf 8 – Otázka č. 4 dánské respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 4	Čeští respondenti		Dánské respondenti	
Velmi často.	40	28%	62	41%
Občas.	82	57%	83	55%
Výjimečně.	21	15%	6	4%
Nikdy, anglicismům se vyhýbám.	0	0%	1	1%

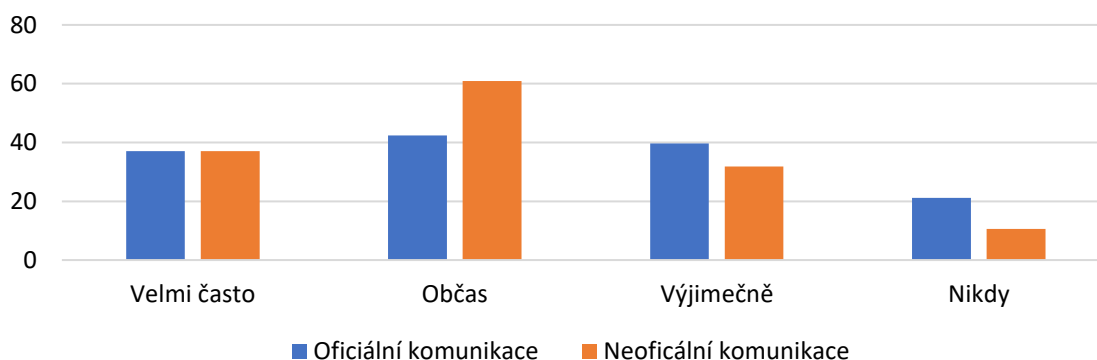
Tabulka 4 – Odpovědi na otázku č. 4

Zdroj: vlastní zpracování

Následující otázka se zabývá **četností užívání anglických výpůjček**. Přes polovinu českých i dánských respondentů uvedlo, že anglicismy užívají občas. Velmi často anglicismy užívá více než čtvrtina českých respondentů a dokonce přes 40 % dánských respondentů. Pouze čtyři procenta dánských respondentů uvadla, že anglicismy užívá výjimečně, mezi českými respondenty se jednalo o 15 %. Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že dotazovaní Dánové užívají anglické výpůjčky ve větší míře nežli Češi.

6.4 Anglicismy v oficiální a neoficiální sféře (otázka číslo 5)

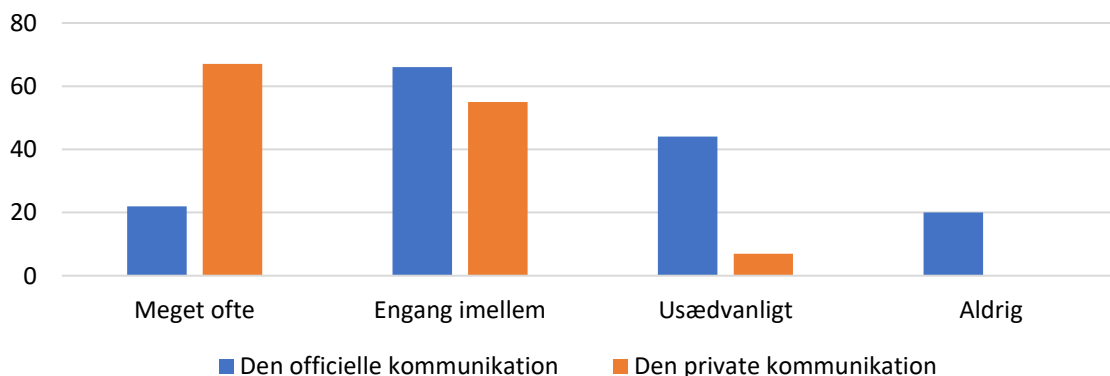
Jak často anglicismy používáte v oficiální komunikaci (práce, úřady, škola apod.)? a komunikaci neoficiální, soukromé?

Graf 9 – Otázka č. 5 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvor ofte bruger du anglicismer i den officielle kommunikation (på arbejde, myndighederne, i skole og deslige) og i den private uofficielle kommunikation?

Graf 10 – Otázka č. 5 danske respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 5	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
Velmi často v oficiální komunikaci	37	26%	22	14%
Občas v oficiální komunikaci	42	30%	66	43%
Výjimečně v oficiální komunikaci	40	28%	44	29%
Nikdy v oficiální komunikaci	21	15%	20	13%
Velmi často v neoficiální komunikaci	37	26%	67	44%
Občas v neoficiální komunikaci	61	43%	55	36%
Výjimečně v neoficiální komunikaci	32	22%	7	5%
Nikdy v neoficiální komunikaci	11	7%	0	0%

Tabulka 5 – Odpovědi na otázku č. 5

Zdroj: vlastní zpracování

Následující otázka rozlišuje **komunikační situace**, v nichž respondenti anglické výpůjčky užívají. Na škále od „velmi často“ po „nikdy“ měli dotazovaní zhodnotit, jak často používají anglicismy v oficiální komunikaci (v práci, ve škole apod.) a v komunikaci soukromé. Velmi často užívá anglicismy v oficiální i v soukromé komunikaci 26 % Čechů. Dotazovaní Dánové naopak uvedli, že velmi často používají anglicismy v oficiální komunikaci ze 14 %, ale v komunikaci soukromé dokonce téměř z 45 %. Výjimečně používá anglicismy v soukromé komunikaci 22 % Čechů a pouze 5 % Dánů. Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že dotazovaní Dánové používají v soukromé konverzaci anglicismy častěji nežli Češi, ve sféře oficiální komunikace se výsledky tolik neliší.

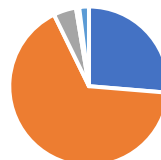
6.5 Postoj k přizpůsobování pravopisu (otázka číslo 6)

Jaký je Váš postoj k počešťování anglicismům, tj. jejich přizpůsobování českému pravopisu. /manager-manažer; team-tým, break-brejk/

- Anglicismy zásadně počešťuji.
- Některé anglicismy počešťuji, jiné nechávám v původním pravopisu.
- Anglicismy zásadně nechávám v původním pravopisu.
- Anglicismy nepoužívám.

Hvad synes du om fordansking af anglicismer, dvs. tilspasning af stavemåde til dansk ? /handicap-handikap, check-tjekke, nerd-nørd/

- Jeg bruger altid den danske stavemåde.
- Nogle anglicismer skriver jeg på den danske stavemåde, andre på den engelske.
- Jeg bruger altid den engelske stavemåde.
- Jeg bruger slet ikke anglicismer.

Graf 11 – Otázka č. 6 čeští respondenti

Graf 12 – Otázka č. 6 dánské respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 6	Čeští respondenti	Dánské respondenti
Anglicismy zásadně počešťuji.	11	40
Některé anglicismy počešťuji, jiné nechávám v původním pravopisu.	114	101
Anglicismy zásadně nechávám v původním pravopisu.	16	7
Anglicismy nepoužívám.	2	1
Jiná odpověď.	0	3

Tabulka 6 – Odpovědi na otázku č. 6

Zdroj: vlastní zpracování

Další otázka se zaměřuje na to, jak mluvčí vnímají **přizpůsobování pravopisu** anglických výpůjček domácímu jazyku. Přes 65 % dánských respondentů a 80 % českých uvedlo, že některé anglicismy přizpůsobují domácímu jazyku a jiné nechávají v původním pravopisu. Zásadně v původním anglickém pravopise nechává anglicismy 11 % dotazovaných Čechů a více než čtvrtina Dánů. Zde vidíme výraznější tendenci dánských

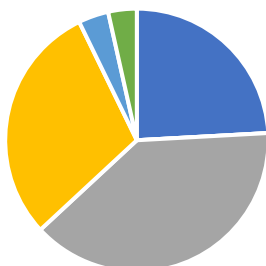
mluvčích nechávat anglické výpůjčky v původním pravopise. V dánské verzi ankety se objevila zajímavá dvojice otevřených odpovědí, které názorně ilustrují rozdílný přístup mluvčích k jazyku (v tomto případě dánštině) a jeho kodifikované podobě. Jeden dotazovaný odpověděl následovně: „*Jeg er egentlig ret ligeglad med hvordan ting BØR staves.*“¹⁹⁷ Jiný respondent naopak přisuzuje hlavní slovo jazykové instituci, která má za úkol pravopis kodifikovat. „*Jeg bruger den måde, Dansk sprognævn siger jeg skal. Ved ikke-optagede ord, bruger jeg den engelske.*“¹⁹⁸ Tato dvě vyjádření se vztahují zároveň k následující otázce, která se týká neustálenosti pravopisu anglických výpůjček.

¹⁹⁷ Odpověď z ankety.

¹⁹⁸ Odpověď z ankety.

6.6 Postoj k neustálenosti pravopisu anglicismů (otázka číslo 7)

Co si myslíte o neustálenosti pravopisu některých anglicismů tj. možnost psát je jak v počestěné verzi, tak v původním pravopisu? /manager i manažer, meeting i mítink, hobby i hoby/

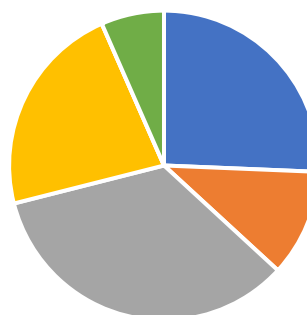

- Myslím si, že by se všechny anglicismy měly psát v původním pravopisu.
- Myslím si, že by se všechny anglicismy měly psát v počestěné/podánštěné verzi.
- Upřednostil/a bych, kdyby byl pravopis anglických výpůjček ustálen.
- Každý má možnost volby, jak které slovo napsat.
- Anglicismy nepoužívám.
- Jiná odpověď

Graf 13 – Otázka č. 7 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvad synes du om ustabile grammatiske regler med hensyn til anglicismer, dvs. mulighed for at bruge forskellige ertalsformer eller forskellige artikler. /trends-trender, job-jobs, en-et tweet, en-et smiley/

- Jeg synes, at alle anglicismer skal skrives efter de engelske regler.
- Jeg synes, at alle anglicismer skal skrives efter de danske regler.
- Jeg foretrækker, at reglerne er forenede.
- Alle kan vælge, hvordan ordet er skrevet.
- Jeg bruger slet ikke anglicismer.
- Et andet svar

Graf 14 – Otázka č. 7 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 7	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
Myslím si, že by se všechny anglicismy měly psát v původním pravopisu.	34	24%	39	26%
Myslím si, že by se všechny anglicismy měly psát v počestěné/podánštěné verzi.	0	0%	17	11%
Upřednostil/a bych, kdyby byl pravopis anglických výpůjček ustálen.	56	39%	52	34%
Každý má možnost volby, jak které slovo napsat.	43	30%	34	22%
Anglicismy nepoužívám.	5	4%	0	0%
Jiná odpověď.	5	4%	10	7%

Tabulka 7 – Odpovědi na otázku č. 7

Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka se věnuje **neustálenosti pravopisu** některých anglických výpůjček. Neustálenost pravopisu některých anglicismů představuje pro uživatele problém při jejich užívání, neboť je často těžké určit, jaký pravopis je kodifikován, nebo zda jsou možné obě varianty. Okolo 35 % respondentů obou jazykových variant ankety by upřednostnilo, kdyby byl pravopis anglických výpůjček ustálen. Přes 20 % dotázaných Dánů a 30 % Čechů tvrdí, že každý má možnost volby, jak které slovo napsat. Zhruba čtvrtina českých i dánských dotázaných si myslí, že by se anglické výpůjčky měly psát s původním pravopisem. Z odpovědí na tento dotaz plyne, že problematiku neustálenosti pravopisu anglických výpůjček hodnotí dotazovaní Češi i Dánové velmi podobně.

Stejně jako v předchozí otázce popsal několik dánských respondentů odpověď svými slovy. Z jejich odpovědí vyplývá, že téma neustálenosti pravopisu anglických výpůjček je aktuální a nemalou roli v něm hraje subjektivní postoj samotných mluvčích. Dotazovaní Dánové opakovaně zmiňují jistou problematičnost plurálových koncovek. Při tvoření plurálu anglických slov pak často dávají na svoji jazykovou intuici, případně i jazykovou tvořivost. „*Jeg forsøger altid selv at sætte fx i-Pad i bestemt ental, for at undgå i-Padder eller i-Padsene. Ellers opfinder jeg gerne min egen apostrof, så det hedder i-Pads'ene.*“¹⁹⁹ Některá slova považují za neproblematická, a proto s nimi zacházejí podle dánských pravidel, tedy přidávají dánské koncovky plurálu apod., např. *smileys/smileyer*²⁰⁰. Oproti tomu hned několik dánských respondentů zmiňuje plurál *jobs/jobber*²⁰¹, kde jednoznačně upřednostňují anglickou plurálovou koncovku *-s*. Použitím anglického plurálu *-s* se zároveň lze vyhnout případné homonymii, neboť dánská koncovka *-er* označuje jednak jeden z možných dánských plurálů, ale také slovesný přítomný čas. V některých slovech, jako např. *trends/trender*²⁰² může pak rozlišovat podstatné jméno od slovesa.

¹⁹⁹ Odpověď z ankety.

²⁰⁰ Odpověď z ankety.

²⁰¹ Odpověď z ankety.

²⁰² Odpověď z ankety.

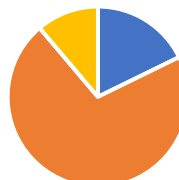
6.7 Mezigenerační rozdíl v užívání anglicismů (otázka číslo 8)

Liší se podle vás míra užívání anglicismů mezi různými generacemi?

- Ano, mladší generace anglicismy nadužívá.
- Částečně, užívání anglicismů je ovlivněno i jinými aspekty.
- Ne, užívání anglicismů není ovlivněno generačně, pouze jinými aspekty.
- Kterými dalšími aspekty je podle vás užívání anglicismů ovlivněno:

Synes du, at der er forskel mellem generationerne i forhold til brug af anglicismer?

- Ja, den yngre generation bruger dem for meget.
- Delvist, brugen af anglicismer er også påvirket af andre aspekter.
- Nej, kun andre aspekter påvirker brug af anglicismer.
- Hvilke andre aspekter kan påvirke brug af anglicismer:

Graf 15 – Otázka č. 8 čeští respondenti

Graf 16 – Otázka č. 8 dánské respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 8	Čeští respondenti		Dánské respondenti	
Ano, mladší generace anglicismy nadužívá.	45	32%	27	18%
Částečně, užívání anglicismů je ovlivněno i jinými aspekty.	92	65%	108	71%
Ne, užívání anglicismů není ovlivněno generačně, pouze jinými aspekty.	3	2%	0	0%
Kterými dalšími aspekty je podle vás užívání anglicismů ovlivněno:	3	2%	17	11%

Tabulka 8 – Odpovědi na otázku č. 8

Zdroj: vlastní zpracování

Následující otázka se zabývá tím, jak dotazovaní hodnotí užívání anglických výpůjček z hlediska **věku mluvčích**. Přes 30 % dotazovaných Čechů a 18 % Dánů si myslí, že mladší generace anglicismy nadužívá. U této otázky se dalo předpokládat, že nadužívání anglických výrazů mladou generací budou pocítovat převážně věkově starší dotazovaní. Ukázalo se však, že tuto odpověď často volili přímo sami mluvčí mladší věkové kategorie.

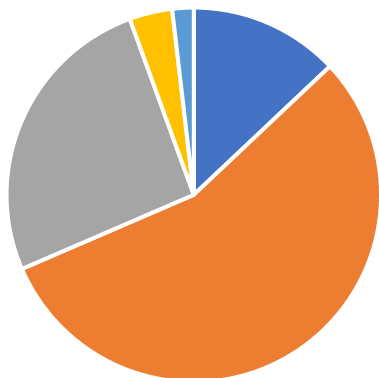
Několik dánských respondentů například uvedlo, že mladší generace sice užívá anglicismy ve větší míře, nikoliv však nadužívá.

Kolem 70 % dotázaných Čechů i Dánů uvedlo, že vedle věku mluvčích je užívání anglicismů ovlivněno i jinými faktory. Mezi další faktory obě jazykové skupiny mluvčích řadí např. povolání (zejména prostředí mezinárodních korporátů), studium v zahraničí a úroveň znalosti anglického jazyka. Jeden dotazovaný Dán uvedl následující příklad rozdílu mezi užíváním anglicismů u mladší a starší generace: „*Unge bruger det måske mere på leksikalsk niveau, hvorimod ældre bruger sætninger, som jeg ikke hører unge bruge så meget, såsom: "Don't worry", eller "Fool me once, mand!"*²⁰³

²⁰³ Odpověď z ankety.

6.8 Užívání anglicismů ve veřejném prostoru (otázka číslo 9)

Co si myslíte o užívání anglicismů ve veřejném prostoru – TV, tisk, rozhlas, politické projevy apod.

- Vadí mi to, ve veřejném prostoru by se důsledně mělo dbát na užívání českých slov.
- Nevadí mi to, ve veřejném prostoru platí stejné podmínky jako v soukromém. Záleží na kontextu, adresátovi atp.
- Nevadí mi to, ale pouze v přiměřené míře.
- Nevadí mi to vůbec.
- Jiná odpověď

Graf 17 – Otázka č. 9 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvad synes du om, at engelsk bliver brugt i et offentligt rum - TV, dagspresse, radio, politiske taler og lignende.

- Det generer mig. Man skal bruge danske ord.
- Jeg har ikke noget imod. Der er de samme regler i det offentlige rum i det private. Det afhænger af sammenhængen som adressat osv.
- Jeg har ikke noget imod det, men kun inden for rimelige grænser.
- Det generer mig overhovedet ikke.
- Et andet svar.

Graf 18 – Otázka č. 9 dánské respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 9	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
Vadí mi to, ve veřejném prostoru by se důsledně mělo dbát na užívání českých/dánských slov.	19	13%	16	11%
Nevadí mi to, ve veřejném prostoru platí stejné podmínky jako v soukromém. Záleží na kontextu, adresátovi atp.	79	56%	66	43%
Nevadí mi to, ale pouze v přiměřené míře.	37	26%	54	36%
Nevadí mi to vůbec.	5	4%	16	11%
Jiná odpověď.	3	2%	0	0

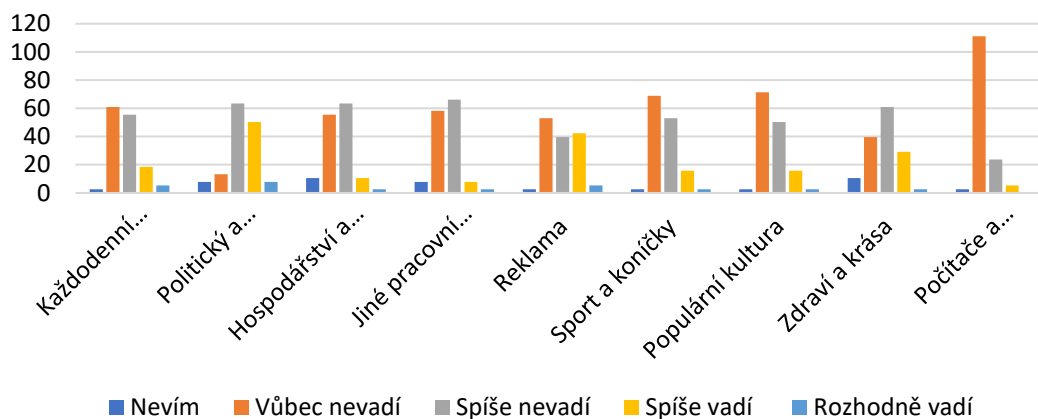
Tabulka 9 – Odpovědi na otázku č. 9

Zdroj: vlastní zpracování

Další dotaz se zaměřuje na to, jak dotazovaní vnímají **užívání anglických výpůjček ve veřejném prostoru**, jako je TV, rozhlas, tisk, politické projevy apod. Více než polovina českých a bezmála 45 % dánských respondentů tvrdí, že ve veřejném projevu platí stejné podmínky jako v projevy soukromém, tedy že záleží na kontextu, adresátovi apod. Zhruba čtvrtině dotázaných Čechů a přes 35 % Dánů anglicismy nevadí, pokud nejsou nadužívané. Kolem 10 % respondentů v obou jazykových skupinách si myslí, že ve veřejném prostoru by se mělo dbát na užívání domácích slov. Respondenti obou jazykových variant ankety tedy vnímají užívání anglických výpůjček ve veřejném prostoru podobně.

6.9 Užívání anglicismů v rozdílných kontextech (otázka číslo 10)

Jak hodnotíte používání anglicismů v daných kontextech.

Graf 19 – Otázka č. 10 čeští respondenti

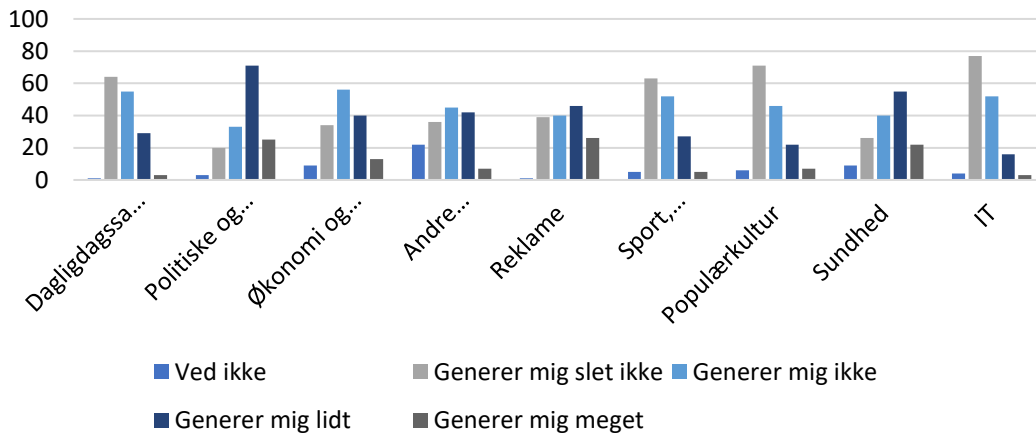
Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 10	Nevím		Vůbec nevadí		Spíše nevadí		Spíše vadí		Rozhodně vadí	
Každodenní rozhovory	3	2%	61	43%	56	39%	19	13%	5	4%
Politický a veřejný život	8	6%	13	9%	64	44%	50	35%	8	6%
Hospodářství a obchod	11	7%	56	39%	64	44%	11	7%	3	2%
Jiné pracovní obory	8	6%	58	41%	66	46%	8	6%	3	2%
Reklama	3	2%	53	37%	40	28%	42	30%	5	4%
Sport a koníčky	3	2%	69	48%	53	37%	16	11%	3	2%
Populární kultura	3	2%	71	50%	50	35%	16	11%	3	2%
Zdraví a krása	11	7%	40	28%	61	43%	29	20%	3	2%
Počítače a technika	3	2%	111	78%	24	17%	5	4%	0	0%

Tabulka 10 – Odpovědi na otázku č. 10 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvordan vurderer du brug af anglicisme i de nedenstående områder?

Graf 20 – Otázka č. 10 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 10	Ved ikke	Generer mig slet ikke	Generer mig ikke	Generer mig lidt	Generer mig meget					
Dagligdagssamtaler	1	1%	64	42%	55	36%	29	19%	3	2%
Politiske og offentlige liv	3	2%	20	13%	33	22%	71	47%	25	16%
Økonomi og handel	9	6%	34	22%	56	37%	40	26%	13	9%
Andre arbejdsområder	22	14%	36	24%	45	30%	42	28%	7	5%
Reklame	1	1%	39	26%	40	26%	46	30%	26	17%
Sport, hobbyer, rejseaktivitet	5	3%	63	41%	52	34%	27	18%	5	3%
Populærkultur	6	4%	71	47%	46	30%	22	14%	7	5%
Sundhed	9	6%	26	17%	40	26%	55	36%	22	14%
IT	4	3%	77	51%	52	34%	16	11%	3	2%

Tabulka 11 – Odpovědi na otázku č. 10 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

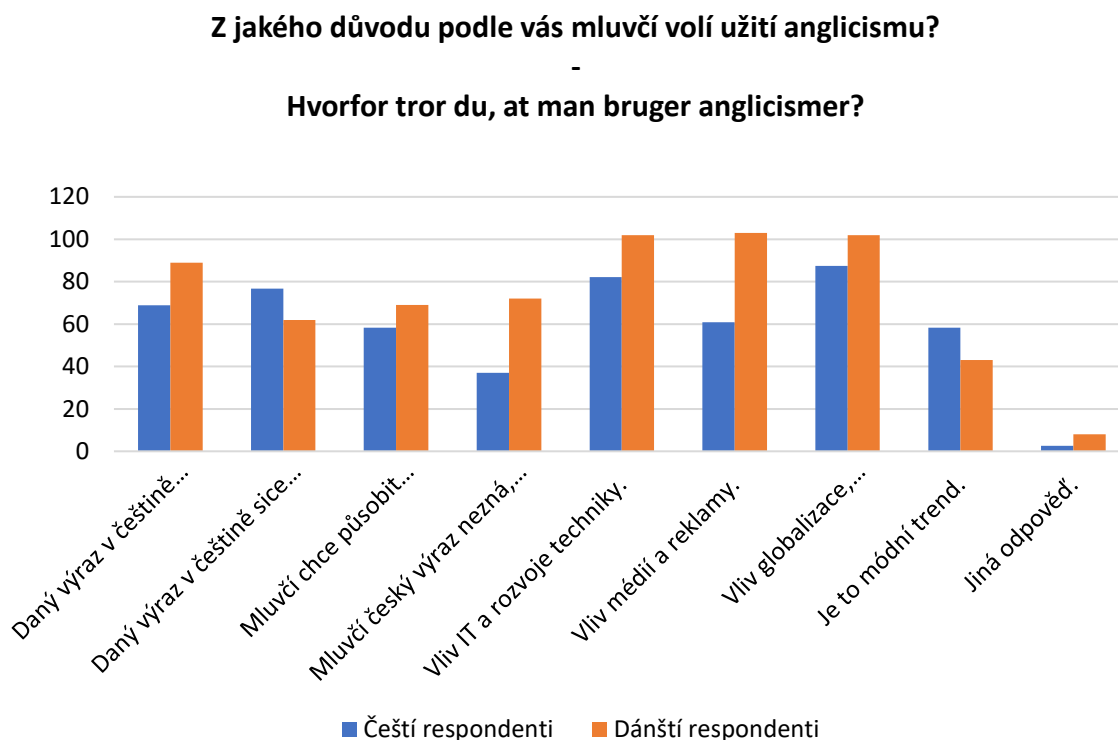
Předmětem následující otázky je to, jak mluvčí vnímají **anglicismy v rozdílných kontextech**, jako jsou např. každodenní rozhovory, politický a veřejný život, hospodářství a obchod, reklama, sport, kultura, zdraví, technika. V některých oblastech se dotazovaní mluvčí češtiny a dánštiny takřka shodli. Téměř totožně například hodnotili používání anglických výpůjček při každodenních rozhovorech. Anglicismy v běžných každodenních situacích vůbec nevadí přes 40 % a spíše nevadí přes 35 % respondentů obou jazykových variant. Podobně hodnotili dotazovaní Češi a Dánové také užívání anglicismů ve sportu a v populární kultuře, v těchto odvětvích anglicismy vůbec nevadí kolem 40-

50 % dotazovaných a spíše nevdí kolem 30 %. S jednoznačně nejpozitivnějším přijetím mezi oběma jazykovými skupinami se setkala oblast IT, zde anglicismy vůbec nevdí bezmála 80 % Čechů a přes 50 % Dánů, spíše nevdí 17 % Čechů a 34 % Dánů.

Oblast sportu, populární kultury a IT patří mezi odvětví, kde míra tolerance vůči anglickým slovům v obou zemích je vysoká, neboť mnoho výrazů užívaných v těchto oborech jednoduše pochází z angloamerického prostředí a v češtině ani v dánštině mnohdy adekvátní výraz neexistuje. Zároveň se jedná o prostředí dynamicky se vyvíjející a do značné míry globální. Všechny tyto aspekty jsou pro užívání anglicismů v češtině a dánštině významné.

Oproti tomu v jiných oblastech se odpovědi Čechů a Dánů rozcházejí a zároveň dotazovaní i přes rozdíly celkově hodnotili užívání anglicismů ve větší míře negativně. Například používání anglicismů v politickém a veřejném životě spíše vadí 35 % dotazovaných Čechů a téměř 50 % Dánů. A zcela negativně hodnotilo 6 % Čechů a dokonce 16 % Dánů. Češi i Dánové hodnotí užívání anglicismů ve veřejné debatě více kriticky, neboť od veřejných politických projevů se obecně očekává vyšší jazyková úroveň a anglické výpůjčky stylisticky spadají spíše do sféry jazyka hovorového.

6.10 Motivace užívání anglicismů (otázka číslo 11)

Graf 21 – Otázka č. 11 čeští a dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 11	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
	Číslo	Podíl (%)	Číslo	Podíl (%)
Daný výraz v češtině/dánštině neexistuje.	69	48%	89	59%
Daný výraz v češtině/dánštině sice existuje, ale nepatří do běžného slovníku.	77	54%	62	41%
Mluvčí chce působit chytřeji, zajímavěji	58	41%	69	45%
Mluvčí český/dánský výraz nezná, nebo jej nemá ve své aktivní slovní zásobě.	37	26%	72	47%
Vliv IT a rozvoje techniky.	82	57%	102	67%
Vliv médií a reklamy.	61	43%	103	68%
Vliv globalizace, cestování, kontakt s cizinci.	87	61%	102	67%
Je to módní trend.	58	41%	43	28%
Jiná odpověď.	3	2%	8	5%

Tabulka 12 – Odpovědi na otázku č. 11

Zdroj: vlastní zpracování

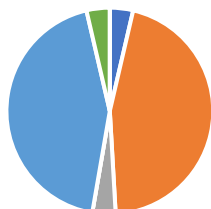
V další otázce mají respondenti určit, co je podle jejich názoru nejčastější **motivací užití anglicismu** místo domácího výrazu. Na tuto otázku dotazovaní mohli vybrat několik

odpovědi z nabídky současně. Největší motivaci užití anglicismu spatřují shodně dotazovaní Češi i Dánové ve vlivu globalizace a také v rozvoji techniky a vlivu IT. Kolem 40 % dotazovaných Čechů spatřuje důvod užití anglicismu také v tom, že se jedná o módní trend, sílící mimo jiné pod vlivem médií a reklamy. Dánové oproti tomu spatřují ve vlivu médií a reklamy stejně silnou motivaci jako výše zmíněnou globalizaci a vliv IT. S módností anglických výrazů zároveň souvisí to, že mluvčí chce působit chytřeji a chce užitím anglicismů zvýšit prestiž své promluvy. Bezmála 60 % Dánů a 50 % Čechů vidí motivaci také v tom, že v domácím jazyce jednoduše neexistuje odpovídající výraz.

Mezi další motivace k užívání anglicismů několik respondentů obou jazykových variant zařadilo např. situaci, kdy nelze obsah anglického slova přesně vystihnout domácím protějškem. Několik dánských respondentů zmínilo, že anglicismy často představují součást profesní mluvy. V neposlední řadě dotazovaní uváděli jako další možnou motivaci faktor jazykové hry a jazykové inovace.

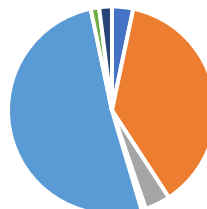
6.11 Konkurence mezi anglicismem a domácím výrazem (otázka číslo 12)

Pokud existuje český ekvivalent,
raději zvolíte:

- Rozhodně české slovo.
- Spíše české slovo.
- Spíše anglickou výpůjčku.
- Rozhodně anglickou výpůjčku.
- Rozhodnu se v závislosti na kontextu.
- Nevím.
- Jiná odpověď.

Hvis der et tilsvarende dansk ord,
bruger du:

- Helt sikkert et dansk ord.
- Snarere et dansk ord.
- Snarere det engelske låneord.
- Helt sikkert et engelsk låneord.
- Afhængigt af sammenhængen.
- Det ved jeg ikke.
- Et andet svar.

Graf 22 – Otázka č. 12 čeští respondenti

Graf 23 – Otázka č. 12 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

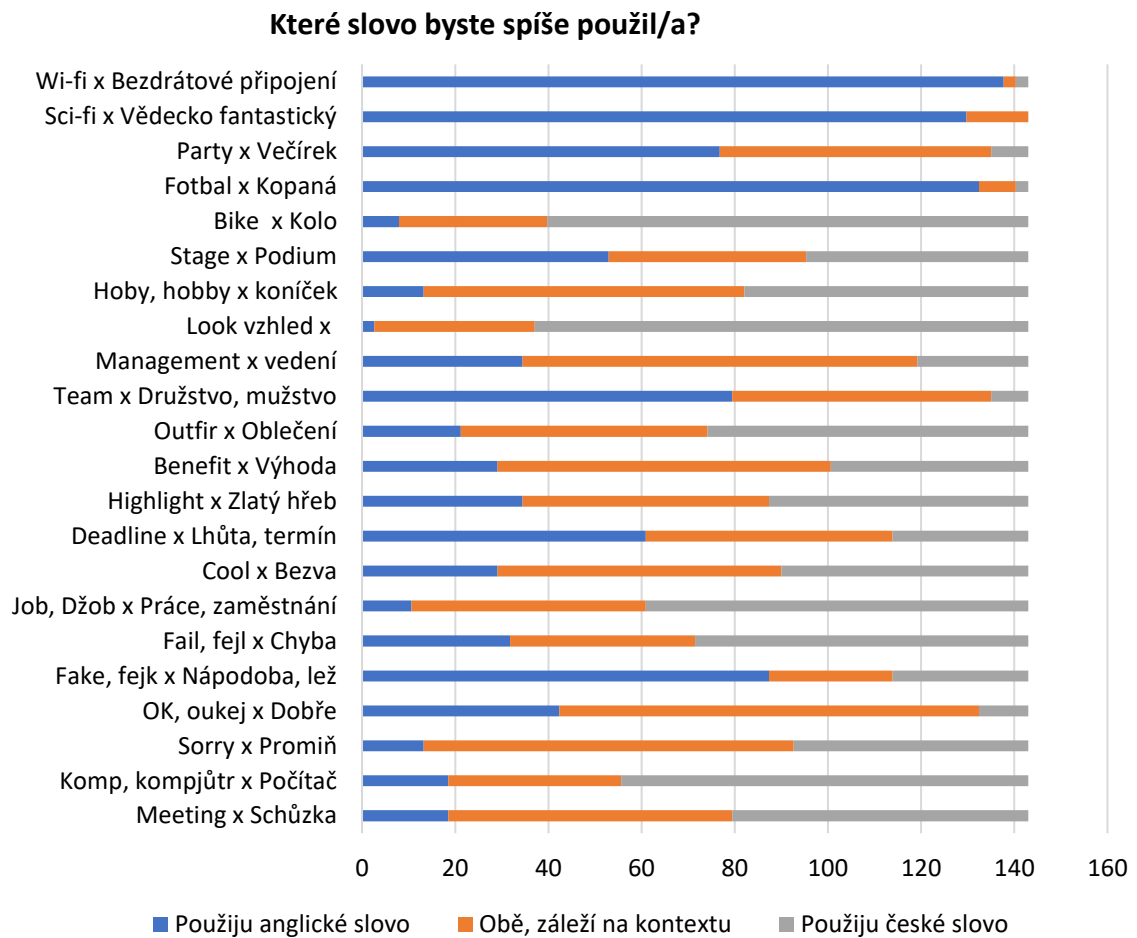
Otázka č. 12	Čeští respondenti		Dánští respondenti	
Rozhodně české/dánské slovo.	4	3%	5	3%
Spíše české/dánské slovo.	65	45%	57	38%
Spíše anglickou výpůjčku.	5	4%	6	4%
Rozhodně anglickou výpůjčku.	0	0%	1	1%
Rozhodnu se v závislosti na kontextu.	64	44%	78	51%
Nevím.	5	4%	2	1%
Jiná odpověď.	0	0%	3	2%

Tabulka 13 – Odpovědi na otázku č. 12

Zdroj: vlastní zpracování

Následující otázka pak předestírá poslední část ankety. Dotazovaní mají rozhodnout, jestli zvolí raději **domácí protějšek anglicismu**, pokud existuje, **nebo anglickou výpůjčku**. Téměř 45 % procent Čechů a více než polovina Dánů uvádějí, že se v takovém případě rozhodnou v závislosti na kontextu. Domácí slovo raději zvolí 45 % Čechů a 38 % Dánů.

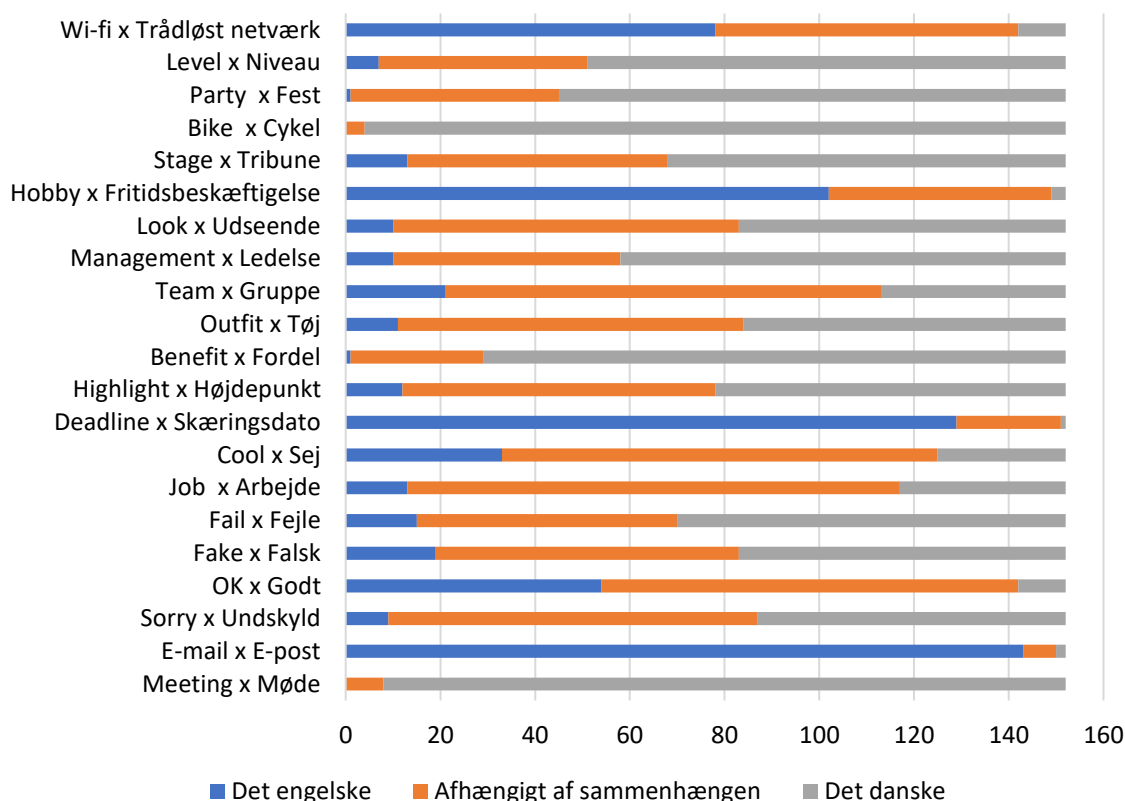
6.12 Konkurence mezi vybranými dvojicemi (otázka číslo 13)

Graf 24 - Otázka č. 13 čeští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Hvilket ord vil du foretrække?

Graf 25 - Otázka č. 13 dánští respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

V závěrečné části ankety je vybrána řada **dvojic stávající z anglické výpůjčky a českého/dánského slova**. Dotazovaní měli za úkol určit, které slovo by zvolili, jestli domácí, anglické, nebo podle kontextu obě. Do této otázky byly zařazeny výrazy (spolu sanglickými ekvivalenty), které představují výběr z běžně používaných anglicismů v rámci různých oblastí. Zvolené dvojice se mezi oběma jazykovými variantami do značné míry překrývají, některé výrazy se objevují však pouze v jedné z jazykových variant. V případě anglicismů v češtině odhlížíme od rozkolísaného pravopisu některých anglických výpůjček. Jak je z výsledků ankety patrné, dotazovaní velmi často volili **variantu kompromisu**, tedy že podle kontextu používají jak slovo domácí, tak slovo anglického původu. U několika výrazů však jasně zvítězila jedna varianta, například anglické slovo *e-mail* upřednostnilo bezmála 95 % mluvčích dánštiny před domácím výrazem *e-post*, který vznikl jako kalk anglického výrazu. Do české jazykové verze ankety výraz *e-mail* zařazen nebyl, neboť nejbližší český protějšek je spojení *elektronická pošta*, což z **pohledu jazykové ekonomičnosti** není příliš vhodný výraz, nepředpokládali jsme tedy, že by respondenti tuto

možnost volili. Z důvodu jazykové ekonomičnosti přes 95 % českých respondentů také upřednostnilo anglický výraz *wi-fi* před českým ekvivalentem *bezdrátové připojení*. Oproti tomu 42 % dánských respondentů by v určitém kontextu použilo i dánský výraz *trådsløst netværk* a přes 50 % by užilo anglickou zkratku.

Patrný rozdíl mezi odpověďmi dotazovaných Dánů a Čechů byl například i ve výběru z dvojice *meeting – møde*, respektive *meeting – schůzka*. Bezmála 95 % Dánů by užilo domácí slovo *et møde*. Oproti tomu Češi výraz *schůzka* použijí ve 45 % a ve 42 % by volilo mezi oběma variantami. Na tomto místě je nutné zmínit, že zvolený český ekvivalent *schůzka* mohl být pro některé respondenty zavádějící. Dotazovaní si pod tímto pojmem mohou představit setkání spíše soukromého charakteru nebo pracovní setkání mezi dvěma nebo několika málo účastníky. *Meeting* oproti tomu mohou vnímat jako pracovní setkání většího počtu osob, na tomto místě by pak vhodnější ekvivalent představovalo slovo *jednání*. Bez možnosti komentáře nebo případné volby mezi dvěma českými výrazy *schůzka – jednání* nemusí srovnání odpovědí dánských a českých respondentů mít zásadní výpovědní hodnotu. Nicméně tuto nevhodně zvolenou dvojici slov lze alespoň využít jako příklad toho, že volba lexika v rámci různých komunikačních situací je do velké míry velmi subjektivní a není vázána jasnými pravidly. U některých výrazů je poměrně snadné určit, že např. použije-li mluvčí v češtině výraz *job/džob* místo *práce* (popř. *zaměstnání*) jedná se o konverzaci neoficiálního charakteru. V rámci slovní zásoby je celá škála slov stylisticky zcela neutrálních a lze je bez příznaku použít ve všech vrstvách domácího jazyka. Anglicismus *job/džob* v češtině spadá do sféry jazyka hovorového. Jak jsme však popisovali v úvodu této práce, anglicismy velmi často spadají právě do hovorové vrstvy jazyka.

Ze zvolených dvojic, kde respondenti zvolili pouze dánský výraz výrazně nejméně, patří např. *trådsløst netværk*, *fritidsbeskæftigelse*, *skæringsdato* a *e-post*. Pouze anglická varianta převládá u slov *deadline* a *e-mail*. Pouze český ekvivalent respondenti volili nejméně u výrazů *bezdrátové připojení* a *kopaná*. Oproti tomu pouze anglická varianta výrazně převládá u výrazů *wi-fi*, *sci-fi* a *fotbal*. U ostatních dvojic v obou jazykových variantách ankety nezanedbatelnou část odpovědí vždy tvoří varianta kompromisu.

7 Závěr

Tato diplomová práce se zabývala srovnáním přístupu k anglickým výpůjčkám v češtině a v dánštině. Objasnili jsme, že rozdílnost v přístupu obou jazyků k anglicismům je dána několika výchozími předpoklady. Přidržíme se na tomto místě rozdělení zkoumané problematiky, které bylo nastíněno v úvodu této práce, tedy rozdělení na pohled obecně lingvistický a sociolingvistický.

Oba jazyky pocházejí z rozdílných jazykových rodin, přičemž společné germánské pozadí dánštiny a angličtiny naznačuje bližší vztah obou jazyků, nežli je tomu v případě češtiny jako jazyka slovanského. Z tohoto důvodu dánština při adaptaci anglicismů do svého jazykového systému nemusí anglická slova tolik pozměňovat z hlediska ortografického ani fonetického. Čeština má oproti tomu tendenci anglická slova více přizpůsobovat svému systému, mimo jiné kvůli své bohaté jmenné flexi. Aby se slovo anglického původu mohlo pohodlně používat v české větě, je zapotřebí výraznějších morfologických změn, které zároveň znamenají i příslušné změny ortografické a fonetické. Nicméně i v dánštině k určité dílčí adaptaci anglicismů dochází, není však tak výrazná jako v češtině. Odlišný jazykový systém obou zkoumaných jazyků (především pak zmíněná složitá jmenná flexe v češtině a její absence v dánštině) je hlavním důvodem rozdílného přístupu k formální adaptaci anglicismů v češtině a dánštině.

Čeština jako jazyk pocházející ze srdce Evropy se vyvíjela obklopena několika různými vlivy a dánština jako jazyk severský má své kořeny v germánské jazykové rodině. Ačkoliv oba zkoumané jazyky s ohledem na své geografické umístění logicky procházely různým vývojem, lze vysledovat i některé stejné tendence, které naznačují společný evropský rámec. Jedná se např. o vliv latiny ve středověku nebo zásadní roli němčiny jako jazyka sousední mocnosti mající výrazný geopolitický vliv na vývoj obou zemí i jazyků. Hlavním předmětem této diplomové práce byl pak samozřejmě vliv jazyka anglického, který má rovněž vliv na oba zkoumané jazyky.

Česká republika a Dánsko zároveň prošly velmi rozdílným společensko-kulturním vývojem. Tento rozdíl, a to zejména v poválečném období, také do značné míry určuje odlišný přístup dánštiny a češtiny k anglicismům. Právě v této době se angličtina etablovala jako globální jazyk a začal její obrovský vliv na jazyky okolní, který trvá dodnes. Čeština byla poměrně dlouho dobu od angloamerického vlivu izolována kvůli politickým poměrům

a vládnoucím ideologickým představám. Proto se vliv angličtiny začal v češtině naplno prosazovat zejména po sametové revoluci, kdy se vše dříve démonizované a zakazované stalo dostupným a naopak velmi žádaným. S touto společenskou změnou šel ruku v ruce zvýšený nárůst přejímání anglicismů do českého lexika a obecně posílení angloamerického vlivu na vývoj společnosti, vědy i kultury.

S výše popsaným rozdílem úzce souvisí mimo jiné fakt, že dánští mluvčí dosahují lepší znalosti anglického jazyka nežli mluvčí češtiny, byť i úroveň znalosti angličtiny mezi českými mluvčími postupně roste. Znalost angličtiny jako jazyka, ze kterého do dánštiny a češtiny proudí největší množství přejímek, je klíčový faktor toho, jak je pro mluvčí snadné s anglickými výrazy pracovat, správně je používat, správně napsat a správně je vyslovit. Tento výchozí předpoklad rozdílu znalosti anglického jazyka mezi mluvčími češtiny a dánštiny se potvrdil také v anketě, která představovala praktickou část této práce.

Srovnáme-li současnou odbornou jazykovou debatu v obou zemích, téma vlivu angličtiny na domácí jazyky v nějaké podobě najdeme jak v českém, tak v dánském prostředí. Je však zřejmé, že v Dánsku se jedná skutečně o téma stěžejní a velmi živě diskutované, a to především ve spojitosti s fenoménem tzv. ztráty domén. Tento fenomén se týká zejména vysokoškolské výuky a akademického prostředí, kde angličtina hraje stále významnější roli a dánštinu mnohdy zcela nahrazuje. Lze však předpokládat, že i v českém prostředí se bude trend sílícího vlivu anglického jazyka do budoucna prohlubovat mimo jiné společně s tím, jak se bude zlepšovat znalost angličtiny mezi obyvateli.

Výsledky ankety veskrze potvrdily tendence, které jsme naznačili v úvodu této diplomové práce a které byly předmětem teoretické části práce. Jak jsme již zmínili výše, potvrdilo se, že úroveň znalosti anglického jazyka je znatelně vyšší mezi dánskými respondenty. Dále se ukázalo, že dánští mluvčí skutečně používají anglicismy ve větší míře, byť tento rozdíl není nikterak závratný. Ve shodě s popisem formální adaptace anglicismů v rámci teoretické části této diplomové práce je mezi dánskými respondenty patrná tendence anglické výpůjčky spíše ponechávat s původním pravopisem, a to například včetně anglické plurálové koncovky -s. V obou skupinách respondentů však v podobné míře panuje názor, že by pravopis anglických výpůjček měl být ustálen.

Vliv angličtiny na češtinu a dánštinu, který byl popsán v této diplomové práci, je výrazný fenomén několika posledních dekad a je pravděpodobné, že i v budoucnosti budeme svědky jeho dalšího pokračování. Z globálního hlediska jsou však čeština i dánština, i přes

zmíněné odlišnosti, členy indoevropské jazykové rodiny a zároveň stejného evropského společenství, které sdílí společné kulturně-historické hodnoty a politicko-ekonomické tendence. Jelikož však nelze předpovídat dalekou budoucnost, není možné vyloučit, že angličtina jednou otěže globálního jazyka předá jazyku jinému.

8 Seznam grafů

Graf 1 - Otázka č. 1 čeští respondenti	71
Graf 2 - Otázka č. 1 dánští respondenti	71
Graf 3 – Otázka č. 2 čeští respondenti	72
Graf 4 – Otázka č. 2 dánští respondenti	72
Graf 5 – Otázka č. 3 čeští respondenti	74
Graf 6 – Otázka č. 3 dánští respondenti	74
Graf 7 – Otázka č. 4 čeští respondenti	76
Graf 8 – Otázka č. 4 dánští respondenti	76
Graf 9 – Otázka č. 5 čeští respondenti	77
Graf 10 – Otázka č. 5 dánští respondenti	77
Graf 11 – Otázka č. 6 čeští respondenti	79
Graf 12 – Otázka č. 6 dánští respondenti	79
Graf 13 – Otázka č. 7 čeští respondenti	81
Graf 14 – Otázka č. 7 dánští respondenti	81
Graf 15 – Otázka č. 8 čeští respondenti	83
Graf 16 – Otázka č. 8 dánští respondenti	83
Graf 17 – Otázka č. 9 čeští respondenti	85
Graf 18 – Otázka č. 9 dánští respondenti	85
Graf 19 – Otázka č. 10 čeští respondenti	87
Graf 20 – Otázka č. 10 dánští respondenti	88
Graf 21 – Otázka č. 11 čeští a dánští respondenti	90
Graf 22 – Otázka č. 12 čeští respondenti	92
Graf 23 – Otázka č. 12 dánští respondenti	92
Graf 24 - Otázka č. 13 čeští respondenti	93
Graf 25 - Otázka č. 13 dánští respondenti	94

9 Seznam tabulek

Tabulka 1 – Odpovědi na otázku č. 1	71
Tabulka 2 – Odpovědi na otázku č. 2.....	72
Tabulka 3 – Odpovědi na otázku č. 3	74
Tabulka 4 – Odpovědi na otázku č. 4	76
Tabulka 5 – Odpovědi na otázku č. 5	78
Tabulka 6 – Odpovědi na otázku č. 6	79
Tabulka 7 – Odpovědi na otázku č. 7	81
Tabulka 8 – Odpovědi na otázku č. 8	83
Tabulka 9 – Odpovědi na otázku č. 9	86
Tabulka 10 – Odpovědi na otázku č. 10 čeští respondenti	87
Tabulka 11 – Odpovědi na otázku č. 10 dáňští respondenti	88
Tabulka 12 – Odpovědi na otázku č. 11	90
Tabulka 13 – Odpovědi na otázku č. 12	92

10 Seznam literatury

ADÁMKOVÁ, Petra, MARTINKOVÁ, Michaela, ULIČNÝ, Oldřich ed. Studie k moderní mluvnici češtiny. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 9788024436227.

ALLAN, Robin, Philip HOLMES a Tom LUNDSKÆR-NIELSEN. Danish: an essential grammar. New York: Routledge, c2000. ISBN 0-415-20678-2.

ARNDT, Hans. Sproget: hverdagens mirakel. 3. oplag. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003. ISBN 8772889012.

CUŘÍN, František. Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka. Praha: SPN, 1974. Odborná literatura pro učitele.

ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9.

ČERMÁK, František. Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky. Vyd. 3., dopl. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 9788024601540.

ČERNÝ, Jiří. Dějiny lingvistiky. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-96-4.

ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8.

DANEŠ, František. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.

DAVIDSEN-NIELSEN, Niels. Moders stemme, fars hammer: en debatbog om dansk sprogpolitik. København: Dansk lærerforeningens forlag, 2009. ISBN 9788779964037.

DESSALLES, Jean-Louis. Why we talk: the evolutionary origins of language. New York: Oxford University Press, 2007. ISBN 9780199276233.

DITTMANN, Robert, ULIČNÝ, Oldřich, ed. Studie k moderní mluvnici češtiny. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 9788024435497.

FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František. Česká lexikologie. Praha: Academia, 1985. Studie a práce lingvistické.

FURIASSI, Cristiano, GOTTLIEB, Henrik. Pseudo-English: studies on false Anglicisms in Europe. ISBN 9781614516712.

GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, RUSÍNOVÁ, Zdenka ed. Příruční mluvnice češtiny. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.

GÚÐRÚN KVARAN (RED.). Udenlandske eller hjemlige ord?: en undersøgelse af sprogene i Norden. Oslo: Novus Forl, 2007. ISBN 9788270994748.

HANSEN, Erik a Jørn LUND. Kulturens gesandter: fremmedordene i dansk. København: Munksgaard, 1994. Munksgaards Sprogserie. ISBN 87-16-11347-0.

HAUGEN, Einar Ingvald. The Scandinavian languages: an introduction to their history. London: Faber and Faber, 1976. ISBN 0571104231.

KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana ed. Nový encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-480-5.

KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana ed. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106484-X.

KOMÁREK, Miroslav, BLÁHA, Ondřej, ed. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012. ISBN 9788072945917.

KRČMOVÁ, Marie. KARLÍK, Petr ed. Jazyk a kultura vyjadřování: Milanu Jelínkovi k pětasedmdesátinám. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1801-1.

KVARAN, Gúdrún. Udenlandske eller hjemlige ord?: en undersøgelse af sprogene i Norden. Oslo: Novus Forl, 2007. ISBN 9788270994748.

LEHÁR, Jan. Česká literatura od počátků k dnešku. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8.

NEBESKÁ, Iva. Jazyk, norma, spisovnost. Praha: Univerzita Karlova, 1996. Acta Universitatis Carolinae, 126 (1995). ISBN 80-7184-144-7.

Nudansk ordbog. Copenhagen: Politikens Forlag, c1980. ISBN 87-567-3209-0.

LÜTZEN, Peter Heller. Det sproglige i dansk. Kbh.: Dansk lærerforening, 2008. ISBN 8779961126.

PLESKALOVÁ, Jana. Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky. Praha: Academia, 2007. ISBN 9788020015235.

ROUSSEAU, Jean-Jacques. Esej o původu jazyků, kde se hovoří o melodii a o hudebním napodobování. Přeložil POKORNÝ, Martin. Praha: Prostor, 2011. Střed (Prostor). ISBN 978-80-7260-261-2.

SGALL, Petr, PANEVOVÁ, Jarmila. Jak psát a jak nepsat česky. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0871-5.

SØRENSEN, Knud. Engelsk i dansk: er det et must?. København: Munksgaard, 1995. ISBN 9788716116833.

SØRENSEN, Knud. Engelske lån i dansk. København: Gyldendal, 1973. ISBN 87-00-53231-2.

SVOBODOVÁ, Diana. Internacionalizace současné české slovní zásoby. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5.

ŠTĚTINA, Jiří. Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4578-7.

THOMAS, George. Linguistic purism. London: Longman, 1991. ISBN 0582037433.

VIERECK, Wolfgang, VIERECK, Karin, RAMISCH, Heinrich. Encyklopedický atlas anglického jazyka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Encyklopedický atlas. ISBN 80-7106-569-2.

11 Seznam online zdrojů

16th EFNIL Conference, Amsterdam [online]. [cit. 20.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/conferences>

21-årige Katrine hjalp en ældre mand, mens andre pegede og grinede [online]. [cit. 23.1.2020]. Dostupné z: <https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/21-aarige-katrine-hjalp-en-aeldre-mand-mens-andre-pegede-og-grinede/7964439>

ÅGERUP JERVELUND, Anita. Antal arveord og låneord. In: Sproget.dk [online]. Dansk Sprognævns svarbase [cit. 16.7.2017]. Dostupné z: <http://sproget.dk/raad-og-regler/artikler-mv/svarbase/SV00001479>

Bekendtgørelse af lov om Dansk Sprognævn. Retsinformation.dk [online]. [cit. 11.12.2019]. Dostupné z: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167989>

BOZDĚCHOVÁ, Ivana. ANGLICISMY V ČESKÉM LEXIKU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.) *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017 [cit.14.5.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY%20V%20%C4%8CESK%C3%89M%20LEXIKU>

DIDERICHSEN, Philip, SCHACK, Jørgen. Jagten på den gode og sikre sprogbruger. Nyt fra Sprognævnet [online]. 2015, 1-8 [cit. 11.12.2019]. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/numre/argang-2015-2019/september-2015-pdf>

English: Promoting linguistic diversity in Europe [online]. [cit. 20.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/documents/principles/english>

European Federation of National Institutions for Language, 2014 [online]. [Cit. 15.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/ile/denmark/denmark>

GOTTLIEB, Henrik, FARØ, Ken. J. Coole Songs Downloaden: – om engelsk påvirkning af dansk og tysk [online]. 2012 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://static->

curis.ku.dk/portal/files/168654479/Coole_Songs_Downloaden_om_engelsk_p_virkning_af_dansk_og_tysk_Gottlieb_og_Far_.pdf

GOTTLIEB, Henrik. Danish Echoes of English. *Nordic Journal of English Studies* [online]. 3(2), 39-65 [cit. 5.1.2020]. DOI: <https://doi.org/10.35360/njes.161>. Dostupné z: <https://njes-journal.com/articles/abstract/10.35360/njes.161/>.

HANSEN, Erik, LUND, Jørn: Dansk Sprognævn i *Den Store Danske*, Gyldendal. [online]. [cit. 3.2.2019]. Dostupné z: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=61574>

HAVLÍK, Martin, JÍLKOVÁ, Lucie, ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Management výslovnosti pravopisně neintegrovaného lexika v Českém rozhlasu. *Slovo a slovesnost* [online]. 2015, 76(2), 107-128 [cit. 13.10.2019]. Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/zakladni-informace/pracovnici/files/SaS_Havlik-Jilkova-Stepanova_107-128.pdf .

HEIDEMARM ANDERSEN, Margrethe. Tilpasning af engelske lån i dansk tale- og skriftsprog. *Nyt fra Sprognævnet* [online]. 2007, 6-11 [cit. 23.1.2020]. ISSN 0550-7332. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/numre/argang-2005-2009/december-2007-pdf>.

Institutet för språk och folkminnen. Uppsala. 2010 [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/sprakpolitik/minoritetslagen.html>

Institutet för språk och folkminnen. Uppsala. *Språkrådets uttolkning av språklagen, 2010* [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://www.sprakochfolkminnen.se/download/18.1bc6136f1422723e4bfc22d/1529494267707/uttolkning-spraklagen-2010.pdf>

Interview s Jiřím NEKVAPILEM. Praha: 2011. [online]. [Cit. 17.1.2019] Dostupné z: <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-11216.html>

Interview s Martinem PROŠKEM. Praha: 2008. [online]. [Cit. 10.1.2019] Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-reditelem-ustavu-pro-jazyk-cesky-proskem-pch-domaci.aspx?c=A161011_160500_domaci_zt

JARVAD, Pia. Det danske sprogs status i 1990'erne med særligt henblik på domænetab [online]. Copenhagen: Dansk Sprognævn, 2001 [cit. 12.12.2019]. ISBN 87-89410-11-4. Dostupné z: https://dsn.dk/arkiv/meddelelser/dansk_status.pdf.

Jyllands-Posten [online], 2018. [Cit. 15.1.2019]. Dostupné z: <https://jyllands-posten.dk/international/ECE10579157/engelsk-skal-afloese-dansk-som-foerste-fremmedsprog-i-groenland/>

KARLÍKOVÁ, Helena. Nový encyklopedický slovník češtiny online [online]. [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/LATINISMY%20V%20%C4%8CESK%C3%89M%20LEXIKU?bib=true#bibliography>

KARLSEN, Mimi. 2010. *Inatsisartutlov nr. 7 af 19. maj 2010 om sprogpolitik* [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://lovgivning.gl/lov?rid=%7BEEFD42E2-0B6C-4715-9D98-C420635B7A6D%7D>

KASSEBEER, Søren. *Dansk er ikke, hvad det har været* [online]. Berlingske tidende: 25.7.2013, [Cit. 15.6.2017] Dostupné z: <https://www.b.dk/kultur/dansk-er-ikke-hvad-det-har-vaeret> Dansk er ikke, hvad det har været, Søren Kassebeer.

KIERKEGAARD, Arild H. Engelsk indflydelse på dansk. Årsskriftet Critique [online]. [cit. 7.1.2020]. Dostupné z: <https://aarsskriftet-critique.dk/2009/12/engelsk-indflydelse-pa-dansk/>.

KIRCHMEIER-ANDERSEN, Sabine et al., 2011. *European Language Monitor (ELM)* [online]. [Cit. 12.1.2019]. Dostupné z: <http://efnil.org/documents/conference-publications/london-2011/the-role-of-language-education-in-creating-a/21-ELM.pdf>

KorpusDK [online]. [cit. 22.6.2017]. Dostupné z: <http://ordnet.dk/korpusdk>

KOTTOVÁ, Anna. 2017. Zákon o češtině? Chceme jazyk zachovat, říká Ondráček. Bylo by to na hlavu, oponuje Zlatuška. [online]. 2017 [Cit. 17.1.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zakon-o-cestine-chceme-jazyk-zachovat-rika-ondracek-bylo-by-to-na-hlavu-oponuje-zlatuska_201701092009_akottova2

KRČMOVÁ, Marie. Stratifikace současné češtiny [online]. 2005 [cit. 21.2.2019]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>.

Language Legislation Europe - LLE [online]. [cit. 22.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/lle>

LIPOLD, Jan. 2017. Jazykový zákon? Zavřít hranice češtiny dává ještě menší smysl než domobrana na Šumavě [online]. [Cit. 17.1.2019]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/jazykovy-zakon-uzavrit-hranice-cestiny-nedava-smysl/r~f8179362d67c11e683bb002590604f2e/?redirected=1551961846>

LUND, Jørn. Statsstyring, markedsmekanismer og brugsbehov. In: *Sprog i Norden* [online]. 1991, s. 69-92 [cit. 20.6.2017]. Dostupné z: <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/17466/15197>.

MARTINCOVÁ, Olga. Nový encyklopedický slovník češtiny online [online]. [cit. 28.2020]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/INTERNACIONALISMUS>

NEKVAPIL, Jiří. Code-Switching in Conversation. Language, Interaction and Identity. *Slovo a slovesnost* [online]. 61(4), 297-300 [cit. 20.1.2019]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3909>

NEKVAPIL, Jiří. JAZYKOVÉ PLÁNOVÁNÍ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.) *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C3%89%20PL%C3%81NOV%C3%81N%C3%8D>

NEUSTUPNÝ, Jiří V. Sociolingvistika a jazykový management. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, [online]. 2002, 38(4), 429-442 [cit. 10.12.2019].

Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d6c260d8aa53af4b60b89d1ada2c1b2a1c91c8_114_neustupny.pdf

Nyt fra Sprognævnet: Majonæsekrigen 25 år [online]. København, 2010 [cit. 12.10.2019]. ISSN 0550-7332. Dostupné z: <https://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/numre/argang-2010-2014/september-2010-pdf>

RAVNHOLT, Ole. Let's face it: Engelsk er kommet for at blive: Nogle hints og fifs om pluralis-s' er - og lidt om andre " fremmede" bøjningsformer [online]. 191-201 [cit. 5.1.2020]. Dostupné z: <https://dsn.dk/udgivelser/sproгнаevnets-udgivelser/sproгнаevnets-skriftserie-1/ved-lejlighed/lets-face-it-engelsk-er-kommet-for-at-blive>.

REJZEK, Jiří. K formální adaptaci anglicismů. Naše řeč [online]. 1993, 76(1), 26-30 [cit. 16.12.2019]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7106>.

SALÖ, Linus. Domänförlust som språkideologisk representation. Språkvårdens diskurser om engelska i Sverige. Nordand: nordisk tidsskrift for andrespraaksforskning [Nordic Journal of Second Language Research] [online]. Fagbokforlaget, 2012, 2012, 21-59 [cit. 16.12.2019]. Dostupné z: <http://oro.open.ac.uk/36576/1/Hultgren2012.pdf>

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Council for Cultural Cooperation [online]. [cit. 20.2.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

Sprog på spil – Et udspil til en dansk sprogpolitik, København, 2003. [online]. [Cit. 18.1.2019]. Dostupné z: https://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Sprog%20paa%20spil.pdf.

The European Language Monitor: ELM [online]. [cit. 21.1.2019]. Dostupné z: <http://www.efnil.org/projects/elm>

VELČOVSKÝ, Václav. Pokusy o zavedení jazykového zákona v České republice. Nová čeština doma i ve světě [online]. 2015, 1-11 [cit. 11.12.2019]. Dostupné z: https://www.academia.edu/18520098/Pokusy_o_zaveden%C3%AD_jazykov%C3%A9ho_z%C3%A1kona_v_%C4%8Cesk%C3%A9_republice_Attempts_to_introduce_language_law_in_the_Czech_Republic

WILSTER, Christian. Ludvig Holberg [online]. [cit. 13.6.2017] Dostupné z: <http://www.kalliope.org/en/digt.pl?longdid=wilster2002042702>

12 Přílohy

12.1 Seznam příloh

Česká verze ankety

Dánská verze ankety

PŘÍSTUP MLUVČÍCH K ANGLICKÝM VÝPŮJČKÁM V ČEŠTINĚ

Anglicismus definujeme pro potřeby tohoto šetření jednoduše jako jazykový prvek přejatý z angličtiny do češtiny nebo podle angličtiny v češtině vytvořený, např. fotbal, džem, mítink, evergreen, know-how.

1) Jsem

- a) Rodilý/á mluvčí češtiny do 30 let.
- b) Rodilý/á mluvčí češtiny mezi 30 a 55 lety.
- c) Rodilý/á mluvčí češtiny nad 55 let.

2) Jak byste ohodnotil/a svoji úroveň angličtiny?

- a) Vynikající, domluvím se perfektně (C1-C2 pokročilý, jazykově způsobilý).
- b) Dobrá, domluvím se bez větších problémů (B1-B2 středně pokročilý, vyšší pokročilý).
- c) Základní, znám základní fráze (A1-A2 pokročilý začátečník, mírně pokročilý).
- d) Anglicky neumím vůbec.

3) Jak obecně vnímáte používání anglicismů v češtině?

- a) Velmi mi to vadí, češtinu to kazí. Anglicismy jsou zbytečně nadužívané.
- b) Nevadí mi to, pouze však v přijatelné míře a přijatelném kontextu (v určitých oborech, situacích).
- c) Vůbec mi to nevadí, češtinu to obohacuje. Mohlo by jich být v češtině víc.
- d) Je mi to jedno, tohoto trendu si nevšímám.

4) Jak často anglicismy používáte?

- a) Velmi často.
- b) Občas.
- c) Výjimečně.
- d) Nikdy, anglicismům se vyhýbám.

5) Jak často anglicismy používáte v oficiální komunikaci (práce, úřady, škola apod.)? a komunikaci neoficiální, soukromé?

	Oficiální komunikace	Soukromá komunikace
Velmi často		
Občas		
Výjimečně		
Nikdy		

6) Jaký je Váš postoj k počešťování anglicismů, tj. jejich přizpůsobování českému pravopisu. /manager-manažer; team-tým, break-brejk/

- a) Anglicismy zásadně počešťuji.
- b) Některé anglicismy počešťuji, jiné nechávám v původním pravopisu.
- c) Anglicismy zásadně nechávám v původním pravopisu.
- d) Anglicismy nepoužívám.

7) Co si myslíte o neustálenosti pravopisu některých anglicismů tj. možnost psát je jak v počeštěné verzi, tak v původním pravopisu? /manager i manažer, meeting i mítink, hobby i hoby/

- a) Myslím si, že by se všechny anglicismy měly psát v původním pravopisu.
- b) Myslím si, že by se všechny anglicismy měly psát v počeštěné verzi.
- c) Upřednostil/a bych, kdyby byl pravopis anglických výpůjček ustálen.
- d) Každý má možnost volby, jak které slovo napsat.
- e) Anglicismy nepoužívám.

8) Liší se podle vás míra užívání anglicismů mezi různými generacemi?

- a) Ano, mladší generace anglicismy nadužívá.
- b) Částečně, užívání anglicismů je ovlivněno i jinými aspekty.
- c) Ne, užívání anglicismů není ovlivněno generačně, pouze jinými aspekty.
- d) Kterými dalšími aspekty je podle vás užívání anglicismů ovlivněno:

9) Co si myslíte o užívání anglicismů ve veřejném prostoru – TV, tisk, rozhlas, politické projevy apod.

- a) Vadí mi to, ve veřejném prostoru by se důsledně mělo dbát na užívání českých slov.
- b) Nevadí mi to, ve veřejném prostoru platí stejné podmínky jako v soukromém. Záleží na kontextu, adresátovi atp.
- c) Nevadí mi to, ale pouze v přiměřené míře.
- d) Nevadí mi to vůbec.

10) Jak hodnotíte používání anglicismů v daných kontextech.

	Nevím	Vůbec nevadí	Spíše nevadí	Spíše vadí	Rozhodně vadí
Každodenní rozhovory					
Politický a veřejný život					
Hospodářství a obchod					
Jiné pracovní obory					
Reklama					
Sport a koníčky					
Populární kultura					
Zdraví a krása					
Počítače a technika					

11) Z jakého důvodu podle vás mluvčí volí užití anglicismu?

- a) Daný výraz v češtině neexistuje.
- b) Daný výraz v češtině sice existuje, ale nepatří do běžného slovníku.
- c) Mluvčí chce působit chytřeji, zajímavěji
- d) Mluvčí český výraz nezná, nebo jej nemá ve své aktivní slovní zásobě.
- e) Vliv IT a rozvoje techniky.
- f) Vliv médií a reklamy.
- g) Vliv globalizace, cestování, kontakt s cizinci.

12) Pokud existuje český ekvivalent, raději zvolíte:

- a) Rozhodně české slovo.
- b) Spíše české slovo.
- c) Spíše anglickou výpůjčku.
- d) Rozhodně anglickou výpůjčku.
- e) Rozhodnu se v závislosti na kontextu.
- f) Nevím.

13) Které slovo byste spíše použil/a?

(1 anglické, 2 obě - záleží na kontextu, 3 české)

Meeting/Schůzka
Komp, kompjůtr/Počítač
Sorry/Promiň
OK, oukej/Dobře
Fake, fejk/Nápodoba, lež
Fail, fejl/Chyba
Job, džob/Práce
Cool/Bezva
Highlight/Zlatý hřeb
Benefit/Výhoda
Outfit/Oblečení
Team/Družstvo, mužstvo
Look/Vzhled
Hoby, hobby/Koníček
Stage/Podium
Bike/Kolo
Fotbal/Kopaná
Party/Večírek
Sci-fi/Vědecko-fantastický
Wi-fi/Bezdrátové připojení

HVAD ER SPROGBRUGERENS HOLDNING TIL ENGELSKE LÅNEORD I DANMARK?

Anglicisme defineres som et sprogligt træk eller en vending, som er karakteristisk for engelsk, og som optræder i et andet sprog.

1) Jeg er

- a) indfødt sprogbruger af dansk op til 30 år.
- b) indfødt sprogbruger af dansk mellem 30 og 55 år.
- c) indfødt sprogbruger af dansk over 55 år.

2) Hvordan vurderer du dit engelske sprogniveau?

- a) Uafhængig bruger (C1-C2, avanceret niveau, højere avanceret niveau).
- b) Selvstændig bruger (B1-B2, lavere mellemniveau, mellemniveau).
- c) Basisbruger (A1-A2, begynderniveau, elementært niveau).
- d) Jeg taler ikke engelsk.

3) Hvad synes du om brug af anglicismer i det danske sprog?

- a) Det generer mig meget. De ødelægger det danske sprog. Man bruger dem for meget.
- b) Jeg har ikke noget imod dem, hvis de bliver brugt i en rimelig sammenhæng (på visse områder og situationer).
- c) Jeg har ikke noget imod dem, de beriger det danske sprog.
- d) Jeg er ligeglad, jeg ignorerer tendensen.

4) Hvor ofte bruger du anglicismerne?

- a) Meget ofte.
- b) Engang imellem.
- c) Usædvanligt sjældent.
- d) Aldrig, jeg undgår dem.

5) Hvor ofte bruger du anglicismer i den officielle kommunikation (på arbejde, myndighederne, i skole og deslige) og i den private uofficielle kommunikation?

	Den officielle	Den private
Meget ofte		
Engang imellem		
Usædvanligt		
Aldrig		

6) Hvad synes du om fordanskning af anglicismer, dvs. tilpasning af stavemåde til dansk ? /handicap-handikap, check-tjekke, nerd-nørd/

- a) Jeg bruger altid den danske stavemåde.
- b) Nogle anglicismer skriver jeg på den danske stavemåde, andre på den engelske.
- c) Jeg bruger altid den engelske stavemåde.
- d) Jeg bruger slet ikke anglicismer.

7) Hvad synes du om ustabile grammatiske regler med hensyn til anglicismer, dvs. mulighed for at bruge forskellige ertalsformer eller forskellige artikler. /trendstrender, job-jobs, en-et tweet, en-et smiley/

- a) Jeg synes, at alle anglicismer skal skrives efter de engelske regler.
- b) Jeg synes, at alle anglicismer skal skrives efter de danske regler.
- c) Jeg foretrækker, at reglerne er forenede.
- d) Alle kan vælge, hvordan ordet er skrevet.
- e) Jeg bruger slet ikke anglicismer.

8) Synes du, at der er forskel mellem generationerne i forhold til brug af anglicismer?

- a) Ja, den yngre generation bruger dem for meget.
- b) Delvist, brugen af anglicismer er også påvirket af andre aspekter.
- c) Nej, kun andre aspekter påvirker brug af anglicismer.
- d) Hvilke andre aspekter kan påvirke brug af anglicismer:

9) Hvad synes du om, at engelsk bliver brugt i et offentligt rum - TV , dagspresse, radio, politiske taler og lignende.

- a) Det generer mig. Man skal bruge danske ord.
- b) Jeg har ikke noget imod. Der er de samme regler i det offentlige rum i det private. Det afhænger af sammenhængen som adressat osv.
- c) Jeg har ikke noget imod det, men kun inden for rimelige grænser.
- d) Det generer mig overhovedet ikke.

10) Hvordan vurderer du brug af anglicisme i de nedenstående områder?

	Ved ikke	Generer mig slet ikke	Generer mig ikke	Generer mig lidt	Generer mig meget
Dagligdagssamtaler					
Politiske og offentlige liv					
Økonomi og handel					
Andre arbejdsområder					
Reklame					
Sport, hobbyer, rejseaktivitet					
Populærkultur					
Sundhed					
IT					

11) Hvorfor tror du, at man bruger anglicismer?

- a) Udtrykket findes ikke på dansk.
- b) Udtrykket findes på dansk, men er ikke mere brugt.
- c) Man vil gerne lyde mere interessant og smart.
- d) Man kender ikke det danske udtryk.
- e) Indflydelse af IT og teknologiudvikling.
- f) Indflydelse af medier og reklamer.
- g) Indflydelse af globalisering, rejser, kontakt med udlændinge.
- h) Det er populært.

12) Hvis der et tilsvarende dansk ord, bruger du:

- a) Helt sikkert et dansk ord.
- b) Snarere et dansk ord.
- c) Snarere det engelske låneord.
- d) Helt sikkert et engelsk låneord.
- e) Afhængigt af sammenhængen.
- f) Det ved jeg ikke.

13) Hvilket ord vil du foretrække?

(1=det engelske, 2=afhængigt af sammenhængen, 3=det danske)

Meeting/Møde

E-mail/E-post

Sorry/Undskyld

OK/Godt

Fake/Falsk

Fail/Fejle

Job/Arbejde

Cool/Sej

Deadline/Skæringsdato

Highlight/Højdepunkt

Level/Niveau

Benefit/Fordel

Outfit/Tøj

Team/Gruppe

Management/Ledelse

Look/Udseende

Hobby/Fritidsbeskæftigelse

Stage/Tribune

Bike/Cykel

Party/Fest

Wi-fi/Trådløst netværk